मिति २०८२/०९/११ गते सम्मानित सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदनको निवेदन दर्ता गरिएको मुद्दाको विवरण

(आ.व.०७५/०७६)

सि.नं.	प्रतिवादीहरु	मुद्दा	आयोगको मागदावी	बिशेष अदालतको फैसला र आधार	आयोगवाट सम्मानित सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदनको निवेदन गर्दा लिईएका आधार र कारण
१.	गोदावरी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, बज्रबाराही, ललितपुरको कार्यपालिका तत्कालीन नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जनसमेत (आ.व.०७५/०७६) **(मु.नं.०८०-CR-०१८१) फैसला मिति** २०८१/०४/३०	राजस्व चुहावट गरी भ्रष्टाचार गरेको	**क. गोदावरी नगरपालिकाको तत्कालीन नगरप्रमुख गजेन्द्र महर्जनको हकमा:-** प्रतिवादी गजेन्द्र महर्जनले गरेको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई विगो रु.१७,८९,३५,५००।-(अक्षरुपी सत्र करोड उनान्नब्बे लाख पैतिस हजार पाँच सय) कायम गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम कैद सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम रु.१७,८९,३५,५००।-(अक्षरुपी सत्र करोड उनान्नब्बे लाख पैतिस हजार पाँच सय) को दोब्बर जरिवाना सजाय हुन मागदाबी लिइएको छ। **ख. गोदावरी नगरपालिकाको तत्कालिन नगर उपप्रमुख मुना अधिकारीको हकमा:-**प्रतिवादी मुना अधिकारीले गरेको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई विगो रु.१७,८९,३५,५००।-(अक्षरुपी सत्र करोड उनान्नब्बे लाख पैतिस हजार	**फैसलाः** प्रतिवादीहरु गजेन्द्र महर्जन, मुना अधिकारी, विश्वराज मरासेनी, यमलाल बेल्वासे, मदन के.सी, ससपथ निर्माण कम्पनी प्रा.लि., मधुसुदन डोटेल, निराकर ढुंगा उद्योग प्रा.लि, केदारनाथ तिमल्सिना, मच्छिन्द्रनाथ मल्टीपर्पोज प्रा.लि., शशिराज शाही, सजिलो ढुंगा उद्योग प्रा.लि., वीरेद्र महर्जन र वीरेन्द्र महर्जन ढुंगा उद्योग प्रा.लि.ले सो आरोप दाबीबाट सफाई पाउने ठहर गरी मिति २०८१/०४/३० गते फैसला भएको अवस्था रहेको छ। **बिशेष अदालतले फैसला गर्दा लिएका आधारः** क. उक्त विवादित विषयको	**१.बिशेष अदालत, काठमाण्डौंबाट दावी पुग्न नसक्ने ठहर गरि भएको फैसला निम्न आधार कारणवाट बदर भागी छ।** क)प्रस्तुत मुद्दाको आरोपपत्रको पाना नं.४९ मा रहेको तालिका नं.६ मा विस्तृत विश्लेषण गरिए वमोजिमको गोदावरी नगरपालिकाका राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुले बदनियत राखि बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकारको राजस्व रकम रु.२१,४०,०००।- र संघीय सरकारको अधिकार क्षेत्र अन्तर्गतको मूल्य अभिवृद्धि कर रु.६,९५,५००।– समेत गरी जम्मा रु.६०,४५,५००।– राजस्व छुट दिएको विगोको हकमा विशेष अदालतले केही नबोली फैसला गरेको देखिन्छ। ठेकेदारले १३% मुल्य अभिवृद्दि कर तिर्नु पर्ने, उक्त कर सम्वन्धित आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा बुझाउनु पर्ने देखिन्छ। नेपालको संविधानको अनुसूचि-५ मा संघको अधिकार सूचिमा मूल्य अभिवृद्धि कर रहेको देखिन्छ, मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ तथा मूल्य अभिवृद्धि नियमावली, २०५३ तथा संघिय आर्थिक ऐन, २०७५ को दफा १८ वमोजिम नेपाल सरकारले मात्र राजस्व छुट मिनाहा दिन सक्ने कानून व्यवस्था रहेको अवस्थामा प्रतिवादीहरुले आपसी मिलोमतोमा राजस्व रु.५३,५०,०००।-मिनाहा गर्दा सो रकमको १३% मु.अ.कर हुन आउने रु.६,९५,५००।– रकम समेत वदनियत राखि मिनाहा हुने निर्णय भएको देखिएकोमा सो मिनाहा गर्दा नेपाल सरकारको निर्णय/अनुमती लिएको नदेखिई राजस्व चुहावट गरेको पुष्टि भएको देखिन्छ। साथै, बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकारको राजस्व रकम रु.२१,४०,०००।- राजस्व रकम प्रदेश संचित कोषमा दाखिला गर्नु पर्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिएकोमा प्रदेश सरकारको क्षेत्राधिकारको राजस्व रकमसमेत प्रतिवादीहरुको आपसि मिलेमतोमा प्रदेश सरकारको निर्णय/सहमति वेगर वदनियत राखि राजस्व छुट दिने निर्णय गरे गराएको अवस्था देखिएकोवाट राजश्व चुहावट भएको स्पष्ट देखिई प्रतिवादीहरुको आरोपदावी पुष्टि भई रहेको अवस्थामा उक्त आरोपदावी तर्फ अदालतले सफाई दिन पर्ने आधार कारण विश्लेषण नै नगरी प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला नेपालको संविधानको धारा १३३, अनुसूची-५,८,९, संघिय आर्थिक ऐन, २०७५ दफा १८, मुल्य अभिवृद्दि कर ऐन, २०५२, स्थानिय सरकार संचालन ऐन, २०७४, सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ समेतको प्रतिकुल रहि बदर भागि छ। ख)प्रस्तुत मुद्दाको भ्रष्टाचारजन्य कार्यको शुरु विन्दु स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ६५ बमोजिम गठित स्थानीय राजस्व परामर्श समितिमा मुख्य भई कार्य गर्ने राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुले आफू तथा अन्य प्रतिवादीहरुलाई गैरकानूनी लाभ तथा नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/गोदावरी नगरपालिकालाई हानीनोक्सानी गर्ने बदनियत राखि राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुले आफ्नो पद तथा ओहदाको दुरुपयोग गरी गराई ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल तथा माटो निकासी शुल्क प्रचलित कानून भन्दा अश्वभाविक घटी रु.२.२५ प्रति घनफिट कायम गरी गराई सिफारिस गरी गराई सोही कार्य कसूरको निरन्तरताको स्वरुपमा राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु आफै मुख्य भई कार्य गर्ने गोदावरी नगरपालिकाको नगर कार्यपालिकाबाट निर्णय गरी गराई नगरसभाबाटसमेत मुख्य भई कार्य गर्ने रुपमा आफूसमेत सलग्न रही अन्य राष्ट्रसेवक पदाधिकारीहरुलाई गफलत तथा गुमराहामा पारी गोदावारी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७५ मा उक्त घटी राजस्व असूल गर्ने विषय समावेश गरी गराई बदनियत साथ कानूनको रुप दिई कार्यान्वयन गरे गराई आरोपदावी बमोजिमको हानीनोक्सानी गरेको तथ्य मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुवाट पुष्टि भई रहेको अबस्थामा बिशेष अदालतबाट फैसलाको प्रकरण नं.४३ मा न्याय निरुपणको विषय संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कानून निर्माणको विषय भनी विषयान्तर गरी बुझ्न पर्ने प्रमाण नबुझी तथा बुझ्न नपर्ने प्रमाण बुझी आरोपदावीको मूल विषयमा प्रवेश नै

			पाँच सय) कायम गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम कैद सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम रु.१७,८९,३५,५००।-(अक्षरुपी सत्र करोड उनान्नब्बे लाख पैतिस हजार पाँच सय) को दोब्बर जरिवाना सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो। ग. **गोदावरी नगरपालिकाको तत्कालिन प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत विश्वराज मरासेनीको हकमा**:-प्रतिवादी विश्वराज मरासेनीले गरेको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई विगो रु.१७,८९,३५,५००।-(अक्षरुपी सत्र करोड उनान्नब्बे लाख पैतिस हजार पाँच सय) कायम गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम कैद सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम रु.१७,८९,३५,५००।-(अक्षरुपी सत्र करोड उनान्नब्बे लाख पैतिस हजार पाँच सय) को दोब्बर जरिवाना सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो। घ. **गोदावरी नगरपालिकाको तत्कालिन लेखा शाखा प्रमुख तथा राजस्व**	कार्य दहत्तर बहत्तर संकलन र बिक्रीसंग सम्बन्धित नभई व्यक्तिको दर्ता भित्रको खानीबाट उत्पादित वस्तु निकासी गर्दा लाग्ने निकासी करसम्म नगरपालिकाले असुल गरेको देखिएको ख. प्रतिवादीहरुले बयान गर्दा आरोपित कसूरमा इन्कार भई नगरसभाले बनाएको कानुनी प्रावधानको कार्यान्वयनसम्म गरेको हो भन्ने समेत व्यहोरा उल्लेख गरेको देखिएको। ग. स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ६४ को व्यवस्था खारेज भई दफा ६२क. थप भए पश्चात प्रदेश सरकारले विवादित करको दर तोक्न	नगरी प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ५४ लगायतको प्रचलित कानूनको रोहमा त्रुटी पूर्ण भई बदरभागी छ। ग)स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १६ मा स्थानीय तहका पदाधिकारीहरुको कार्यविभाजन र कार्यसम्पादनको व्यवस्था गरेको देखिन्छ। सोही दफा १६ को उपदफा (४) र सोही ऐनको दफा ८४ बमोजिम नगरकार्यपालिका र नगरसभामा मुख्य भई कार्य गर्नेमा नगर प्रमुख, उपप्रमुख र प्रमुख प्रशासकिय प्रमुख मुख्य भुमिकामा रहे भएको देखिन्छ। प्रस्तुत मुद्दाको राजस्व चुहावटको निर्णय गर्ने गराउने तथा प्रमाणिकरण गर्ने भुमिका/दस्तखतमा निज राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुनै संलग्न भएको देखिन्छ। साथै, कार्यपालिकाका सदस्य मोहन बहादुर नगरकोटीसमेतले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष वयान गर्दा कोरोना तथा भुकम्पको कारण स्थानीयको सहुलियतको लागी घटी राजस्व दर निर्धारण गरेको भनी वयान गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी कार्यपालिका सदस्य लक्ष्मी बहादुर नगरकोटीसमेतले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष वयान गर्दा प्रदेश र संघको कानूनी व्यवस्थामा नगरसभामा कहिले पनी छलफल भएन भनी अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष वयान गरेको देखिएको र उक्त वयान प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ९(२)(क) र दफा १० वमोजिम प्रमाणमा लिनु पर्ने देखिन्छ। यसरी राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु आफू निर्णय प्रक्रियाको मूख्य भई कार्य गर्ने गरेको र अन्य राष्ट्रसेवक पदाधिकारीहरुलाई गुमराहा तथा गफलतमा पारी आफू समेतका राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु संलग्न रही स्थानीय राजस्व परामर्श समितिवाट घटी राजस्व दर सिफारिस गरी गराई आफूसमेतका प्रतिवादीहरुलाई लाभ हुने र नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/गोदावरी नगरपालिकालाई राजस्व चुहावट तथा हानीनोक्सानी गर्न बदनियत राखि सोही बमोजिम राजस्व परामर्शवाट सिफारिस गरे गराए वमोजिमको घटी राजस्व कार्यान्वयन गर्न गराउन अन्य कार्य गरे गराएको मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुवाट पुष्टि भई रहेको अवस्थामा फैसलाको प्रकरण नं. ८९ समेतमा कानुन निर्माण संलग्न पदाधिकारी उपर अभियोजन नभएको भन्ने आधार लिई प्राप्त प्रमाणको मूल्याङ्कन नै नगरी विशेष अदालतवाट प्रतिवादीहरुलाई आरोपदावीवाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटी पूर्ण भई बदर भागी छ। घ)बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) को कर तथा गैरकर राजस्व सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा १५ को उपदफा (६) बमोजिम बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) अन्तरगर्तको उक्त ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा लगायत साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थबाट उठेको शुल्क मध्येबाट ४०% प्रतिशतले हुने रकम गोदावरी नगरपालिकाले मासिक रुपमा बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ, त्यस्तै मूल्य अभिवृद्धि कर(VAT) संघीय सरकार अन्तर्गतको अधिकार क्षेत्र भित्र रहेको देखिन्छ। मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २३ख. बमोजिम करका व्यवस्थाहरुमा कुनै पनि संशोधन, परिवर्तन वा कर सम्वन्धी अन्य व्यवस्थाहरु गर्न सक्ने छैन भनी कानूनी व्यवस्था गरेको देखिन्छ।तसर्थ राजस्व छुट दिंदा संघ र प्रदेशको हिस्सालाई असर गर्ने गरी आफ्नो अधिकार क्षेत्र भन्दा वाहिर गई निर्णय गर्न मिल्ने अवस्था देखिदैन, उल्लेखित सवैधानिक व्यवस्था, संघीय ऐन, बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) ऐनको प्रतिकुल हुने गरी प्रतिवादीहरुले आफू, अन्य राष्ट्रसेवक तथा सप्तपथ निर्माण कम्पनी प्रा.लि तथा सञ्चालक मदन के.सी, निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. (PAN:३०३१५९७९१), मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली.(PAN :३०३४२९३८६), सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली.(PAN :६०५९९०७२४), विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली.(अनुमति प्रमाण पत्र नं.६६९/८९६ ०४८/०४९) लाई गैरकानूनी लाभ पुर्याउने र नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/गोदावरी नगरपालिकालाई गैरकानूनी राजस्व चुहावट/हानीनोक्सानी पुर्याउने बद्नियतले गोदावरी नगरपालिकाको आ.व.२०७५/०७६ का लागि ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल र माटोको निकासी शुल्कको दर प्रति घनफिट रु.२.२५।- उठाउने गरी राजस्व परामर्श समितिबाट सिफारिस गरी गर्न लगाई सोही बमोजिम मिति २०७५/०२/२२ गतेको कार्यपालिकाको बैठकबाट समेत निर्णय गरी गराई उक्त सामाग्रीको ठेक्का नं.०४/०७४/०७५ को न्यूनतम कवोल अंक रू.५,१०,००,०००।- कायम गरी गराई सोही मिति २०७५/०२/२२ गतेको नै नागरिक राष्ट्रिय दैनिकमा बोलपत्र आह्वान सूचना प्रकाशन गरे गराएको देखाई सो बदनियत पूर्ण कार्य ढाकछोप गर्न गराउन मिति २०७५।०२।२२ मा नै गोदावरी नगरपालिका नगरकार्यपालिकाको बैठकवाट पत्रिकामा सूचना प्रकाशन गरे वमोजिम ढुङ्गा,

			परामर्श समिति सदस्य सचिव यमलाल बेल्वासे हकमाः-प्रतिवादी यमलाल वेलवासेले गरेको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई विगो रु.१७,८९,३५,५००।-(अक्षरुपी सत्र करोड उनान्नब्बे लाख पैतिस हजार पाँच सय) कायम गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम कैद सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम रु.१७,८९,३५,५००।-(अक्षरुपी सत्र करोड उनान्नब्बे लाख पैतिस हजार पाँच सय) को दोब्बर जरिवाना सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो। ङ. **सप्तपथ निर्माण कम्पनी प्रा.ली. र सो को सञ्चालक मदन के.सी. को हकमाः-** प्रतिवादीहरु सप्तपथ निर्माण कम्पनी प्रा.ली. र सो कम्पनीका सञ्चालक मदन के.सीलाई मुख्य कसुरदारहरु गजेन्द्र महर्जनसमेतलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरे बमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम हुने सजाय र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम	सक्ने कानुनी व्यवस्था नै प्रदेश सरकारलाई नरहेको हुँदा सोही ऐनको दफा ११(२) (घ) (६) अनुसार स्थानीय तहले विवादित निकासी शुल्क लगायतका करका दरहरु तोक्न सक्ने देखिएको। घ. वागमती प्रदेश सरकार र गोदावरी नगरपालिकाले बनाएको आर्थिक ऐन बाझिएको भन्ने प्रश्न समावेस भएको सबैधानिक बिषयको विवाद यस अदालतको कार्यक्षेत्र भित्र नपर्ने। ङ. गोदावरी नगरपालिकाले कानून निर्माण गर्दा नै भ्रष्टाचार गर्ने उद्देश्य राखी बनाएको भन्न सकिने अवस्था नदेखिएको।	गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्रावेल र माटोको निकासी शुल्क रु.२.२५ प्रति घनफिट उठाउने भन्ने निर्णय गरे गराएको पाईन्छ। त्यसैगरी उक्त बदनियतपूर्ण कार्य ढाकछोप गर्न गराउन नै वोलपत्र सुचना प्रकाशन र नगरपालिकाको निर्णय पश्चात मिति २०७५।०३।१० गते मात्र गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७५ को दफा १५ मा ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल र माटोको निकासी शुल्क रु.२.२५।- प्रति घनफिट भनी व्यवस्था गरे गराएको देखिन्छ। उक्त राजस्व निर्धारण गर्दा बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) आर्थिक ऐन, २०७५ को दफा ९ मा ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल र माटोको बिक्री कर रु.९ प्रति घनफिट हुने कानूनी व्यवस्थालाई पूर्णरुपमा बेवास्ता गरेको देखिन्छ। साथै उक्त ठेक्का नं.०४/०७४/०७५ को प्रस्तावदाताहरु १) Saptpath Nirman Company Pvt.Ltd, Lalitpur, २) Purnchandi Nirman Sewa, Lalitpur, ३) Lawanya Nirman Sewa, Lalitpur, ४) Rock Soild Construction, Lalitpur, ५) Adhunik Nirman Sewa, Lalitpur ले मात्र प्रस्ताव पेश गरेको देखिएकोबाट उक्त ठेक्कामा घटी राजस्व दर निर्धारण गर्दा गराउदा लाभ प्राप्त गर्ने ठेकेदार/प्रस्तावदातासमेत स्थानीय ठेकादारहरु बीच नै प्रतिस्पर्धा गरी गराई Saptpath Nirman Company Pvt.Ltd, Lalitpur ले ठेक्का प्राप्त गरे गराएको देखिन्छ। उक्त ठेक्का प्राप्त गर्दा Saptpath Nirman Company Pvt.Ltd, Lalitpur ले न्यूनतम कबोल अंक रु.५,१०,००,०००।-(मूल्य अभिवृद्धि कर बाहेक) मा रु.२५,००,०००।- मात्र बढी रकम कवोल अंक रु.५,३५,००,०००।-(मूल्य अभिवृद्धि कर वाहेक) प्रस्ताव गरी गराई ठेक्का प्राप्त गरी गराई मिति २०७५/०३/३२ गते सम्झौता गरेको देखिन्छ। उक्त सम्झौता गर्दा रु.५३,५०,०००।- छुट दिए दिन लगाएको समेत देखिन्छ। गोदावरी नगरपालिकाले उक्त छुट दिंदा बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकारको राजस्व रकम रु.२१,४०,०००।– र संघीय सरकारको अधिकार क्षेत्र अन्तर्गतको मूल्य अभिवृद्धि कर रु.६,९५,५००।- समेत छुट दिएको देखिन्छ। उक्त छुट दिंदा बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) र संघीय सरकारसँग सहमति लिएको देखिदैन। राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुको उल्लेखित कार्य कसुरवाट खानी उद्योग तथा क्रसर व्यवसायीहरु संचालक मधुसुदन डोटेल रहेको निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि (PAN:३०३१५९७९१), संचालक केदारनाथ तिमल्सेना रहेको मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली (PAN :३०३४२९३८६), संचालक शशिराज शाही रहेको सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली.(PAN :६०५९९०७२४), संचालक विरेन्द्र महर्जन संचालक रहेको विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. (अनुमति प्रमाण पत्र नं.६६९/८९६ ०४८/०४९) समेतवाट सप्तपथ निर्माण कम्पनी प्रा.लि तथा सञ्चालक मदन के.सीले ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल र माटोको निकासी शुल्क वापत रु.२.२५।- प्रति घनफिट असुल गर्ने गरेको देखिएकोवाट उक्त शुल्क रु.९ प्रति घनफिटको सट्टा रु.२.२५।- प्रति घनफिट कायम गर्दा रु.६.७५।- प्रति घनफिट रकमको प्रत्यक्ष लाभ उक्त खानी उद्योग तथा क्रसर व्यवसायीहरुलाई दिए दिन लगाएको तथ्य पुष्टि भई रहेको अवस्थामा मिसिल संलग्न प्रमाणहरुलाई अन्देखा गरी प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटीपुर्ण भई बदर भागी छ। ङ)गोदावरी नगरपालिकाको कार्यालयवाट आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को लागी गोदावरी क्षेत्र भित्रबाट ढुङ्गा, गिट्टी, ग्राभेल, रोडा, बालुवासमेतको निकासी कर असुल गर्न ठेक्का नं.०१/आन्तरिक आय/०७९/८० को बोलपत्र आह्वानको सार्वजनिक सूचना मिति २०८०।०३।२० गते प्रकाशित भएको देखिन्छ। बागमती प्रदेश सरकारको आ.व २०८०/०८१ का लागि प्रदेश आर्थिक ऐन २०८० मा उल्लेखित व्यवस्थाको शुल्कमा कुनै फेरबदल गरेमा सोही बमोजिमको निकासी शुल्क लगाइने छ" भनी तपसिल खण्डको बुदां नं.१. ढुङ्गा, गिट्टी, ग्राभेल, रोडा, बालुवा, स्लेट, खरिढुङ्गा तथा सिमेन्टलाई आवश्यक पर्ने कच्चा पदार्थहरुः- प्रति घनफिट रु.९।०० (भ्याट बाहेक) भनी सूचना प्रकाशन भएको देखिएकोवाट स्वंय गोदावरी नगरपालिकाले बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकारको आर्थिक ऐनमा व्यवस्था भए वमोजिम नै ढुङ्गा, गिट्टी, ग्राभेल, रोडा, बालुवा, स्लेट, खरिढुङ्गा तथा सिमेन्टलाई आवश्यक पर्ने कच्चा पदार्थहरुको निकासी कर/दस्तुर असुल गर्नु पर्ने गरी गोदावरी नगरपालिकाको राजस्व परामर्श समितिको सिफारिसमा गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐनमा दररेटको व्यवस्था गर्नु पर्ने भनी स्वीकार गरेको देखिन्छ। गोदावरी नगरपालिकामा बि.सं २०७४ देखि २०७९ सम्म नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन र नगर उपप्रमुख मुना अधिकारीसमेतले नै निर्णय गरी गराई उक्त मिति २०८०।०३।२० गते समेत निजहरुको नै निर्णयवाट बोलपत्र आह्वान सार्वजनिक सूचनाको

			रु.१७,८९,३५,५००।-(अक्षरुपी सत्र करोड उनान्नब्बे लाख पैतिस हजार पाँच सय) को दोब्बर जरिवाना हुने सजायलाई आधार मानी प्रतिवादीहरु सप्तपथ निर्माण कम्पनी प्रा.ली. र सो को सञ्चालक मदन के.सी.लाई सोही ऐनको दफा २२ को प्रतिवन्धात्मक वाँक्यांस बमोजिम मुख्य कसुरदार सरह सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो। च. **निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सोको सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जनको हकमाः-** प्रतिवादीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सो को सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही र विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जनको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको नगद वा लाभ प्राप्त गर्ने प्रकृतिको मतियार भई सोही ऐनको दफा २२ बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा प्रतिवादीहरुलाई मुख्य कसुरदारहरु गजेन्द्र		प्रकाशन भए गरेकोवाट निज प्रतिवादीहरुको बदनियत थप पुष्टि भएको देखिन्छ। यसरी गोदावरी नगरपालिकाका नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन समेतका यि प्रतिवादीहरुले आ.व. २०७५/०७६ मा ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्रावेल र माटोको निकासी शुल्क रु.२.२५ प्रति घनफिट उठाउने गरि सुचना प्रकाशित गरि पछीवाट सोही करको दरलाई बैधानिकता दिने गरि गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन २०७५ मा उक्त व्यवस्था समावेश गरि नगरपालिकालाई नोक्सानी र ठेकेदार कम्पनिहरुलाई फाईदा हुने कार्य गरेको तथ्य स्वयं सोही नगरपालिकाले आ.व. २०८०/०८१ मा जारी गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन २०८० मा पुनः प्रदेश आर्थिक ऐन बमोजिम कै दरमा ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्रावेल र माटोको निकासी शुल्क रु.९।- प्रति घनफिट उठाउने गरि गरेको निर्णय एवं जारि गरेको ऐनबाट नै थप पुष्टी भएकोले सो पालिकाले आ.व. २०७५/०७६ देखि २०७९/०८० सम्म सो शिर्षकहरुमा जारी गरेको करको दरहरु बदनियतपुर्ण तवरबाट लगाईएको तथ्य सप्रमाण पुष्टि भईरहेकोमा भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७(ख) को परिभाषा समेतले घटी राजश्व निर्धारण गर्ने वा गराउने कार्यलाई समेत राजश्व चुहावट भनी परिभाषा गरेको तथा प्रतिवादीहरूको बदनियत पुष्टि भएकैले मुद्दा दायर भएको हो। राजश्व निर्धारण गर्ने राष्ट्रसेवक कर्मचारीले घटी राजश्व निर्धारण गर्नु राजश्व मास्नु सरह हुने सन्दर्भमा राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु तथा निर्माण व्यवसायीहरु प्रतिवादीहरुसँग मिलेमतो गरी राजश्व चुहावटमा यी प्रतिवादीहरू संलग्न रहेको देखिंदा देखिँदै प्रतिवादीहरुलाई सफाई हुने गरी भएको फैसला त्रुटीपूर्ण रहेकोले बदर भागी छ। च)स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा (२) को देहाय (घ) मा गाउँपालिका र नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार अन्तर्गत स्थानीय कर, सेवा शुल्क तथा दस्तुर सम्बन्धी अधिकारको व्यवस्था गरेको देखिन्छ। सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (२) को देहाय (घ) को खण्ड (६) मा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो, काठ दाउरा, जराजुरी, स्लेट, खरिढुङ्गा आदी प्राकृतिक बस्तुको बिक्री तथा निकासी शुल्क, दस्तुर सङ्कलन भन्ने व्यवस्था रहेको छ तर ऐ. बस्तुको कर निर्धारणको अधिकार दिएको देखिंदैन। सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (२) को देहाय (घ) को खण्ड (२) मा स्थानीय पूर्वाधार तथा सेवा शुल्क निर्धारण, सङ्कलन र व्यवस्थापन कर निर्धारणको अधिकार स्थानीय तहलाई दिएको देखिन्छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६४ मा रहेको ढुङ्गा, गिट्टी बालुवालगायत दहत्तर बहत्तर सम्बन्धी बिषय संघीय आर्थिक ऐन, २०७५ को दफा ३४ ले खारेज गरे पश्चात मिति २०७५/११/१९ गतेको केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७५ ले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा दफा ६२क. थप गरी स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्र भित्र रहेको ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा लगायत दहत्तर बहत्तरको बिक्री गर्न सक्ने व्यवस्था गरेको भएता पनि सो बस्तुहरूको बिक्रीको दर र कर निर्धारण गर्ने अधिकार स्थानीय तहलाई दिएको देखिदैन।बिक्रीको दर र कर निर्धारण गर्ने अधिकार सम्बन्धमा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा (२) को देहाय (घ) खण्ड (२) को व्यवस्था नै कायम रहेको देखिन्छ।त्यसै गरि सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (३) मा "गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले संघ तथा प्रदेश सँगको सहकार्यमा प्रयोग गर्ने साझा अधिकार संविधानको अनुसूची -९ मा उल्लेख भए बमोजिम हुने छ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (४) मा "उपदफा (३) को सर्बमान्यतामा प्रतिकुल असर नपर्ने गरी देहायको बिषयमा संघ तथा प्रदेशको अधिनमा रही गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुने" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (३) को देहाय (घ) मा सेवा शुल्क, दस्तुर, दण्ड जरिवाना तथा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी, पर्यटन शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था रहेको छ। सो अन्तर्गत खण्ड (२) मा "प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क, रोयल्टी सङ्कलन, समन्वय र नियमन" र खण्ड (३) मा "खनिज पदार्थको उत्खनन् र सो सम्बन्धी रोयल्टी सङ्कलन" सम्बन्धी व्यवस्था रहेको देखिन्छ। उल्लेखित कानूनी व्यवस्था अनुसार स्थानीय तहले नेपालको संविधानको अनुसूची-९ अन्तर्गतको बिषयसँग सम्बन्धित कानून बनाउदा अनिवार्य रुपले संघ तथा प्रदेशको कानूनको अधिनमा रही कानून बनाउनु पर्ने अनिवार्यता गरेको देखिन्छ। बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) ले मिति २०७५/०१/२० गते जारी गरेको "गाँउ/नगर/जिल्ला सभा सञ्चालन (कार्यबिधी) ऐन, २०७५" को दफा २३ मा "नगर सभा वा गाउँ सभाले कानून बनाउदा बिचार पुर्याउनु पर्ने" व्यवस्था अन्तर्गत सोही दफा २३

			महर्जनसमेतलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरे बमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम हुने सजाय र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम रु.१७,८९,३५,५००।-(अक्षरुपी सत्र करोड उनान्नब्बे लाख पैतिस हजार पाँच सय) को दोब्बर जरिवाना हुने सजायलाई आधार मानी प्रतिवादीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सोको सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जनलाई सोही ऐनको दफा २२ को प्रतिवन्धात्मक वाक्यांस बमोजिम मुख्य कसुरदार सरह सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो।		को उपदफा (१) को देहाय (ख) मा संविधान, संघीय कानून तथा प्रदेश कानून सम्बन्धी व्यवस्था उल्लेख भएको छ भने ऐ.दफा २३ को उपदफा (२) मा "सभाले संविधानको अनुसूची -९ को बिषयमा स्थानीय कानून बनाउदा त्यस्तो बिषयमा संघीय संसद वा प्रदेश सभाले बनाएको कानूनको प्रतिकुल नहुने गरी निर्माण गर्ने छ" भनी उल्लेख गरिएको देखिन्छ। बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) ले मिति २०७५/०३/३२ गते जारी गरेको "कर तथा गैरकर राजस्व सम्बन्धी ऐन, २०७५" को दफा १५ को उपदफा (१) मा "प्रदेश सरकारले प्राकृतिक स्रोत मध्ये आफ्नो क्षेत्र भित्रको ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, दहत्तर बहत्तरको सङ्कलन निकासी वा बिक्रीमा तोकिए बमोजिमको शुल्क लगाउने छ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। साथै ऐ. ऐनको दफा १५ को उपदफा (६) मा "ढुङ्गा, गिट्टी ,बालुवा, दहत्तर बहत्तरको सङ्कलनबाट उठेको शुल्क मध्येबाट साठी प्रतिशतले हुने रकम गाउँपालिका वा नगरपालिकाले स्थानीय सञ्चित कोषमा राखी चालीस प्रतिशतले हुने रकम मासिक रुपमा प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। सो व्यवस्था अनुसार ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवालगायत दहत्तर बहत्तरको सङ्कलन निकासी वा बिक्रीमा प्रदेश सरकारले निर्धारण गरे बमोजिमको शुल्क लाग्ने देखिन्छ। बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) ले मिति २०७५/०३/३२ गते जारी गरेको प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७५ को दफा ९ को उपदफा (१) मा "प्रदेशभित्र अनुसूची-५ बमोजिम ढुङ्गा, चुनढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, ग्राभेल र रोडा ,घाटगद्दी एवं बिक्री दहत्तर बहत्तर शुल्क लगाई असूल उपर गरिनेछ। साथै गाउँपालिका वा नगर कार्यपालिकाले प्रचलित कानूनमा तोकिएको दरमा नघट्ने गरी बिक्री मुल्य तोक्न सक्नेछ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। ऐ. ऐनको दफा ९ को उपदफा (२) मा "उपदफा (१) बमोजिमको शुल्कको सङ्कलन सम्बन्धित गाउँपालिका वा नगरपालिकाले गर्नेछ" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिएकोमा सोही ऐनको अनुसूची-५ मा दहत्तर बहत्तर (ढुङ्गा, चुनढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, ग्राभेल र रोडा) को घाटगद्दी एवं बिक्री प्रति घनफिट दर रू.९ (नौ) शुल्क लाग्ने व्यवस्था गरेको देखिन्छ। साथै नेपालको संविधानको धारा २३६ मा अन्तर प्रदेश व्यापारः यस संविधानमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि एक प्रदेश वा स्थानीय तहबाट अर्को प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने वस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तार वा कुनै प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने वस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तारमा कुनै किसिमको बाधा अवरोध गर्न वा कुनै कर, शुल्क, दस्तुर वा महसूल लगाउन वा त्यस्तो सेवा वा वस्तुको ढुवानी वा विस्तारमा कुनै किसिमको भेदभाव गर्न पाइने छैन भनी स्पष्ट संवैधानिक व्यवस्था भएको रहेको देखिंदा देखिदै उपरोक्त संवैधानिक तथा कानूनी प्राबधान विपरित आरोप पत्रको प्रतिवादी महलमा उल्लेखित गोदावरी नगरपालिकाका तत्कालिन नगरप्रमुख लगायत सो पालिकाका राजस्व निर्धारण समितिका पदाधिकारीहरु एवं ठेकेदारहरु समेतको मिलेमतोमा निकासी कर वापत रु.२.२५।- प्रति घनफिट मात्र असुल गरि नगरपालिकाले प्राप्त गर्ने खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ ढुङ्गा गिट्टी बालुवा लगायतको निकासी करमा रु.१७,८९,३५,५००।- (अक्षरुपी सत्र करोड उनान्नब्बे लाख पैतिस हजार पाँच सय) राजस्व चुहावट तथा हानी नोक्सानी गरेको तथ्य पुष्टि भई रहेको अवस्थामा सो तथ्यको सुक्ष्म मुल्यांकन नगरी प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने ठहर गरि भएको फैसला त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदर भागी छ। छ)प्रस्तुत मुद्दामा मिति २०७५/३/३२ मा स्थानिय सरकार संचालन ऐनको दफा ६४ खारेज भएकोमा गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७५ मिति २०७५/०३/१० गते नै जारी भएको अवस्था छ। अर्थात गोदावरी नगरपालिकाले गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७५ तर्जुमा गरी लागू गरेको अवस्थामा स्थानिय सरकार संचालन ऐनको दफा ६४ जिवित नै रहेको देखिन्छ। सम्मानित अदालतले फैसला गर्दा स्थानिय सरकार संचालन ऐन, २०७४ दफा ६४ खारेज भइ दफा ६२क. लागू भएको भन्ने आधार लिएको देखिन्छ। स्थानिय सरकार संचालन ऐन, २०७४ मा मिति २०७५/११/१९ मा (नेपाल ऐन संसोधन गर्ने ऐन, २०७५ ऐन) मात्र संसोधन भइ उल्लेखित दफा ६२क. थप भएको देखिन्छ भने गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन २०७५ मिति २०७५/०३/१० गते नै जारी भएको देखिन्छ। तत्कालिन अवस्थामा जारी नै नभएको/लागू नै नभएको ऐनको व्यवस्था अर्थात भविस्यमा जारी हुने ऐनलाई आधार मानी कानून तर्जुमा गरिएको भनि भएको बिशेष अदालत प्रथम दृष्टिमा नै बदर योग्य रहेको देखिन्छ।

					ञ)जिल्ला ललितपुर, गोदावरी नगरपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ मा खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ ढुङ्गा गिट्टी बालुवा लगायतको राजस्व दर निर्धारण गर्नको लागि उपरोक्त संवैधानिक व्यवस्था अनुसार बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकारले निर्माण गरेको प्रदेश आर्थिक ऐन २०७५ ले निर्धारण गरेको राजस्व दरलाई आधार मानी ऐन निर्माण गर्नु पर्नेमा सो प्रदेश आर्थिक ऐन २०७५ भन्दा फरक हुने गरि एवं सो प्रदेश अन्तर्गतका अन्य नगरपालिकाले निर्धारण गरेको प्रतिघन फिट रु. ९।- को दरमा फरक पार्ने र आफ्नो नगरपालिकाले प्राप्त गर्ने सोही अनुसारको करको दरमा कम हुने एवं निकासीकर्ता प्रतिवादीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सो को सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जन र सप्तपथ निर्माण कम्पनी प्रा.ली. र सो कम्पनीका सञ्चालक मदन के.सी समेतलाई फाईदा हुने गरि बदनियतपुर्ण तवरबाट गोदावरी नगरपालिकाका तत्कालिन नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन समेतले नगरसभालाई समेत प्रभावमा पारी उक्त संवैधानिक व्यवस्था विपरित प्रदेशले कानून बमोजिम निर्धारण गरेको करका दरमा कम हुने गरि गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन २०७५ मा प्रतिघन फिट रु.२.२५ को करको दर लगाई बोलपत्रको माध्यमबाट गरेको खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ ढुङ्गा गिट्टी बालुवा लगायतको निकासी गर्ने कार्य गरेको तथ्य मिसिल संलग्न उजुरी व्यहोरा, गोदावरी नगरपालिका, ललितपुरबाट प्राप्त राय प्रतिक्रिया, वोलपत्रसँग सम्बन्धित कागजातहरु गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन २०७५ लगायतका लिखित प्रमाणहरुबाट स्थापित हुँदा हुँदै मिसिल संलग्न प्रमाणहरु मुल्याङ्कन नै नगरी आरोपदावीलाई विषयान्तर गरी संघ, प्रदेश र गोदावरी नगरपालिकाको कानून निर्माणको विषय न्याय निरुपणको विषय रहेको भनी प्रतिवादीहरुलाई आरोप दावीबाट सफाई दिने गरि भएको फैसला त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदर भागी छ। झ)नेपालको संविधानको धारा २२८ को उपधारा (२) मा “स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको विषयमा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश वा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल नहुने गरी कानून बनाई कर लगाउन सक्नेछ” भन्ने संवैधानिक प्रावधान देखिन्छ । यसको अर्थ संविधान, संघीय कानून, प्रदेश कानून समेतका विपरित नहुने गरी कुनैपनि स्थानीय तहले कानून बनाउनु पर्ने बाध्यात्मक संवैधानिक व्यवस्थाका साथै त्यसरी स्थानीय तहले कर सम्बन्धी कानून बनाउँदा स्थानीय तहका आम नागरिकको हित विपरीत नहुने गरी बनाउनु पर्ने किटानी कर्तब्य तोकिएको छ। अर्थात स्थानीय तहलाई प्रतिकूल नहुने गरी कर लगाउनु पर्ने गरी संविधानलेनै स्थानीय तहलाई कर्तब्य तोकेको प्रष्टै देखिन्छ । गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७५ को दफा १५ बमोजिमको अनुसूची-१४ मा पालिकाले ढुङ्गा, चुनढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, ग्राभेल, रोडाको दहत्तर बहत्तर लगायतका कर तथा शुल्कका दर राख्दा अनुसूची-१४ मा नगर प्रमुख, नगर उपप्रमुख, प्रशासकीय अधिकृत एवं राजश्व विषय हेर्ने सम्बन्धित शाखाका राष्ट्रसेवक र ढुङ्गा, चुनढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, ग्राभेल, रोडाको दहत्तर बहत्तर लगायतका ठेक्का लिने व्यवसायीका कम्पनी तथा फर्मका सञ्चालक प्रतिवादीहरु समेतको एक आपसको मिलेमतोमा आर्थिक ऐन, २०७५ को दफा १५ बमोजिमको अनुसूची-१४ मा करका दर घटाई भ्रष्टाचार भएको तथ्य स्थापित भएको देखिन्छ। यस प्रकृतिको कसूरलाई विशेष अदालतबाट विषयान्तर व्याख्या विश्लेषण गरी गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७५ नेपालको संविधान वा प्रदेश कानून समेतसँग बाझिएको भन्ने विवाद भएमा सर्वोच्च अदालतको संवैधानिक इजलासले हेर्ने भनी प्रतिवादीहरुले गरेको भ्रष्टाचारजन्य कसूरलाई आफ्नो क्षेत्राधिकार भन्दा बाहिरको विषय देखाई विषयान्तर गरी मिसिल संलग्न संकलित सवूद प्रमाणको विश्लेषण नगरी प्रतिवादीहरु उपरको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर गरि भएको फैसला त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदरभागी छ। ञ)जिल्ला ललितपुर, गोदावरी नगरपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ मा खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ(ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा लगायत) को बोलपत्र आह्वान गरी ठेक्का सम्झौता गर्दा ठेकेदारलाई गैरकानूनी आर्थिक लाभ हुने गरी राजस्व कम निर्धारण गरी राजस्व चुहावट गरेको भन्ने समेत व्यहोराको उजुरीको आधारमा अनुसन्धान प्रारम्भ भएको प्रस्तुत मुद्दामा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा लगायत साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ नेपालको संविधानको अनुसूची-९ संघ, प्रदेश र स्थानीय

					तहको अधिकारको साझा सूचीको बिषय रहेको तथ्यमा विवाद देखिदैन। सोही अनुसूची-९ अन्तर्गत क्र.स ६ मा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टी र क्र.सं.८ मा खानी तथा खनिज सम्बन्धी अधिकारको व्यवस्था गरेको देखिन्छ। नेपालको संविधानको धारा ५७ को उपधारा (५) मा अनुसूची-९ बमोजिमको संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको साझा सूचीको बिषय संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकार हुने, सोही धाराको उपधारा (६) मा स्थानीय तह र प्रदेशले कानून बनाउँदा संघको कानूनसँग नबाझिने गरी बनाउनु पर्ने, उपधारा (७) मा स्थानीय तहले कानून बनाउदा प्रदेश कानूनसँग नबाझिने गरी बनाउनु पर्ने, बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः अमान्य हुनेछ भन्ने स्पष्ट संवैधानिक व्यवस्था गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी धारा २२६ को उपधारा (१) मा गाउँ सभा र नगर सभाले अनुसूची-८ र अनुसूची-९ बमोजिमको सूचीमा उल्लेखित विषयमा आवश्यक कानून बनाउन सक्नेछ, सोही धारा २२६ को उपधारा (२) मा उपधारा (१) बमोजिम कानून बनाउने प्रक्रिया प्रदेश कानून बमोजिम हुनेछ भन्ने संवैधानिक व्यवस्था रहेको देखिंदा विधायिकी मनसायको सिद्धान्त (Theory of Legislative Intent) अनुसार स्थानिय तहले आफ्नो कानून बनाउदा उक्त संवैधानिक व्यवस्था अनुसार प्रदेश कानूनसँग नवाझिने गरि बनाउनु पर्ने तथ्यमा विवाद देखिदैन। नेपालको संविधानमा तीनै तहका सरकारहरुले कानून निर्माण गर्दा सहकारी शासनको सिद्धान्त (Principle of Cooperative Government) लाइ आत्मसाथ गरेको पाइन्छ । यस सिद्धान्त अनुसार केन्द्र, प्रदेश र स्थानिय सरकारहरुको विचमा सहकार्य समन्वय र साझेदारीका आधारमा कानून बनाउने प्रक्रिया अवलम्वन गर्नु पर्ने अनिवार्यता देखिन्छ। गोदावरी नगरपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ मा खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ (ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा लगायत) उत्खनन तथा निकासीको लागि उपरोक्त संवैधानिक व्यवस्था एवं संविधानले अवलम्वन गरेको सिद्धान्त विपरित गई निकासी करमा प्रदेश कानूनको विपरित न्युन करका दर कायम गरि ठेक्का प्रक्रियामा संलग्न ठेकेदार कम्पनिहरुलाई फाईदा हुने र नगरपालिकालाई हानी नोक्सानी हुने गरि भएको भ्रष्टाचार जन्य कार्यमा संलग्न यि प्रतिवादीहरुलाई आरोप दावी बमोजिम सजाय गर्नु पर्नेमा सफाई दिने ठहर गरि भएको फैसला राजस्व कानूनको व्याख्याको रोहमा (Strict Interpretation of Revenue/Tax law) त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदर योग्य छ। सोही सन्दर्भमा, खिमा खड्कासमेत विरुद्ध त्रिवेणी गाउँपालिका, त्रिवेणी गाउँपालिकाको कार्यालय, सिमुतु खारानेटा, रुकुम (पश्चिम) समेत भएको मुद्दामा "स्थानीय तहले आफ्नो भौगोलिक क्षेत्राधिकारभित्र लागू हुने गरी कानून निर्माण गर्न सक्ने भए पनि संघीय कानून र प्रदेश कानूनले तोकिदिएको सिमाभित्र रहेर कानून निर्माण गर्नुपर्ने हुन्छ। संघीय तथा प्रदेश कानून विपरीत हुने गरी कानून निर्माण गर्ने छुट कुनै पनि स्थानीय तहलाई रहे भएको देखिँदैन।" (मुद्दा नं. ०७५-WO-०६४९, सर्वोच्च अदालत, संयुक्त अदालत) भनी सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट व्याख्या विश्लेषण गरी सकेको अवस्थामा उक्त सर्वोच्च अदालतको फैसलाको प्रतिकुल हुने गरी आधार लिई विशेष अदालतवाट प्रस्तुत मुद्दाका प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटीपुर्ण भई बदर भगी छ। ट)प्रस्तुत फैसलाको प्रकरण नम्बरहरु ७५, ७६ र ७८ मा प्रस्तुत बिवादको बिषय संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कर निर्धारण र कानुन सम्बन्धी बिषय रहेकोले विशेष अदालतले व्याख्या गर्न नमिल्ने भनि विश्लेषण गरेको देखिएकोमा सोही फैसलाको प्रकरण न.१०३ समेतमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कानून निर्माण अधिकारको सम्वन्ध विशेष अदालतको अधिकार क्षेत्रमानी फैसला नै गरेकोसमेत देखिन्छ। साथै, फैसलाको प्रकरण नंम्बरहरु ९४, ९६, ९७, ९८, ९९ लगायतमा आरोपदावीको सम्वन्धमा केही हदसम्म प्रवेश गरी व्याख्या विश्लेषण गरी फैसला गरेको देखिन्छ । यसरी प्रचलित कानूनको अधिनमा रही मुद्दाको कार्वाही किनारा गर्नु पर्ने देखिएकोमा प्रस्तुत मुद्दाको फैसला गर्दा विशेष अदालत विषयान्तर भई आरोपदावी वमोजिमको न्याय निरुपणको विषय नै ओझेलमा परी मुद्दाको कारवाही किनारा भई सोहीको आधारमा प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटि पूर्ण भई बदर भागी छ। ठ)यसैगरी, सर्वोच्च अदालत संबैधानिक इजलास मुद्दा न. ०७७-WC-००९९ मा मिति २०७९/०१/०७ गते फैसलाको प्रकरण न.३८ मा समेत नेपालको संघिय संरचना अनुसार ढुँङ्गा, गिटीको बिषय स्थानिय सरकारको मात्र बिषय होईन भनि व्याख्या भइ सकेको देखिन्छ। उक्त फैसलाकोसमेत प्रतिकुल हुने गरी माथि विवेचना गरिए वमोजिम विशेष अदालतले व्याख्या विश्लेषण गरी

					भएको फैसला उक्त सर्वोच्च अदालतको संबैधानिक इजलासवाट भएको फैसलाकोसमेत प्रतिकुल भई बदर भागी छ। ड)प्रस्तुत मुद्दाको फैसलाको प्रकरण नंम्बरहरु ९८, ९९, १०० समेतमा निर्माण सामग्रीको संकलन दस्तुर वा शुल्क तोकेको नभई खानी विभागबाट अनुमति प्राप्त गर्दा निजी व्यक्तीको जग्गाबाट संकलन गरेका त्यस्ता खनिज पदार्थ निकासी गर्दा लिने शुल्क तोकेको देखिन्छ भनी आधार लिई प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिएको सम्वन्धमा हेर्दा खानी तथा खनिज पदार्थ ऐन २०५६ को दफा ३ मा "नेपाल भित्र निजी वा सरकारी स्वामित्वमा रहेको जुनसुकै जमीनको सतह वा भूगर्भभित्र रहेको वा पाइएको सम्पूर्ण खनिज पदार्थ नेपाल सरकारको सम्पत्ति हुनेछ" भन्ने व्यवस्था रहेकोले खनिज पदार्थको हकमा कुनै पनि खानिजन्य पदार्थ निजि हुने देखिदैन। साथै, उक्त उद्योगहरु खानीजन्य उद्योगहरूको नबिकरण भएको अवस्था देखिदैन। त्यसैगरी, खानीजन्य उद्योगहरू बन, सार्वजनिक तथा गुठीको जग्गामा संचालनमा रहेको भन्ने तथ्य मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुवाट पुष्टि भई रहेको देखिएको अवस्थामा समेत मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुको अध्ययन विश्लेषण नै नगरी सो बमोजिमको प्रमाण समेत नबुझी भएको भएको प्रस्तुत फैसला प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ५४ लगायतको प्रचलित कानूनको रोहमा त्रुटी पूर्ण भई बदर भागी छ। ढ)नेपालको संबिधानको धारा २३६ बमोजिम निकाशी कर लगाउन सक्ने अवस्था देखिदैन। बागमती प्रदेशले जारी गरेको कानून वमोजिमको "दहतर बहतर शुल्क" बमोजिमको शुल्क उठाउने कानुनी व्यवस्था उल्लेख गरी गोदावरी नगरपालिकाले शुल्क उठाएको नदेखिई "निकाशी कर" मात्र संकलन गरे गराएको देखिन्छ। गोदावरी नगरपालिका नगरकार्यपालिका तथा नगरसभाका राष्ट्रसेवक पदाधिकारीहरुले वयान गर्दा यी दुई करका विषय भिन्ना भिन्नै हो नभनी कोराना तथा भुकम्पवाट स्थानीयलाई राहत दिन करको दर घटाएको हो, संघ र प्रदेशको कानूनको विषयमा छलफल भएको थिएन भई वयान गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी आरोपपत्रको पाना नं.४३ को तालिका नं.२ विस्तृत विश्लेषण गरिए बमोजिम स्थानीय राहत प्राप्त भएको नदेखिएबाट राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु आफू निर्णय प्रक्रियाको मुख्य भई कार्य गर्ने गरेको र अन्य राष्ट्रसेवक पदाधिकारीहरुलाई गुमराहा तथा गफलतमा पारी आफू समेतका राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु संलग्न रही स्थानीय राजस्व परामर्श समितिवाट घटी राजस्व दर सिफारिस गरी गराई आफुसमेतका प्रतिवादीहरुलाई लाभ हुने र नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/गोदावरी नगरपालिकालाई राजस्व चुहावट तथा हानीनोक्सानी गर्न बदनियत राखि सोही बमोजिम राजस्व परामर्शवाट सिफारिस गरे गराए वमोजिमको घटी राजस्व कार्यान्वयन गर्न गराउन अन्य कार्य गरे गराएको मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुवाट पुष्टि भई रहेको अवस्थामा फैसलाको प्रकरण नं. ९९ समेतमा गोदावरी नगरपालिकाको निकाशी कर र बागमति प्रदेशको दहतर बहतर शुल्क भिन्नाभिन्नै हो भनी गलत आधार लिई प्राप्त प्रमाणको मूल्याङ्कन नै नगरी विशेष अदालतवाट प्रतिवादीहरुलाई आरोपदावीवाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटी पूर्ण भई बदर भागी रहेको छ। ण)आपराधिक मनसाय (Mens Rea) को निर्क्योल अपराधिक कार्य (Actus Reus) बाट गरिन्छ भन्ने अपराधिक दायित्वको सामान्य र सर्वमान्य सिद्धान्त हो।यसै सन्दर्भमा वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी हरिप्रसाद ढकालसमेत भएको भ्रष्टाचार मुद्दामा " मनसाय तत्त्व आपराधिक कार्यबाट नै खोजिने र हेरिने विषय हो; त्यसैले यो सधैं मुखरित अवस्थामा नहुन पनि सक्छ। कार्यको प्रकृति, सम्भावित परिणाम र सो परिणाम ल्याउन अभियुक्तले चालेको कदमहरूको समग्रतामा नै मनसाय तत्त्वको खोजी गर्नुपर्ने" (ने.का.प २०७८, नि.नं १०७४८ अंक ९) मा सम्मानीत सर्वोच्च अदालतवाट नजिर प्रतिपादन भई सकेको अवस्था उक्त नजिरसमेतको प्रतिकुल हुने गरी प्रतिवादीहरुको राजश्व चुहावट गरी भ्रष्टाचार गर्ने बदनियत रहेको तथ्य पुष्टि भइरहेको अवस्थामासमेत विशेष अदालतवाट प्रतिवादीहरुको बदनियत तत्वको अभाव रहेको भनी आधारलाई आरोपदावीवाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण भई बदर भागी छ। त)यसै सन्दर्भमा वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी मथुरा नेपाल भएको भ्रष्टाचार मुद्दामा "भ्रष्टाचारजन्य कार्य हुनका लागि आर्थिक लाभ वा हानि मात्र पर्याप्त आधार होइन। अवाञ्छित किसिमको दोषपूर्ण गतिविधि पनि भ्रष्टाचारजन्य कसुरको अर्को महत्त्वपूर्ण आधार हो। प्रतिवादीको गैरकानूनी र अवाञ्छित किसिमको दोषपूर्ण गतिविधिबाट कसैको हानि हुने र कसैले लाभ पाउने अवस्था

					हुन्छ भने सो कार्य पनि भ्रष्टाचारजन्य कसुरको दायराभित्र पर्ने नै हुन्छ। साथै प्रतिवादीले त्यस किसिमको गैरकानूनी र अवाञ्छित किसिमको गतिविधि केवल आर्थिक लाभ हानि पुऱ्याउने मनसायका साथ गरेको थिएन भन्ने आधारमा मात्र उक्त दोषपूर्ण कार्यबाट निजले उन्मुक्ति पाउने अवस्था नरहने" (ने.का.प २०७५, नि.नं १०१४२ अंक ११) भनी सम्मानीत सर्वोच्च अदालतवाट नजिर सिद्धान्त प्रतिपादन भई सकेको अवस्था देखिएकोमा उक्त नजिरको प्रतिकुल हुने गरी प्रतिवादीहरुले राजस्व चुहावट गरेको पुष्टि भई रहेको अवस्थाको प्रमाणहरुलाई अन्देखा गरी उक्त नजिरको प्रतिकुल हुने गरी आधारहरुलाई प्रतिवादीहरुलाई आरोपदावीवाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटि पूर्ण भई बदरभागी छ। थ)त्यस्तै पुष्परत्न भन्ने आश्विनकुमार स्थापित विरुद्ध नेपाल सरकार भएको मुद्दामा "घटनाको कारणका रुपमा प्रस्तुत गरिएको तथ्य अन्य स्वतन्त्र प्रमाणहरूबाट पनि प्रमाणित भएबाट सो वयान स्वेच्छा प्रतिकूलको भनी अदालत समक्ष दावी लिँदैमा त्यस्तो बयानको प्रामाणिक मूल्यमा प्रश्न उठाउन नमिल्ने ।" (ने.का.प.२०६६, नि.न.८०६९, भाग ५१, अंक २, जेष्ठ, पूर्ण इजलास) भनी सर्वोच्च अदालतवाट नजिर प्रतिपादन भई सकेको अवस्थामा केवल प्रतिवादीहरुले सजायवाट बच्न कसुरमा इन्कारी वयान गरेको आधारमा सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण भई बदरभागी छ। अतः मिसिल संलग्न उपर्युक्त उल्लेखित प्रमाण कागजहरुको आधारमा यि प्रतिवादीहरु गोदावरी नगरपालिकाका तत्कालिन नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन, सोही पालिकाको उपप्रमुख तथा राजस्व परामर्श समिति संयोजक मुना अधिकारी, प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत तथा राजस्व परामर्श समिति सदस्य विश्वराज मरासेनी, लेखाशाखा प्रमुख तथा राजस्व परामर्श समितिको सदस्य सचिव यमलाल बेल्वासे, सप्तपथ निर्माण कम्पनी प्रा.लि. तथा सोका संचालक मदन के.सी, निराकर ढुंगा उद्योग प्रा.लि, तथा सोका संचालक मधुसुदन डोटेल, मच्छिन्द्रनाथ मल्टीपर्पोज प्रा.लि. तथा सोका संचालक केदारनाथ तिमल्सिना, सजिलो ढुंगा उद्योग प्रा.लि. तथा सोका संचालक शशिराज शाही, र वीरेन्द्र महर्जन ढुंगा उद्योग प्रा.लि तथा सोका संचालक वीरेद्र महर्जनको आपसी मिलेमतो तथा योजनामा गोदावरी नगरपालिकाले राजस्व निर्धारण गर्दा बदनियत राखी नेपालको संविधान, संघीय आर्थिक ऐन, २०७५, प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७५, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ समेतको प्रचलित कानूनलाई बेवास्ता गरी गराई आवश्यक प्रमाण सङ्कलन नगरी नगराई बदनियत राखी बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) को प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७५ ले निर्धारण गरेको राजस्व दर प्रति घनफिट रु.९।- मा घटाइ प्रति घनफिट रु.२.२५।- मात्र राजस्व दर निर्धारण गरी गराई नेपाल सरकारले प्राप्त गर्ने मूल्य अभिवृद्धि कर(VAT), बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकारको राजस्व हिस्सा ४० प्रतिशत र गोदावरी नगरपालिकाले प्राप्त गर्ने ६० प्रतिशत हिस्सा र राजस्व छुट १०% समेत गरी आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ मा ढुङ्गा, गिट्टी, ग्राभेल, रोडा, बालुवा, माटो, खरिढुङ्गाको निकासी करको ठेक्का नं.०४/०७४/०७५ ठेक्कामा दिएको छुट रकमबाट भएको आरोप पत्रको तालिका नं.६ मा उल्लेखित रकम रु.६०,४५,५००।-(अक्षरुपी साठी लाख पैंतालिस हजार पाँच सय) र संघीय सरकार, बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकार र गोदावरी नगरपालिकामा चुहावट भएको राजस्व (आरोप पत्रको तालिका नं.४ मा उल्लेखित) रकम रु.१७,२८,९०,०००।-(अक्षरुपी सत्र करोड अट्ठाईस लाख नब्बे हजार) गरी जम्मा रु.१७,८९,३५,५००।-(अक्षरुपी सत्र करोड उनान्नब्बे लाख पैतिस हजार पाँच सय) राजस्व चुहावट गरी गराई नेपाल सरकार, प्रदेश र स्थानीय सरकारलाई हानी पुर्याएको तथ्य प्रमाणित हुन आएकोले निज प्रतिवादी गजेन्द्र महर्जन, मुना अधिकारी, विश्वराज मरासेनी, यमलाल वेलवासे, सप्तपथ निर्माण कम्पनी प्रा.लि तथा सञ्चालक मदन के.सी, खानी उद्योग तथा क्रसर व्यवसायीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि तथा सोको संचालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली तथा सोको संचालक केदारनाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. तथा सोको संचालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. तथा सोको संचालक विरेन्द्र महर्जनसमेतलाइ आरोप दावीबाट सफाइ दिने ठहर गरि भएको विशेष अदालत, काठमाण्डौको फैसला बदर गरि आरोप दावी बमोजिमको सजाय गरि पाउन सादर अनुरोध गरिन्छ।

(आ.व.०७६/०७७)

२.	गोदावरी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, बज्रबाराही, ललितपुरको कार्यपालिका तत्कालीन नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन समेत फैसला (आ.व.०७६/०७७) <u>(मु.नं.०८०-CR-०१८२)</u> **<u>फैसला मिति</u>** २०८१/०४/३०	राजस्व चुहावट गरी भ्रष्टाचार गरेको।	**छ. गोदावरी नगरपालिकाको तत्कालिन नगरप्रमुख गजेन्द्र महर्जनको हकमाः-** प्रतिवादी गजेन्द्र महर्जनले गरेको कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई बिगो रु.२१,२१,९७,०५०।- (अक्षरुपी एकाईस करोड एकाईस लाख सन्तानब्बे हजार पचास) कायम गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम कैद सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम बिगो रु.२१,२१,९७,०५०।- (अक्षरुपी एकाईस करोड एकाईस लाख सन्तानब्बे हजार पचास) को दोब्बर जरिवाना सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो। **ज. गोदावरी नगरपालिकाको तत्कालिन नगर उपप्रमुख मुना अधिकारीको हकमाः-**प्रतिवादी	**फैसलाः** प्रतिवादीहरु गोदावरी नगरपालिकाका तत्कालिन नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन, नगर उपप्रमुख मुना अधिकारी, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत कृष्ण प्रसाद जैसी, राजस्व परामर्श समितिका सदस्य सचिव श्रीराम आचार्य, माली निर्माण सेवा तथा सोका सञ्चालक प्रकाश माली, खानी उद्योग तथा क्रसर व्यवसायीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि तथा सोको संचालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली तथा सोको संचालक केदारनाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. तथा सोको संचालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. तथा सोको संचालक विरेन्द्र महर्जनले आरोप दाबीबाट सफाई पाउने ठहर गरि मिति २०८१/०४/३० गते फैसला भएको देखिन्छ। **विशेष अदालतले फैसला गर्दा लिएका आधारः** च.उक्त विवादित विषयको कार्य बहत्तर संकलन र बि सम्बन्धित नभई व्यक्तिको भित्रको खानीबाट उत्पादित निकासी गर्दा लाग्ने निकासी व	**१.बिशेष अदालत, काठमाण्डौंबाट दावी पुग्न नसक्ने ठहर गरि भएको फैसला निम्न आधार कारणवाट बदर भागी छ।** **क)** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा (२) को देहाय (घ) मा गाउँपालिका र नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार अन्तर्गत स्थानीय कर, सेवा शुल्क तथा दस्तुर सम्बन्धी अधिकारको व्यवस्था गरेको देखिन्छ। सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (२) को देहाय (घ) को खण्ड (६) मा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो, काठ दाउरा, जराजुरी, स्लेट, खरिढुङ्गा आदी प्राकृतिक बस्तुको बिक्री तथा निकासी शुल्क, दस्तुर सङ्कलन भन्ने व्यवस्था रहेको छ तर ऐ. बस्तुको कर निर्धारणको अधिकार दिएको देखिदैन। सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (२) को देहाय (घ) को खण्ड (२) मा स्थानीय पूर्वाधार तथा सेवा शुल्क निर्धारण, सङ्कलन र व्यवस्थापन कर निर्धारणको अधिकार स्थानीय तहलाई दिएको देखिन्छ।स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६४ मा रहेको ढुङ्गा, गिट्टी बालुवालगायत दहहत्तर बहतर सम्बन्धी बिषय संघीय आर्थिक ऐन, २०७५ को दफा ३४ ले खारेज गरे पश्चात मिति २०७५/११/१९ गतेको केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७५ ले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा दफा ६२क. थप गरी स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्र भित्र रहेको ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा लगायत दहत्तर बहत्तरको बिक्री गर्न सक्ने व्यवस्था गरेको भएता पनि सो बस्तुहरूको बिक्रीको दर र कर निर्धारण गर्ने अधिकार स्थानीय तहलाई दिएको देखिदैन। बिक्रीको दर र कर निर्धारण गर्ने अधिकार सम्बन्धमा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा (२) को देहाय (घ) खण्ड (२) को व्यवस्था नै कायम रहेको देखिन्छ।त्यसै गरि सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (३) मा "गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले संघ तथा प्रदेश सँगको सहकार्यमा प्रयोग गर्ने साझा अधिकार संविधानको अनुसूची -९ मा उल्लेख भए बमोजिम हुने छ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (४) मा "उपदफा (३) को सर्बमान्यतामा प्रतिकुल असर नपर्ने गरी देहायको बिषयमा संघ तथा प्रदेशको अधिनमा रही गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुने" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (३) को देहाय (घ) मा सेवा शुल्क, दस्तुर, दण्ड जरिवाना तथा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी, पर्यटन शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था रहेको छ। सो अन्तर्गत खण्ड (२) मा "प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शल्क, रोयल्टी सङ्कलन, समन्वय र नियमन" र खण्ड (३) मा "खनिज पदार्थको उत्खनन् र सो सम्बन्धी रोयल्टी सङ्कलन" सम्बन्धी व्यवस्था रहेको देखिन्छ। उल्लेखित कानूनी व्यवस्था अनुसार स्थानीय तहले नेपालको संविधानको अनुसूची-९ अन्तर्गतको बिषयसँग सम्बन्धित कानून बनाउदा अनिवार्य रुपले संघ तथा प्रदेशको कानूनको अधिनमा रही कानून बनाउनु पर्नेमा अनिवार्यता गरेको देखिन्छ। बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) ले मिति २०७५/०१/२० गते जारी गरेको "गाँउ/नगर/जिल्ला सभा सञ्चालन (कार्यबिधी) ऐन, २०७५" को दफा २३ मा "नगर सभा वा गाउँ सभाले कानून बनाउदा बिचार पुर्याउनु पर्ने" व्यवस्था अन्तर्गत सोही दफा २३ को उपदफा (१) को देहाय (ख) मा संविधान, संघीय कानून तथा प्रदेश कानून सम्बन्धी व्यवस्था उल्लेख भएको छ भने ऐ.दफा २३ को उपदफा (२) मा " सभाले संविधानको अनुसूची -९ को बिषयमा स्थानीय कानून बनाउदा त्यस्तो बिषयमा संघीय संसद वा प्रदेश सभाले बनाएको कानूनको प्रतिकुल नहुने गरी निर्माण गर्ने छ" भनी उल्लेख गरिएको देखिन्छ। बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) ले मिति २०७५/०३/३२ गते जारी गरेको "कर तथा गैरकर राजस्व सम्बन्धी ऐन, २०७५" को दफा १५ को उपदफा (१) मा "प्रदेश सरकारले प्राकृतिक स्रोत मध्ये आफ्नो क्षेत्र भित्रको ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, दहत्तर बहत्तरको सङ्कलन निकासी वा बिक्रीमा तोकिए बमोजिमको शुल्क लगाउने छ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ।साथै ऐ.दफा १५ को उपदफा (६) मा "ढुङ्गा, गिट्टी ,बालुवा, दहत्तर बहत्तरको सङ्कलनबाट उठेको

			मुना अधिकारीले गरेको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई विगो रु.२१,२१,९७,०५०।- (अक्षरुपी एकाईस करोड एकाईस लाख सन्तानब्बे हजार पचास)कायम गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम कैद सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम विगो रु.२१,२१,९७,०५०।- (अक्षरुपी एकाईस करोड एकाईस लाख सन्तानब्बे हजार पचास) को दोब्बर जरिवाना सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो। **झ. गोदावरी नगरपालिकाको तत्कालिन प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत कृष्णप्रसाद जैसीको हकमाः-** प्रतिवादी कृष्णप्रसाद जैसीले गरेको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई विगो	नगरपालिकाले असुल गरेको दे छ. प्रतिवादीहरुले बयान गर्दा अ कसूरमा इन्कार भई नग बनाएको कानुनी प्राव कार्यान्वयनसम्म गरेको हे समेत ब्यहोरा उल्लेख देखिएको। ज. स्थानीय सरकार संचालन २०७४ को दफा ६ ब्यवस्था खारेज भई दफा थप भए पश्चात प्रदेश स विवादित करको दर तोक्न कानुनी ब्यबस्था नै सरकारलाई नरहेको हुँदा ऐनको दफा ११(२) (घ अनुसार स्थानीय तहले नि निकासी शुल्क लगायतका दरहरु तोक्न सक्ने देखिएको झ. वागमती प्रदेश सरकार र ग नगरपालिकाले बनाएको आर्थि बाझिएको भन्ने प्रश्न समावेस सबैधानिक बिषयको विवाद अदालतको कार्यक्षेत्र भित्र नपर्ने ञ. गोदावरी नगरपालिकाले निर्माण गर्दा नै भ्रष्टाचा उद्देश्य राखी बनाएको सकिने अवस्था नदेखिएको	शुल्क मध्येबाट साठी प्रतिशतले हुने रकम गाउँपालिका वा नगरपालिकाले स्थानीय सञ्चित कोषमा राखी चालीस प्रतिशतले हुने रकम मासिक रुपमा प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। सो व्यवस्था अनुसार ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवालगायत दहत्तर बहत्तरको सङ्कलन निकासी वा बिक्रीमा प्रदेश सरकारले निर्धारण गरे बमोजिमको शुल्क लाग्ने देखिन्छ। बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) ले मिति २०७६/०३/२९ गते जारी गरेको प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७६ को दफा ९ को उपदफा (१) मा "प्रदेशभित्र अनुसूची-५ बमोजिम ढुङ्गा, चुनढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, ग्राभेल र रोडा ,घाटगद्दी एवं बिक्री दहत्तर बहत्तर शुल्क लगाई असूल उपर गरिनेछ। साथै गाउँपालिका वा नगर कार्यपालिकाले प्रचलित कानूनमा तोकिएको दरमा नघट्ने गरी बिक्री मुल्य तोक्न सक्नेछ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। ऐ. ऐनको दफा ९ को उपदफा (२) मा "उपदफा (१) बमोजिमको शुल्कको सङ्कलन सम्बन्धित गाउँपालिका वा नगरपालिकाले गर्नेछ" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिएकोमा सोही ऐनको अनुसूची-५ मा दहत्तर बहत्तर (ढुङ्गा, चुनढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, ग्राभेल र रोडा) को घाटगद्दी एवं बिक्री प्रति घनफिट दर रू.९ (नौ) शुल्क लाग्ने व्यवस्था गरेको देखिन्छ। साथै नेपालको संविधानको धारा २३६ मा अन्तर प्रदेश व्यापारः यस संविधानमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि एक प्रदेश वा स्थानीय तहबाट अर्को प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने वस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तार वा कुनै प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने वस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तारमा कुनै किसिमको बाधा अवरोध गर्न वा कुनै कर, शुल्क, दस्तुर वा महसूल लगाउन वा त्यस्तो सेवा वा वस्तुको ढुवानी वा विस्तारमा कुनै किसिमको भेदभाव गर्न पाइने छैन भनी स्पष्ट संवैधानिक व्यवस्था भएको रहेको देखिंदा देखिंदै उपरोक्त संवैधानिक तथा कानूनी प्राबधान विपरित आरोप पत्रको प्रतिवादी महलमा उल्लेखित गोदावरी नगरपालिकाका तत्कालिन नगरप्रमुख लगायत सो पालिकाका राजस्व निर्धारण समितिका पदाधिकारीहरु एवं ठेकेदारहरु समेतको मिलेमतोमा निकासी कर वापत रु.२.२५।- प्रति घनफिट मात्र असुल गरि नगरपालिकाले प्राप्त गर्ने खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ ढुङ्गा गिट्टी बालुवा लगायतको निकासी करमा जम्मा रु.२१,२१,९७,०५०।-(अक्षरुपी एकाईस करोड एकाईस लाख सन्तान्ब्बे हजार पचास) हानी नोक्सानी गरेको तथ्य पुष्टि भई रहेको अवस्थामा सो तथ्यको सुक्ष्म मुल्यांकन नगरि प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने ठहर गरि भएको फैसला त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदर भागी छ। **ख)** बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) को कर तथा गैरकर राजस्व सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा १५ को उपदफा (६) बमोजिम बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) अन्तगर्तको उक्त ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा लगायत साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थबाट उठेको शुल्क मध्येबाट ४०% प्रतिशतले हुने रकम गोदावरी नगरपालिकाले मासिक रुपमा बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। त्यस्तै मूल्य अभिवृद्धि कर (VAT) संघीय सरकार अन्तर्गतको अधिकार क्षेत्र भित्र रहेको देखिन्छ। मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २३ख. बमोजिम करका व्यवस्थाहरुमा कुनै पनि संशोधन, परिवर्तन वा कर सम्वन्धी अन्य व्यवस्थाहरु गर्न सक्ने छैन भनी कानूनी व्यवस्था गरेको देखिन्छ। तसर्थ, राजस्व छुट दिंदा संघ र प्रदेशको हिस्सालाई असर गर्ने गरी आफ्नो अधिकार क्षेत्र भन्दा बाहिर गई निर्णय गर्न मिल्ने अवस्था देखिँदैन, उल्लेखित संवैधानिक व्यवस्था, संघीय ऐन, बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) ऐनको प्रतिकुल हुने गरी प्रतिवादीहरुले आफू, अन्य राष्ट्रसेवक तथा माली निर्माण सेवा र सोको प्रोपाइटर प्रकाश माली, निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सोको सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.लि. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही, वीरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जनलाई गैरकानूनी लाभ पुर्याउने र नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/गोदावरी नगरपालिकालाई गैरकानूनी राजस्व चुहावट/हानीनोक्सानी पुर्याउने बद्नियतले गोदावरी नगरपालिकाको आ.व.२०७६/०७७ का लागि ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा,

			रु.२१,२१,९७,०५०।- (अक्षरुपी एकाईस करोड एकाईस लाख सन्तानब्बे हजार पचास) कायम गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम कैद सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम विगो रु.२१,२१,९७,०५०।- (अक्षरुपी एकाईस करोड एकाईस लाख सन्तानब्बे हजार पचास) को दोब्बर जरिवाना सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो। ञ. **गोदावरी नगरपालिकाको तत्कालिन लेखा शाखा प्रमुख तथा राजस्व परामर्श समिति सदस्य सचिव श्रीराम आचार्यको हकमाः**-प्रतिवादी श्रीराम आचार्यले गरेको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई विगो रु.२१,२१,९७,०५०।- (अक्षरुपी एकाईस करोड एकाईस लाख सन्तानब्बे			बालुवा, ग्राभेल र माटोको निकासी शुल्कको दर प्रति घनफिट रु.२.२५।- उठाउने गरी राजस्व परामर्श समितिबाट सिफारिस गरी गर्न लगाई सोही बमोजिम मिति २०७६/०२/२७ गतेको कार्यपालिकाको बैठकबाट समेत निर्णय गरी गराई उक्त सामाग्रीको ठेक्का नं.१५ internal resources/०७५/०७६ को न्यूनतम कवोल अंक रू.६,२५,९५,०००।– उल्लेख गरी नँया पत्रिका राष्ट्रिय दैनिकमा मिति २०७६।०३।०१ मा वोलपत्र आह्वानको सूचना प्रकाशन गराएको र सो बदनियत पूर्ण कार्य ढाकछोप गर्न गराउन नै वोलपत्र सूचना प्रकाशन र नगरकार्यपालिकाको निर्णय पश्चात मिति २०७६।०३।१० गते मात्र जारी भएको गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७६ को दफा १५ मा ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल र माटोको निकासी शुल्क रु.२.२५।- प्रति घनफिट भनी व्यवस्था गरे गराएको देखिन्छ। उक्त राजस्व निर्धारण गर्दा बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) आर्थिक ऐन, २०७६ को दफा ९ मा ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल र माटोको बिक्री कर रु.९ प्रति घनफिट हुने कानूनी व्यवस्थालाई पूर्णरुपमा बेवास्ता गरेको देखिन्छ। साथै उक्त ठेक्का नं.१५ internal resources/०७५/०७६ घटी राजस्व दर निर्धारण गर्दा गराउदा लाभ प्राप्त गर्ने ठेकेदार/प्रस्तावदातासमेत स्थानीय ठेकादार बीच नै प्रतिस्पर्धा गरी गराई प्रतिवादी मालि निर्माण सेवाले ठेक्का प्राप्त गरे गराएको देखिन्छ। उक्त ठेक्का प्राप्त गर्दा माली निर्माण सेवाले न्यूनतम कवोल अंक रु.८,१९,८१,५००।-(मूल्य अभिवृद्धि कर सहित) प्रस्ताव गरी ठेक्का प्राप्त गरी गराई मिति २०७६/०४/०७ गते सम्झौता गरेको देखिन्छ। राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुको उल्लेखित कार्य कसुरवाट खानी उद्योग तथा क्रसर व्यवसायीहरु संचालक मधुसुदन डोटेल रहेको निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि (PAN:३०३१५९७९१), संचालक केदारनाथ तिमल्सेना रहेको मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली (PAN :३०३४२९३८६), संचालक शशिराज शाही रहेको सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली.(PAN :६०५९९०७२४), संचालक विरेन्द्र महर्जन संचालक रहेको विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. (अनुमति प्रमाण पत्र नं.६६९/८९६ ०४८/०४९) समेतवाट ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल र माटोको निकासी शुल्क वापत रु.२.२५।- प्रति घनफिट असुल गर्ने गरेको देखिएकोवाट उक्त शुल्क रु.९ प्रति घनफिटको सट्टा रु.२.२५ प्रति घनफिट कायम गर्दा रु.६.७५ प्रति घनफिट रकमको प्रत्यक्ष लाभ उक्त खानी उद्योग तथा क्रसर व्यवसायीहरुलाई दिए दिन लगाएको तथ्य पुष्टि भई रहेको अवस्थामा सो तथ्यलाइ नजरअन्दाज गरि प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने ठहर गरि भएको फैसला त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदर भागी छ।
					ग)	जिल्ला ललितपुर, गोदावरी नगरपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ मा खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ (ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा लगायत) को बोलपत्र आह्वान गरी ठेक्का सम्झौता गर्दा ठेकेदारलाई गैरकानूनी आर्थिक लाभ हुने गरी राजस्व कम निर्धारण गरी राजस्व चुहावट गरेको भन्ने समेत व्यहोराको उजुरीको आधारमा अनुसन्धान प्रारम्भ भएको प्रस्तुत मुद्दामा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा लगायत साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ नेपालको संविधानको अनुसूची-९ संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको साझा सूचीको बिषय रहेको तथ्यमा विवाद देखिंदैन। सोही अनुसूची-९ अन्तर्गत क्र.स ६ मा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टी र क्र.सं.८ मा खानी तथा खनिज सम्बन्धी अधिकारको व्यवस्था गरेको देखिन्छ। नेपालको संविधानको धारा ५७ को उपधारा (५) मा अनुसूची-९ बमोजिमको संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको साझा सूचीको बिषय संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकार हुने, सोही धाराको उपधारा (६) मा स्थानीय तह र प्रदेशले कानून बनाउँदा संघको कानूनसँग नबाझिने गरी बनाउनु पर्ने, उपधारा (७) मा स्थानीय तहले कानून बनाउदा प्रदेश कानूनसँग नबाझिने गरी बनाउनु पर्ने, बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः अमान्य हुनेछ भन्ने स्पष्ट संवैधानिक व्यवस्था गरेको देखिन्छ।त्यसैगरी धारा २२६ को उपधारा (१) मा गाउँ सभा र नगर सभाले अनुसूची-८ र अनुसूची-९ बमोजिमको सूचीमा उल्लेखित विषयमा आवश्यक कानून बनाउन सक्नेछ, सोही धारा २२६ को उपधारा (२) मा उपधारा (१) बमोजिम कानून बनाउने प्रक्रिया प्रदेश कानून बमोजिम हुनेछ भन्ने संवैधानिक व्यवस्था रहेको देखिंदा विधायिकी मनसायको सिद्धान्त (Theory

			हजार पचास) कायम गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम कैद सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम विगो रु.२१,२१,९७,०५०।- (अक्षरुपी एकाईस करोड एकाईस लाख सन्तानब्बे हजार पचास) को दोब्बर जरिवाना सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो। ट. **माली निर्माण सेवन र सो को सञ्चालक प्रकाश मालीको हकमाः-** प्रतिवादीहरु माली निर्माण सेवा र सोको सञ्चालक प्रकाश मालीलाई मुख्य कसुरदारहरु गजेन्द्र महर्जनसमेतलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरे बमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम हुने सजाय र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम विगो रु.२१,२१,९७,०५०।- (अक्षरुपी एकाईस करोड		of Legislative Intent) अनुसार स्थानिय तहले आफ्नो कानून बनाउदा उक्त संवैधानिक व्यवस्था अनुसार प्रदेश कानूनसँग नवाझिने गरि बनाउनु पर्ने तथ्यमा विवाद देखिदैन।नेपालको संविधानमा तीनै तहका सरकारहरुले कानून निर्माण गर्दा सहकारी शासनको सिद्धान्त (Principle of Cooperative Government) लाई आत्मसाथ गरेको पाइन्छ। यस सिद्धान्त अनुसार केन्द्र, प्रदेश र स्थानिय सरकारहरुको विचमा सहकार्य समन्वय र साझेदारीका आधारमा कानून बनाउने प्रक्रिया अवलम्वन गर्नु पर्ने अनिवार्यता देखिन्छ। गोदावरी नगरपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ मा खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ (ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा लगायत) उत्खनन् तथा निकासीको लागि उपरोक्त संवैधानिक व्यवस्था एवं संविधानले अवलम्वन गरेको सिद्धान्त विपरित गई निकासी करमा प्रदेश कानूनको विपरित न्युन करका दर कायम गरि ठेक्का प्रक्रियामा संलग्न ठेकेदार कम्पनिहरुलाई फाईदा हुने र नगरपालिकालाई हानी नोक्सानी हुने गरि भएको भ्रष्टाचार जन्य कार्यमा संलग्न यी प्रतिवादीहरुलाई आरोप दावी बमोजिम सजाय गर्नु पर्नेमा सफाई दिने ठहर गरि भएको फैसला राजस्व कानूनको व्याख्याको रोहमा (Strict Interpretation of Revenue\Tax law) त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदर योग्य छ। घ) प्रस्तुत मुद्दाको भ्रष्टाचारजन्य कार्यको शुरु विन्दु स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ६५ बमोजिम गठित स्थानीय राजस्व परामर्श समितिमा मुख्य भई कार्य गर्ने राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुले आफू तथा अन्य प्रतिवादीहरुलाई गैरकानूनी लाभ तथा नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/गोदावरी नगरपालिकालाई हानीनोक्सानी गर्ने बदनियत राखि राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुले आफ्नो पद तथा ओहदाको दुरुपयोग गरी गराई ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल तथा माटो निकासी शुल्क प्रचलित कानून भन्दा अश्वभाविक घटी रु.२.२५ प्रति घनफिट कायम गरी गराई सिफारिस गरी गराई सोही कार्य कसूरको निरन्तरताको स्वरुपमा राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु आफै मुख्य भई कार्य गर्ने गोदावरी नगरपालिकाको नगर कार्यपालिकाबाट निर्णय गरी गराई नगरसभाबाटसमेत मुख्य भई कार्य गर्ने रुपमा आफूसमेत सलग्न रही अन्य राष्ट्रसेवक पदाधिकारीहरुलाई गफलत तथा गुमराहामा पारी गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७६ मा उक्त घटी राजस्व असूल गर्ने विषय समावेश गरी गराई बदनियत साथ कानूनको रुप दिई कार्यान्वयन गरे गराई आरोपदावी बमोजिमको हानीनोक्सानी गरेको तथ्य मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुवाट पुष्टि भई रहेको अवस्थामा बिशेष अदालतबाट फैसलाको प्रकरण नं.४२ मा न्याय निरुपणको विषय संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कानून निर्माणको विषय भनी विषयान्तर गरी बुझ्न पर्ने प्रमाण नबुझी तथा बुझ्न नपर्ने प्रमाण बुझी आरोपदावीको मूल विषयमा प्रवेश नै नगरी प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ५४ लगायतको प्रचलित कानूनको रोहमा त्रुटी पूर्ण भई बदरभागी छ। ङ) स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १६ मा स्थानीय तहका पदाधिकारीहरुको कार्यविभाजन र कार्यसम्पादनको व्यवस्था गरेको देखिन्छ। सोही दफा १६ को उपदफा (४) र सोही ऐनको दफा ८४ बमोजिम नगरकार्यपालिका र नगरसभामा मुख्य भई कार्य गर्नेमा नगर प्रमुख, उपप्रमुख र प्रमुख प्रशासकिय प्रमुख मुख्य भुमिकामा रहे भएको देखिन्छ। प्रस्तुत मुद्दाको राजस्व चुहावटको निर्णय गर्ने गराउने तथा प्रमाणिकरण गर्ने भुमिका/दस्तखतमा निज राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुनै संलग्न भएको देखिन्छ। साथै, कार्यपालिकाका सदस्य मोहन बहादुर नगरकोटीसमेतले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष वयान गर्दा कोरोना तथा भुकम्पको कारण स्थानीयको सहुलियतको लागी घटी राजस्व दर निर्धारण गरेको भनी वयान गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी कार्यपालिका सदस्य लक्ष्मी बहादुर नगरकोटीसमेतले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष वयान गर्दा प्रदेश र संघको कानूनी व्यवस्थामा नगरसभामा कहिले पनी छलफल भएन भनी अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष वयान गरेको देखिएको र उक्त वयान प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ९(२)(क) र दफा १० बमोजिम प्रमाणमा लिनु पर्ने देखिन्छ। यसरी राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु आफू निर्णय प्रक्रियाको मुख्य भई कार्य गर्ने गरेको र अन्य राष्ट्रसेवक पदाधिकारीहरुलाई गुमराहा तथा गफलतमा पारी आफू

			एकाईस लाख सन्तानब्बे हजार पचास) को दोब्बर जरिवाना हुने सजायलाई आधार मानी प्रतिवादीहरु ससपथ निर्माण कम्पनी प्रा.ली. र सो को सञ्चालक मदन के.सी.लाई सोही ऐनको दफा २२ को प्रतिवन्धात्मक वाँक्यांस बमोजिम मुख्य कसुरदार सरह सजाय हुन मागदावी लिइएको देखियो। **ठ. निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सोको सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जनको हकमाः-** प्रतिवादीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सो को सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही र विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जनको उक्त कार्य			समेतका राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु संलग्न रही स्थानीय राजस्व परामर्श समितिवाट घटी राजस्व दर सिफारिस गरी गराई आफूसमेतका प्रतिवादीहरुलाई लाभ हुने र नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/गोदावरी नगरपालिकालाई राजस्व चुहावट तथा हानीनोक्सानी गर्न बदनियत राखि सोही बमोजिम राजस्व परामर्शवाट सिफारिस गरे गराए वमोजिमको घटी राजस्व कार्यान्वियन गर्न गराउन अन्य कार्य गरे गराएको मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुवाट पुष्टि भई रहेको अवस्थामा फैसलाको प्रकरण नं. ८८ समेतमा **कानुन निर्माण संलग्न पदाधिकारी उपर अभियोजन नभएको भन्ने आधार लिई** प्राप्त प्रमाणको मूल्याङ्कन नै नगरी विशेष अदालतवाट प्रतिवादीहरुलाई आरोपदावीवाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटी पूर्ण भई बदर भागी छ।
					च)	नेपालको संविधानको धारा २२८ को उपधारा (२) मा "स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको विषयमा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश वा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल नहुने गरी कानून बनाई कर लगाउन सक्नेछ" भन्ने संवैधानिक प्रावधान देखिन्छ । यसको अर्थ संविधान, संघीय कानून, प्रदेश कानून समेतका विपरित नहुने गरी कुनैपनि स्थानीय तहले कानून बनाउनु पर्ने बाध्यात्मक संवैधानिक व्यवस्थाका साथै त्यसरी स्थानीय तहले कर सम्बन्धी कानून बनाउँदा स्थानीय तहका आम नागरिकको हित विपरीत नहुने गरी बनाउनु पर्ने किटानी कर्तब्य तोकिएको छ। अर्थात स्थानीय तहलाई प्रतिकूल नहुने गरी कर लगाउनु पर्ने गरी संविधानले नै स्थानीय तहलाई कर्तब्य तोकेको प्रष्टै देखिन्छ। गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७६ को दफा १५ बमोजिमको अनुसूची-१४ मा पालिकाले ढुङ्गा, चुनढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, ग्राभेल, रोडाको दहत्तर बहत्तर लगायतका कर तथा शुल्कका दर राख्दा अनुसूची-१४ मा नगर प्रमुख, नगर उपप्रमुख, प्रशासकीय अधिकृत एवं राजश्व विषय हेर्ने सम्बन्धित शाखाका राष्ट्रसेवक र ढुङ्गा, चुनढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, ग्राभेल, रोडाको दहत्तर बहत्तर लगायतका ठेक्का लिने व्यवसायीका कम्पनी तथा फर्मका सञ्चालक प्रतिवादीहरु समेतको एक आपसको मिलेमतोमा गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७६ को दफा १५ बमोजिमको अनुसूची-१४ मा करका दर घटाई भ्रष्टाचार भएको तथ्य स्थापित भएको देखिन्छ। यस प्रकृतिको कसूरलाई विशेष अदालतबाट विषयान्तर ब्याख्या विश्लेषण गरी गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७६ नेपालको संविधान वा प्रदेश कानून समेतसँग बाझिएको भन्ने विवाद भएमा सर्वोच्च अदालतको संवैधानिक इजलासले हेर्ने भनी प्रतिवादीहरुले गरेको भ्रष्टाचारजन्य कसूरलाई आफ्नो क्षेत्राधिकार भन्दा बाहिरको विषय देखाई मिसिल संलग्न संकलित सवूद प्रमाणको विश्लेषण नगरी प्रतिवादीहरु उपरको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर गरि भएको फैसला त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदरभागी छ।
					छ)	जिल्ला ललितपुर, गोदावरी नगरपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ मा खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ ढुङ्गा गिट्टी बालुवा लगायतको राजस्व दर निर्धारण गर्नको लागि उपरोक्त संवैधानिक व्यवस्था अनुसार बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकारले निर्माण गरेको प्रदेश आर्थिक ऐन २०७६ ले निर्धारण गरेको राजस्व दरलाई आधार मानी ऐन निर्माण गर्नु पर्नेमा सो प्रदेश आर्थिक ऐन २०७६ भन्दा फरक हुने गरि एवं सो प्रदेश अन्तर्गतका अन्य नगरपालिकाले निर्धारण गरेको प्रतिघन फिट रु.९।- को दरमा फरक पार्ने र आफ्नो नगरपालिकाले प्राप्त गर्ने सोही अनुसारको करको दरमा कम हुने एवं निकासीकर्ता प्रतिवादीहरु माली निर्माण सेवा र सोको प्रोपाइटर प्रकाश माली, निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सोको सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.लि. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही, वीरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जनसमेतलाई फाईदा हुने गरि बदनियतपुर्ण तवरवाट गोदावरी नगरपालिकाका तत्कालिन नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन समेतले नगरसभालाई समेत प्रभावमा पारी उक्त संवैधानिक व्यवस्था विपरित प्रदेशले कानून बमोजिम निर्धारण गरेको करका दरमा कम हुने गरि गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन २०७६ मा प्रतिघन फिट रु.२.२५।- को करको दर लगाई बोलपत्रको माध्यमबाट गरेको

			भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको नगद वा लाभ प्राप्त गर्ने प्रकृतिको मतियार भई सोही ऐनको दफा २२ बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा प्रतिवादीहरुलाई मुख्य कसुरदारहरु गजेन्द्र महर्जनसमेतलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरे बमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम हुने सजाय र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम विगो रु.२१,२१,९७,०५०।- (अक्षरुपी एकाईस करोड एकाईस लाख सन्तानब्बे हजार पचास) को दोब्बर जरिवाना हुने सजायलाई आधार मानी प्रतिवादीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सोको सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जनलाई सोही		खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ ढुङ्गा गिट्टी बालुवा लगायतको निकासी गर्ने कार्य गरेको तथ्य मिसिल संलग्न उजुरी व्यहोरा, गोदावरी नगरपालिका, ललितपुरबाट प्राप्त राय प्रतिक्रिया, वोलपत्रसँग सम्बन्धित कागजातहरु गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७६ लगायतका लिखित प्रमाणहरुबाट स्थापित हुदाँ हुदै सो प्रमाणहरुको अन्यथा ब्याख्या गरि प्रतिवादीहरुलाई आरोप दावीबाट सफाई दिने ठहर गरि भएको फैसला त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदर भागी छ। **ज)** गोदावरी नगरपालिकाको कार्यालयवाट आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को लागी गोदावरी क्षेत्र भित्रबाट ढुङ्गा, गिट्टी, ग्राभेल, रोडा, बालुवासमेतको निकासी कर असुल गर्न ठेक्का नं.०१/आन्तरिक आय/०७९/८० को बोलपत्र आह्वानको सार्वजनिक सूचना मिति २०८०।०३।२० गते प्रकाशित भएको देखिन्छ। बागमती प्रदेश सरकारको आ.व २०८०/०८१ का लागि प्रदेश आर्थिक ऐन २०८० मा उल्लेखित व्यवस्थाको शुल्कमा कुनै फेरबदल गरेमा सोही बमोजिमको निकासी शुल्क लगाइने छ" भनी तपसिल खण्डको बुदां नं.१. ढुङ्गा, गिट्टी, ग्राभेल, रोडा, बालुवा, स्लेट, खरिढुङ्गा तथा सिमेन्टलाई आवश्यक पर्ने कच्चा पदार्थहरुः- प्रति घनफिट रु.९।०० (भ्याट बाहेक) भनी सूचना प्रकाशन भएको देखिएकोवाट स्वंय गोदावरी नगरपालिकाले बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकारको आर्थिक ऐनमा व्यवस्था भए वमोजिम नै ढुङ्गा, गिट्टी, ग्राभेल, रोडा, बालुवा, स्लेट, खरिढुङ्गा तथा सिमेन्टलाई आवश्यक पर्ने कच्चा पदार्थहरुको निकासी कर/दस्तुर असुल गर्नु पर्ने गरी गोदावरी नगरपालिकाको राजस्व परामर्श समितिको सिफारिसमा गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐनमा दररेटको व्यवस्था गर्नु पर्ने भनी स्वीकार गरेको देखिन्छ। गोदावरी नगरपालिकामा बि.सं २०७४ देखि २०७९ सम्म नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन र नगर उपप्रमुख मुना अधिकारीसमेतले नै निर्णय गरी गराई उक्त मिति २०८०।०३।२० गते समेत निजहरुको नै निर्णयवाट बोलपत्र आह्वान सार्वजनिक सूचनाको प्रकाशन भए गरेकोवाट निज प्रतिवादीहरुको बदनियत थप पुष्टि भएको देखिन्छ। यसरी गोदावरी नगरपालिकाका नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन समेतका यि प्रतिवादीहरुले आ.व. २०७६/०७७ मा ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्रावेल र माटोको निकासी शुल्क रु.२.२५ प्रति घनफिट उठाउने गरि सुचना प्रकाशित गरि पछीवाट सोही करको दरलाई बैधानिकता दिने गरि गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन २०७६ मा उक्त व्यवस्था समावेश गरि नगरपालिकालाई नोक्सानी र ठेकेदार कम्पनिहरुलाई फाईदा हुने कार्य गरेको तथ्य स्वयं सोही नगरपालिकाले आ.व. २०८०/०८१ मा जारी गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन २०८० मा पुनः प्रदेश आर्थिक ऐन बमोजिम कै दरमा ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्रावेल र माटोको निकासी शुल्क रु.९।- प्रति घनफिट उठाउने गरि गरेको निर्णय एवं जारि गरेको ऐनबाट नै थप पुष्टी भएकोले सो पालिकाले आ.व. २०७५/०७६ देखि २०७९/०८० सम्म सो शिर्षकहरुमा जारी गरेको करको दरहरु बदनियतपुर्ण तवरबाट लगाईएको तथ्य सप्रमाण पुष्टि भईरहेकोमा भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७(ख) को परिभाषा समेतले घटी राजश्व निर्धारण गर्ने वा गराउने कार्यलाई समेत राजश्व चुहावट भनी परिभाषा गरेको तथा प्रतिवादीहरूको बदनियत पुष्टि भएकैले मुद्दा दायर भएको हो। राजश्व निर्धारण गर्ने राष्ट्रसेवक कर्मचारीले घटी राजश्व निर्धारण गर्नु राजश्व मास्नु सरह हुने सन्दर्भमा राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु तथा निर्माण व्यवसायीहरु प्रतिवादीहरुसँग मिलेमतो गरी राजश्व चुहावटमा यी प्रतिवादीहरू संलग्न रहेको देखिंदा देखिंदै प्रतिवादीहरुलाई सफाई हुने गरी भएको फैसला त्रुटीपूर्ण रहेकोले बदर भागी छ। **झ)** सोही सन्दर्भमा, खिमा खड्कासमेत विरुद्ध त्रिवेणी गाउँपालिका, त्रिवेणी गाउँपालिकाको कार्यालय, सिम्रुतु खारानेटा, रुकुम (पश्चिम) समेत भएको मुद्दामा "**स्थानीय तहले आफ्नो भौगोलिक क्षेत्राधिकारभित्र लागू हुने गरी कानून निर्माण गर्न सक्ने भए पनि संघीय कानून र प्रदेश कानूनले तोकिदिएको सिमाभित्र रहेर कानून निर्माण गर्नुपर्ने हुन्छ। संघीय तथा प्रदेश कानून विपरीत हुने गरी कानून निर्माण गर्ने छुट कुनै पनि स्थानीय तहलाई रहे भएको देखिँदैन।**" (मुद्दा नं. ०७५-WO-०६४९, सर्वोच्च अदालत, संयुक्त अदालत) भनी सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट व्याख्या विश्लेषण गरी सकेको

			ऐनको दफा २२ को प्रतिवन्धात्मक वाँक्यांस बमोजिम मुख्य कसुरदार सरह सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो।		अवस्थामा उक्त सर्वोच्च अदालतको फैसलाको प्रतिकुल हुने गरी आधार लिई विशेष अदालतवाट प्रस्तुत मुद्दाका प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटीपुर्ण भई बदर भगी छ। **ञ)** प्रस्तुत फैसलाको प्रकरण नम्बरहरु ७४ ७७र ७५ ,समेतमा प्रस्तुत विवादको बिषय संघप्रदेश र स्थानीय तहको , अदालतले व्याख्या गर्न नमिल्ने भनि विश्लेषण गरेको देखिएकोमा कर निर्धारण र कानुन सम्बन्धी बिषय रहेकोले विशेष सोही फैसलाको प्रकरण नं प्रदेश र ,समेतमा संघ १०2.स्थानीय तहको कानून निर्माण अधिकारको सम्वन्ध विशेष अदालतको अधिकार क्षेत्रमानी फैसला नै गरेकोसमेत देखिन्छ। साथै9 ,9५ ,94 फैसलाको प्रकरण नंम्बरहरु ,६9 ,७ लगायतमा आरोपदावीको सम्वन्धमा केही हदसम्म प्रवेश गरी व्याख्या विश्लेषण गरी फैसला गरेको देखिन्छ। यसरी प्रचलित कानूनको अधिनमा रही मुद्दाको कार्वाही किनारा गर्नु पर्ने देखिएकोमा प्रस्तुत मुद्दाको फैसला गर्दा विशेष अदालत विषयान्तर भई आरोपदावी वमोजिमको न्याय निरुपणको विषय नै ओझेलमा परी मुद्दाको कारवाही किनारा भई सोहीको आधारमा प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटि पूर्ण भई बदर भागी छ। **ट)** यसैगरी-०७७ .सर्बोच्च अदालत संबैधानिक इजलास मुद्दा न ,WC-००९९ मा मिति २०७९गते फैसलाको ०७/०१/ प्रकरण नं ,नेपालको संघिय संरचना अनुसार ढुँङ्गा मा समेत ३८.गिटीको बिषय स्थानिय सरकारको मात्र बिषय होईन भनि व्याख्या भइ सकेको देखिन्छ। उक्त फैसलाकोसमेत प्रतिकुल हुने गरी माथि विवेचना गरिए वमोजिम विशेष अदालतले व्याख्या विश्लेषण गरी भएको फैसला उक्त सर्वोच्च अदालतको संबैधानिक इजलासवाट भएको फैसलाकोसमेत प्रतिकुल भई बदर भागी छ। **ठ)** प्रस्तुत मुद्दाको फैसलाको प्रकरण नंम्बरहरु 9 ,9४५समेतमा निर्माण सामग्रीको संकलन दस्तुर वा शुल्क ९७ , तोकेको नभई खानी विभागबाट अनुमति प्राप्त गर्दा निजी व्यक्तीको जग्गाबाट संकलन गरेका त्यस्ता खनिज पदार्थ निकासी गर्दा लिने शुल्क तोकेको देखिन्छ भनी आधार लिई प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिएको सम्वन्धमा हेर्दा खानी तथा खनिज पदार्थ ऐन २०५६ को दफा ३ मा" नेपाल भित्र निजी वा सरकारी स्वामित्वमा रहेको जुनसुकै जमीनको सतह वा भूगर्भभित्र रहेको वा पाइएको सम्पूर्ण खनिज पदार्थ नेपाल सरकारको सम्पत्ति हुनेछभन्ने व्यवस्था रहेकोले " उक्त उद्योगहरु खानीजन्य उद्योगहरूको ,खनिज पदार्थको हकमा कुनै पनि खानिजन्य पदार्थ निजि हुने देखिदैन। साथै सार्बजनिक तथा गुठीको जग्गामा संचाल ,खानीजन्य उद्योगहरू बन ,नबिकरण भएको अवस्था देखिदैन। त्यसैगरीनमा रहेको भन्ने तथ्य मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुवाट पुष्टि भई रहेको देखिएको अवस्थामा समेत मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुको अध्ययन विश्लेषण नै नगरी सो बमोजिमको प्रमाण समेत नबुझी भएको भएको प्रस्तुत फैसला प्रमाण ऐन 2031 ,को दफा लगायतको प्रचलित कानूनको रोहमा त 54्रुटी पूर्ण भई बदर भागी छ। **ड)** नेपालको संबिधानको धारा २३६ बमोजिम निकाशी कर लगाउन सक्ने अवस्था देखिदैन। बागमती प्रदेशले जारी गरेको कानून वमोजिमको "दहतर बहतर शुल्क" बमोजिमको शुल्क उठाउने कानुनी व्यवस्था उल्लेख गरी गोदावरी नगरपालिकाले शुल्क उठाएको नदेखिई "निकाशी कर" मात्र संकलन गरे गराएको देखिन्छ। गोदावरी नगरपालिका नगरकार्यपालिका तथा नगरसभाका राष्ट्रसेवक पदाधिकारीहरुले वयान गर्दा यी दुई करका विषय भिन्ना भिन्नै हो नभनी कोराना तथा भुकम्पवाट स्थानीयलाई राहत दिन करको दर घटाएको होसंघ र प्रदेशको कानूनको विषयमा छलफल , भएको थिएन भई वयान गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी आरोपपत्रको पाना नं 45.को तालिका नं 2.विस्तृत विश्लेषण गरिए वमोजिम स्थानीय राहत प्राप्त भएको नदेखिएवाट राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु आफू निर्णय प्रक्रियाको मूख्य भई कार्य गर्ने गरेको र अन्य राष्ट्रसेवक पदाधिकारीहरुलाई गुमराहा तथा गफलतमा पारी आफू समेतका राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु संलग्न रही स्थानीय राजस्व परामर्श समितिवाट घटी राजस्व दर सिफारिस गरी गराई आफूसमेतका प्रतिवादीहरुलाई लाभ हुने र नेपाल सरकार गोदावरी नगरपालिकालाई राजस्व चुहावट तथा हानीनोक्सानी गर्न बदनियत/प्रदेश सरकार/ राखि सोही बमोजिम राजस्व परामर्शवाट सिफारिस गरे गराए वमोजिमको घटी राजस्व कार्यान्वयन गर्न गराउन अन्य

कार्य गरे गराएको मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुवाट पुष्टि भई रहेको अवस्थामा फैसलाको प्रकरण नं 97 .समेतमा गोदावरी नगरपालिकाको निकाशी कर र बागमति प्रदेशको दहतर बहतर शुल्क भिन्नाभिन्नै हो भनी गलत आधार लिई प्राप्त प्रमाणको मूल्याङ्कन नै नगरी विशेष अदालतवाट प्रतिवादीहरुलाई आरोपदावीवाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटी पूर्ण भई बदर भागी।

ढ) आपराधिक मनसाय)Mens Rea) को निर्क्योल अपराधिक कार्य)Actus Reus) वाट गरिन्छ भन्ने अपराधिक दायित्वको सामान्य र सर्वमान्य सिद्धान्त हो।यसै सन्दर्भमा वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी हरिप्रसाद ढकालसमेत भएको भ्रष्टाचार मुद्दामा **“मनसाय तत्त्व आपराधिक कार्यबाट नै खोजिने र हेरिने विषय हो; त्यसैले यो सधैं मुखरित अवस्थामा नहुन पनि सक्छ । कार्यको प्रकृति, सम्भावित परिणाम र सो परिणाम ल्याउन अभियुक्तले चालेको कदमहरूको समग्रतामा नै मनसाय तत्त्वको खोजी गर्नुपर्ने” (ने2078 प.का., नि(9 अंक १०७४८नं .** मा सम्मानीत सर्वोच्च अदालतवाट नजिर प्रतिपादन भई सकेको अवस्था उक्त नजिरसमेतको प्रतिकुल हुने गरी प्रतिवादीहरुको राजश्व चुहावट गरी भ्रष्टाचार गर्ने बदनियत रहेको तथ्य पुष्टि भइरहेको अवस्थामासमेत विशेष अदालतवाट प्रतिवादीहरुको बदनियत तत्वको अभाव रहेको भनी आधारलाई आरोपदावीवाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण भई बदर भागी छ।

ण) यसै सन्दर्भमा वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी मथुरा नेपाल भएको भ्रष्टाचार मुद्दामा **“भ्रष्टाचारजन्य कार्य हुनका लागि आर्थिक लाभ वा हानि मात्र पर्याप्त आधार होइन। अवाञ्छित किसिमको दोषपूर्ण गतिविधि पनि भ्रष्टाचारजन्य कसुरको अर्को महत्त्वपूर्ण आधार हो। प्रतिवादीको गैरकानूनी र अवाञ्छित किसिमको दोषपूर्ण गतिविधिबाट कसैको हानि हुने र कसैले लाभ पाउने अवस्था हुन्छ भने सो कार्य पनि भ्रष्टाचारजन्य कसुरको दायराभित्र पर्ने नै हुन्छ। साथै प्रतिवादीले त्यस किसिमको गैरकानूनी र अवाञ्छित किसिमको गतिविधि केवल आर्थिक लाभ हानि पुऱ्याउने मनसायका साथ गरेको थिएन भन्ने आधारमा मात्र उक्त दोषपूर्ण कार्यबाट निजले उन्मुक्ति पाउने अवस्था नरहने”(ने2075 प.का., निनं . (11 अंक १०१४२** भनी सम्मानीत सर्वोच्च अदालतवाट नजिर सिद्धान्त प्रतिपादन भई सकेको अवस्था देखिएकोमा उक्त नजिरको प्रतिकुल हुने गरी प्रतिवादीहरुले राजस्व चुहावट गरेको पुष्टि भई रहेको अवस्थाको प्रमाणहरुलाई अन्देखा गरी उक्त नजिरको प्रतिकुल हुने गरी आधारहरुलाई प्रतिवादीहरुलाई आरोपदावीवाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटि पूर्ण भई बदरभागी छ।

त) त्यस्तै पुष्परत्न भन्ने आश्विनकुमार स्थापित विरुद्ध नेपाल सरकार भएको मुद्दामा **“घटनाको कारणका रुपमा प्रस्तुत गरिएको तथ्य अन्य स्वतन्त्र प्रमाणहरूबाट पनि प्रमाणित भएबाट सो वयान स्वेच्छा प्रतिकूलको भनी अदालत समक्ष दावी लिँदैमा त्यस्तो वयानको प्रामाणिक मूल्यमा प्रश्न उठाउन नमिल्ने।” (ने.का.प.२०६६, नि.न.८०६९, भाग ५१, अंक २, जेष्ठ, पूर्ण इजलास)** भनी सर्वोच्च अदालतवाट नजिर प्रतिपादन भई सकेको अवस्थामा केवल प्रतिवादीहरुले सजायवाट बच्न कसुरमा इन्कारी वयान गरेको आधारमा सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण भई बदरभागी छ।

अतः मिसिल संलग्न उपर्युक्त उल्लेखित प्रमाण कागजहरुको आधारमा यि प्रतिवादीहरु गोदावरी नगरपालिकाका तत्कालिन नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन, नगर उपप्रमुख मुना अधिकारी, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत कृष्ण प्रसाद जैसी, राजस्व परामर्श समितिका सदस्य सचिव श्रीराम आचार्य, माली निर्माण सेवा र सोको प्रोपाइटर प्रकाश माली, निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सोको सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.लि. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही, वीरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जनको आपसी मिलेमतो तथा योजनामा गोदावरी नगरपालिकाले राजस्व निर्धारण गर्दा बदनियत राखी नेपालको संविधान, संघीय आर्थिक ऐन, २०७६, प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७६, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ समेतको प्रचलित कानूनलाई बेवास्ता गरी गराई आवश्यक प्रमाण सङ्कलन नगरी नगराई बदनियत राखी

					बागमती प्रदेश तत्कालिन प्रदेश नं.३) को प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७६ ले निर्धारण गरेको राजस्व दर प्रति घनफिट रु.९।- मा घटाइ प्रति घनफिट रु.२.२५।- मात्र राजस्व दर निर्धारण गरी गराई नेपाल सरकारले प्राप्त गर्ने मूल्य अभिवृद्धि कर (VAT), बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकारको राजस्व हिस्सा ४० प्रतिशत र गोदावरी नगरपालिकाले प्राप्त गर्ने ६० प्रतिशत हिस्सा र राजस्व छुट १०% समेत गरी आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ मा ढुङ्गा, गिट्टी, ग्राभेल, रोडा, बालुवा, माटो, खरिढुङ्गाको निकासी करको ठेक्का नं.१५ internal resources/०७५/०७६ मा संघीय सरकार, बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकार र गोदावरी नगरपालिकामा जम्मा रकम रु.२१,२१,९७,०५०।-(अक्षरुपी एकाईस करोड एकाईस लाख सन्तान्ब्बे हजार पचास) राजस्व चुहावट गरी गराई नेपाल सरकारलाई हानी पुर्याएको तथ्य प्रमाणित हुन आएकोले निज प्रतिवादी गोदावरी नगरपालिकाका तत्कालिन नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन, नगर उपप्रमुख मुना अधिकारी, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत कृष्ण प्रसाद जैसी, राजस्व परामर्श समितिका सदस्य सचिव श्रीराम आचार्य, माली निर्माण सेवा तथा सोका सञ्चालक प्रकाश माली, खानी उद्योग तथा क्रसर व्यवसायीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि तथा सोको संचालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली तथा सोको संचालक केदारनाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. तथा सोको संचालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. तथा सोको संचालक विरेन्द्र महर्जनसमेतलाई आरोप दावीबाट सफाई दिने ठहर गरि भएको विशेष अदालत, काठमाण्डौको फैसला बदर गरि आरोप दावी बमोजिमको सजाय गरि पाउन सादर अनुरोध गरिन्छ।

१.	गोदावरी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, बज्रबाराही, ललितपुरको कार्यपालिका तत्कालीन नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जनसमेत (आ.व.०७७/०७८) **(मु.नं.०८०-CR-०१८३)** फैसला मिति २०८१/४/३०	राजस्व चुहावट गरी भ्रष्टाचार गरेको।	ड. **गोदावरी नगरपालिकाको तत्कालिन नगरप्रमुख गजेन्द्र महर्जनको हकमाः-** प्रतिवादी गजेन्द्र महर्जनले गरेको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई विगो रु.१८,६३,२१,५८९।-(अक्षरुपी अठार करोड त्रिसठी लाख एकाइस हजार पाँच सय उनानब्बे)कायम गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम कैद सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम विगो रु.१८,६३,२१,५८९।-(अक्षरुपी अठार करोड त्रिसठी लाख एकाइस हजार पाँच सय उनानब्बे)) को दोब्बर जरिवाना सजाय हुन मागदाबी लिइएको छ। **गोदावरी नगरपालिकाको तत्कालिन नगर उपप्रमुख मुना अधिकारीको हकमाः-**प्रतिवादी मुना अधिकारीले गरेको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई विगो	**फैसलाः** प्रतिवादीहरु गोदावरी नगरपालिकाका तत्कालिन नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन, नगर उप-प्रमुख मुना अधिकारी, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत कृष्ण प्रसाद जैसी, राजस्व परामर्श समितिका सदस्य सचिव श्रीराम आचार्य, कर्मा कन्स्ट्रक्सन तथा सोको सञ्चालक रवि महर्जन, खानी उद्योग तथा क्रसर व्यवसायीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि तथा सोको संचालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.लि. तथा संचालक केदारनाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि. तथा सोको संचालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि. तथा सोको	**१.बिशेष अदालत, काठमाण्डौंबाट दावी पुग्न नसक्ने ठहर गरि भएको फैसला निम्न आधार कारणवाट बदर भागी छ।** क. जिल्ला ललितपुर, गोदावरी नगरपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ(ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा लगायत) को बोलपत्र आह्वान गरी ठेक्का सम्झौता गर्दा ठेकेदारलाई गैरकानूनी आर्थिक लाभ हुने गरी राजस्व कम निर्धारण गरी राजस्व चुहावट गरेको भन्ने समेत व्यहोराको उजुरीको आधारमा अनुसन्धान प्रारम्भ भएको प्रस्तुत मुद्दामा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा लगायत साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ नेपालको संविधानको अनुसूची-९ संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको साझा सूचीको बिषय रहेको तथ्यमा विवाद देखिदैन। सोही अनुसूची-९ अन्तर्गत क्र.स ६ मा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टी र क्र.सं.८ मा खानी तथा खनिज सम्बन्धी अधिकारको व्यवस्था गरेको देखिन्छ।नेपालको संविधानको धारा ५७ को उपधारा (५) मा अनुसूची-९ बमोजिमको संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको साझा सूचीको बिषय संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकार हुने, सोही धाराको उपधारा (६) मा स्थानीय तह र प्रदेशले कानून बनाउँदा संघको कानूनसँग नबाझिने गरी बनाउनु पर्ने, उपधारा (७) मा स्थानीय तहले कानून बनाउँदा प्रदेश कानूनसँग नबाझिने गरी बनाउनु पर्ने, बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः अमान्य हुनेछ भन्ने स्पष्ट संवैधानिक व्यवस्था गरेको देखिन्छ।त्यसैगरी धारा २२६ को उपधारा (१) मा गाउँ सभा र नगर सभाले अनुसूची-८ र अनुसूची-९ बमोजिमको सूचीमा उल्लेखित विषयमा आवश्यक कानून बनाउन सक्नेछ, सोही धारा २२६ को उपधारा (२) मा उपधारा (१) बमोजिम कानून बनाउने प्रक्रिया प्रदेश कानून बमोजिम हुनेछ भन्ने संवैधानिक व्यवस्था रहेको देखिंदा विधायिकी मनसायको सिद्धान्त (Theory of Legislative Intent) अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो कानून बनाउँदा उक्त संवैधानिक व्यवस्था अनुसार प्रदेश कानूनसँग नवाझिने गरि बनाउनु पर्ने तथ्यमा विवाद देखिंदैन।नेपालको संविधानमा तीनै तहका सरकारहरुले कानून निर्माण गर्दा सहकारी शासनको सिद्धान्त (Principle of Cooperative Government) लाई आत्मसाथ गरेको पाइन्छ। यस सिद्धान्त अनुसार केन्द्र, प्रदेश र स्थानिय सरकारहरुको विचमा सहकार्य समन्वय र साझेदारीका आधारमा कानून बनाउने प्रक्रिया अवलम्वन गर्नुपर्ने अनिवार्यता देखिन्छ।गोदावरी नगरपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ(ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा लगायत) उत्खनन तथा निकासीको लागि उपरोक्त संवैधानिक व्यवस्था एवं संविधानले अवलम्वन गरेको सिद्धान्त विपरित गई निकासी करमा प्रदेश कानूनको विपरित न्युन करका दर कायम गरि ठेक्का प्रक्रियामा संलग्न ठेकेदार कम्पनीहरुलाई फाईदा हुने र नगरपालिकालाई हानी नोक्सानी हुने गरि भएको भ्रष्टाचार जन्य कार्यमा संलग्न यि प्रतिवादीहरुलाई आरोप दावीबमोजिम सजाय गर्नुपर्नेमा सफाई दिने ठहर गरि भएको फैसला राजस्व कानूनको व्याख्याको रोहमा (Strict Interpretation of Revenue/Tax law) त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदरयोग्य छ। ख.प्रस्तुत मुद्दाको भ्रष्टाचारजन्य कार्यको शुरु विन्दु स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ६५ बमोजिम गठित स्थानीय राजस्व परामर्श समितिमा मुख्य भई कार्य गर्ने राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुले आफू तथा अन्य प्रतिवादीहरुलाई गैरकानूनी लाभ तथा नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/गोदावरी नगरपालिकालाई हानीनोक्सानी गर्ने बदनियत राखि राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुले आफ्नो पद तथा ओहदाको दुरुपयोग गरी गराई ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल तथा माटो निकासी शुल्क प्रचलित कानून भन्दा अश्वभाविक घटी रु.२.५० प्रति घनफिट कायम गरी गराई सिफारिस गरी गराई सोही कार्य कसूरको निरन्तरताको स्वरुपमा राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु आफै मुख्य भई कार्य गर्ने गोदावरी नगरपालिकाको नगर कार्यपालिकाबाट निर्णय गरी गराई नगरसभाबाटसमेत मूख्य भई कार्य गर्ने रुपमा आफूसमेत सलग्न रही अन्य राष्ट्रसेवक पदाधिकारीहरुलाई गफलत तथा गुमराहामा पारी गोदावारी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७७ मा उक्त घटी राजस्व असूल गर्ने विषय समावेश गरी गराई बदनियत साथ कानूनको रुप दिई कार्यान्वयन गरे गराई आरोपदावी बमोजिमको हानीनोक्सानी गरेको तथ्य मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुवाट पुष्टि भई रहेको अबस्थामा बिशेष अदालतबाट फैसलाको प्रकरण नं.४२ मा न्याय निरुपणको विषय संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कानून निर्माणको विषय भनी विषयान्तर गरी बुझ्न

			रु.१८,६३,२१,५८९।-(अक्षरुपी अठार करोड त्रिसठी लाख एकाइस हजार पाँच सय उनानब्बे) कायम गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम कैद सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम बिगो रु.१८,६३,२१,५८९।-(अक्षरुपी अठार करोड त्रिसठी लाख एकाइस हजार पाँच सय उनानब्बे) को दोब्बर जरिवाना सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो। **ण. गोदावरी नगरपालिकाको तत्कालिन प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत कृष्ण प्रसाद जैसीको हकमाः**-प्रतिवादी कृष्णप्रसाद जैसीले गरेको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई बिगो रु.१८,६३,२१,५८९।-(अक्षरुपी अठार करोड त्रिसठी लाख एकाइस हजार पाँच सय उनानब्बे) कायम गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम कैद सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट	संचालक विरेन्द्र महर्जनसमेतले आरोप दाबीबाट सफाई पाउने ठहर गरि मिति २०८१/०४/३० गते फैसला भएको देखियो। **विशेष अदालतले फैसला गर्दा लिएका आधारः** ट. उक्त विवादित विषयको कार्य दहत्तर बहत्तर संकलन र बिक्रीसंग सम्बन्धित नभई व्यक्तिको दर्ता भित्रको खानीबाट उत्पादित वस्तु निकासी गर्दा लाग्ने निकासी करसम्म नगरपालिकाले असुल गरेको देखिएको ठ. प्रतिवादीहरु ले बयान गर्दा आरोपित कसूरमा इन्कार भई नगरसभाले बनाएको कानुनी प्रावधानको कार्यान्वयनसम्म गरेको हो भन्ने समेत व्यहोरा उल्लेख गरेको देखिएको। ड. स्थानीय	पर्ने प्रमाण नबुझी तथा बुझन नपर्ने प्रमाण बुझी आरोपदावीको मूल विषयमा प्रवेश नै नगरी प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ५४ लगायतको प्रचलित कानूनको रोहमा त्रुटी पूर्ण भई बदरभागी छ। ग.स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १६ मा स्थानीय तहका पदाधिकारीहरुको कार्यविभाजन र कार्यसम्पादनको व्यवस्था गरेको देखिन्छ। सोही दफा १६ को उपदफा (४) र सोही ऐनको दफा ८४ बमोजिम नगरकार्यपालिका र नगरसभामा मुख्य भई कार्य गर्नेमा नगर प्रमुख, उपप्रमुख र प्रमुख प्रशासकिय प्रमुख मुख्य भुमिकामा रहे भएको देखिन्छ। प्रस्तुत मुद्दाको राजस्व चुहावटको निर्णय गर्ने गराउने तथा प्रमाणिकरण गर्ने भुमिका/दस्तखतमा निज राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुनै संलग्न भएको देखिन्छ। साथै, कार्यपालिकाका सदस्य मोहन बहादुर नगरकोटीसमेतले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष वयान गर्दा कोरोना तथा भुकम्पको कारण स्थानीयको सहुलियतको लागी घटी राजस्व दर निर्धारण गरेको भनी वयान गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी कार्यपालिका सदस्य लक्ष्मी बहादुर नगरकोटीसमेतले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष वयान गर्दा प्रदेश र संघको कानूनी व्यवस्थामा नगरसभामा कहिले पनी छलफल भएन भनी अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष वयान गरेको देखिएको र उक्त वयान प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ९(२)(क) र दफा १० वमोजिम प्रमाणमा लिनु पर्ने देखिन्छ। यसरी राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु आफू निर्णय प्रक्रियाको मुख्य भई कार्य गर्ने गरेको र अन्य राष्ट्रसेवक पदाधिकारीहरुलाई गुमराहा तथा गफलतमा पारी आफू समेतका राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु संलग्न रही स्थानीय राजस्व परामर्श समितिवाट घटी राजस्व दर सिफारिस गरी गराई आफूसमेतका प्रतिवादीहरुलाई लाभ हुने र नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/गोदावरी नगरपालिकालाई राजस्व चुहावट तथा हानीनोक्सानी गर्न बदनियत राखि सोही बमोजिम राजस्व परामर्शवाट सिफारिस गरे गराए वमोजिमको घटी राजस्व कार्यान्वयन गर्न गराउन अन्य कार्य गरे गराएको मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुवाट पुष्टि भई रहेको अवस्थामा फैसलाको प्रकरण नं. ८८ समेतमा कानुन निर्माण संलग्न पदाधिकारी उपर अभियोजन नभएको भन्ने आधार लिई प्राप्त प्रमाणको मूल्याङ्कन नै नगरी विशेष अदालतवाट प्रतिवादीहरुलाई आरोपदावीवाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटी पूर्ण भई बदर भागी। घ.नेपालको संविधानको धारा २२८ को उपधारा (२) मा “स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको विषयमा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश वा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल नहुने गरी कानून बनाई कर लगाउन सक्नेछ” भन्ने संवैधानिक प्रावधान देखिन्छ।यसको अर्थ संविधान, संघीय कानून, प्रदेश कानून समेतका विपरित नहुने गरी कुनैपनि स्थानीय तहले कानून बनाउनु पर्ने बाध्यात्मक संवैधानिक व्यवस्थाका साथै त्यसरी स्थानीय तहले कर सम्बन्धी कानून बनाउँदा स्थानीय तहका आम नागरिकको हित विपरीत नहुने गरी बनाउनु पर्ने किटानी कर्तव्य तोकिएको छ। अर्थात स्थानीय तहलाई प्रतिकूल नहुने गरी कर लगाउनु पर्ने गरी संविधानलेनै स्थानीय तहलाई कर्तव्य तोकेको प्रष्टै देखिन्छ। गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७७ को दफा १५ बमोजिम पालिकाले ढुङ्गा, चुनढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, ग्राभेल, रोडाको दहत्तर बहत्तर लगायतका कर तथा शुल्कका दर राख्दा नगर प्रमुख, नगर उपप्रमुख, प्रशासकीय अधिकृत एवं राजश्व विषय हेर्ने सम्बन्धित शाखाका राष्ट्रसेवक र ढुङ्गा, चुनढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, ग्राभेल, रोडाको दहत्तर बहत्तर लगायतका ठेक्का लिने व्यवसायीका कम्पनी तथा फर्मका सञ्चालक प्रतिवादीहरु समेतको एक आपसको मिलेमतोमा गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७७ को दफा १५ बमोजिम करका दर घटाई भ्रष्टाचार भएको तथ्य स्थापित भएको देखिन्छ। यस प्रकृतिको कसूरलाई विशेष अदालतबाट विषयान्तर ब्याख्या विश्लेषण गरी गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७७ नेपालको संविधान वा प्रदेश कानून समेतसँग बाझिएको भन्ने विवाद भएमा सर्वोच्च अदालतको संवैधानिक इजलासले हेर्ने भनी प्रतिवादीहरुले गरेको भ्रष्टाचारजन्य कसूरलाई आफ्नो क्षेत्राधिकार भन्दा बाहिरको विषय देखाई मिशिल संलग्न संकलित सवूद प्रमाणको विश्लेषण नगरी प्रतिवादीहरु उपरको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर गरि भएको फैसला त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदरभागी छ। ङ.जिल्ला ललितपुर, गोदावरी नगरपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ ढुङ्गा गिट्टी बालुवा लगायतको राजस्व दर निर्धारण गर्नको लागि उपरोक्त संवैधानिक व्यवस्था अनुसार बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकारले निर्माण गरेको प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७७ ले निर्धारण गरेको राजस्व दरलाई आधार मानी ऐन निर्माण गर्नु

			भएको राजस्व रकम विगो रु.१८,६३,२१,५८९।-(अक्षरुपी अठार करोड त्रिसठी लाख एकाइस हजार पाँच सय उनानब्बे) को दोब्बर जरिवाना सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो। त. **गोदावरी नगरपालिकाको तत्कालिन लेखा शाखा प्रमुख तथा राजस्व परामर्श समिति सदस्य सचिव श्रीराम आचार्य हकमाः**-प्रतिवादी यमलाल वेलवासेले गरेको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई विगो रु.१८,६३,२१,५८९।-(अक्षरुपी अठार करोड त्रिसठी लाख एकाइस हजार पाँच सय उनानब्बे) कायम गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम कैद सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम विगो रु.१८,६३,२१,५८९।-(अक्षरुपी अठार करोड त्रिसठी लाख एकाइस हजार पाँच सय उनानब्बे) को दोब्बर जरिवाना सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो। थ. **कर्मा कन्सट्रक्सन र**	सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ६४ को व्यवस्था खारेज भई दफा ६२क. थप भए पश्चात प्रदेश सरकारले विवादित करको दर तोक्न सक्ने कानुनी व्यबस्था नै प्रदेश सरकारलाई नरहेको हुँदा सोही ऐनको दफा ११(२) (घ) (६) अनुसार स्थानीय तहले विवादित निकासी शुल्क लगायतका करका दरहरु तोक्न सक्ने देखिएको। ढ. वागमती प्रदेश सरकार र गोदावरी नगरपालिकाले बनाएको आर्थिक ऐन बाझिएको भन्ने प्रश्न समावेस भएको सबैधानिक बिषयको विवाद यस अदालतको कार्यक्षेत्र भित्र नपर्ने। ण. गोदावरी	पर्नेमा सो प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७७ भन्दा फरक हुने गरि एवं सो प्रदेश अन्तर्गतका अन्य नगरपालिकाले निर्धारण गरेको प्रतिघन फिट रु. ९।–(नौ) को दरमा फरक पार्ने र आफ्नो नगरपालिकाले प्राप्त गर्ने सोही अनुसारको करको दरमा कम हुने एवं निकासीकर्ता प्रतिवादीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सो को सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जन र कर्मा कन्स्ट्रक्सन र सो कम्पनीका सञ्चालक रवि महर्जन समेतलाई फाईदा हुने गरि बदनियतपुर्ण तवरवाट गोदावरी नगरपालिकाका तत्कालिन नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन समेतले नगरसभालाई समेत प्रभावमा पारी उक्त संवैधानिक व्यवस्था विपरित प्रदेशले कानून बमोजिम निर्धारण गरेको करका दरमा कम हुने गरि गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७७ मा प्रतिघन फिट रु.२.५० को करको दर लगाई बोलपत्रको माध्यमबाट गरेको खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ ढुङ्गा गिट्टी बालुवा लगायतको निकासी गर्ने कार्य गरेको तथ्य मिसिल संलग्न उजुरी व्यहोरा, गोदावरी नगरपालिका, ललितपुरबाट प्राप्त राय प्रतिक्रिया, वोलपत्रसँग सम्बन्धित कागजातहरु गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७७ लगायतका लिखित प्रमाणहरुवाट स्थापित हुँदाहुँदै सो प्रमाणहरुको अन्यथा व्याख्या गरि प्रतिवादीहरुलाई आरोप दावीबाट सफाई दिने ठहर गरि भएको फैसला त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदरभागी छ। च.स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा (२) को देहाय (घ) मा गाउँपालिका र नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार अन्तर्गत स्थानीय कर, सेवा शुल्क तथा दस्तुर सम्बन्धी अधिकारको व्यवस्था गरेको देखिन्छ। सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (२) को देहाय (घ) को खण्ड (६) मा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो, काठ दाउरा, जराजुरी, स्लेट, खरिढुङ्गा आदी प्राकृतिक बस्तुको बिक्री तथा निकासी शुल्क, दस्तुर सङ्कलन भन्ने व्यवस्था रहेको छ तर ऐ. बस्तुको कर निर्धारणको अधिकार दिएको देखिदैंन। सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (२) को देहाय (घ) को खण्ड (२) मा स्थानीय पूर्वाधार तथा सेवा शुल्क निर्धारण, सङ्कलन र व्यवस्थापन कर निर्धारणको अधिकार स्थानीय तहलाई दिएको देखिन्छ।स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६४ मा रहेको ढुङ्गा, गिट्टी बालुवालगायत दहहत्तर बहतर सम्बन्धी विषय संघीय आर्थिक ऐन, २०७५ को दफा ३४ ले खारेज गरे पश्चात मिति २०७५/११/१९ गतेको केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७५ ले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा दफा ६२क. थप गरी स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्र भित्र रहेको ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा लगायत दहत्तर बहत्तरको बिक्री गर्न सक्ने व्यवस्था गरेको भएता पनि सो बस्तुहरुको बिक्रीको दर र कर निर्धारण गर्ने अधिकार स्थानीय तहलाई दिएको देखिदैन। बिक्रीको दर र कर निर्धारण गर्ने अधिकार सम्बन्धमा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा (२) को देहाय (घ) खण्ड (२) को व्यवस्था नै कायम रहेको देखिन्छ।त्यसै गरि सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (३) मा "गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले संघ तथा प्रदेशसँगको सहकार्यमा प्रयोग गर्ने साझा अधिकार संविधानको अनुसूची -९ मा उल्लेख भए बमोजिम हुने छ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (४) मा "उपदफा (३) को सर्बमान्यतामा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी देहायको बिषयमा संघ तथा प्रदेशको अधिनमा रही गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुने" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (३) को देहाय (घ) मा सेवा शुल्क, दस्तुर, दण्ड जरिवाना तथा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी, पर्यटन शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था रहेको छ। सो अन्तर्गत खण्ड (२) मा "प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क, रोयल्टी सङ्कलन, समन्वय र नियमन" र खण्ड (३) मा "खनिज पदार्थको उत्खनन् र सो सम्बन्धी रोयल्टी सङ्कलन" सम्बन्धी व्यवस्था रहेको देखिन्छ। उल्लेखित कानूनी व्यवस्था अनुसार स्थानीय तहले नेपालको संविधानको अनुसूची-९ अन्तर्गतको बिषयसँग सम्बन्धित कानून बनाउँदा अनिवार्य रुपले संघ तथा प्रदेशको कानूनको अधिनमा रही कानून बनाउनु पर्नेमा अनिवार्यता गरेको देखिन्छ। बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) ले मिति २०७५/०१/२० गते जारी गरेको "गाउँ/नगर/जिल्ला सभा सञ्चालन (कार्यबिधी) ऐन, २०७५" को दफा २३ मा "नगर सभा वा गाउँ सभाले कानून बनाउँदा बिचार पुर्याउनु पर्ने" व्यवस्था अन्तर्गत सोही दफा २३ को उपदफा (१) को देहाय (ख) मा संविधान, संघीय कानून तथा प्रदेश कानून सम्बन्धी व्यवस्था उल्लेख भएको छ भने ऐ.दफा २३ को उपदफा (२) मा "सभाले संविधानको अनुसूची -९ को बिषयमा स्थानीय

			सोको सञ्चालक रवि महर्जनको हकमाः-प्रतिवादीहरु कर्मा कन्सन्ट्रक्सन र सोको सञ्चालक रवि महर्जन लाई मुख्य कसुरदारहरु गजेन्द्र महर्जनसमेतलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरे बमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम हुने सजाय र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम विगो रु.१८,६३,२१,५८९।-(अक्षरुपी अठार करोड त्रिसठी लाख एकाइस हजार पाँच सय उनानब्बे) को दोब्बर जरिवाना हुने सजायलाई आधार मानी प्रतिवादीहरु कर्मा कन्सट्रक्सन कम्पनी प्रा.ली. र सो को सञ्चालक रवि महर्जनलाई सोही ऐनको दफा २२ को प्रतिवन्धात्मक वाँक्यांस बमोजिम मुख्य कसुरदार सरह सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो। **द. निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सोको सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जनको हकमाः**- प्रतिवादीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सो को सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ	नगरपालिकाले कानून निर्माण गर्दा नै भ्रष्टाचार गर्ने उद्देश्य राखी बनाएको भन्न सकिने अवस्था नदेखिएको।	कानून बनाउँदा त्यस्तो बिषयमा संघीय संसद वा प्रदेश सभाले बनाएको कानूनको प्रतिकूल नहुने गरी निर्माण गर्ने छ" भनी उल्लेख गरिएको देखिन्छ। बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) ले मिति २०७५/०३/३२ गते जारी गरेको "कर तथा गैरकर राजस्व सम्बन्धी ऐन, २०७५" को दफा १५ को उपदफा (१) मा "प्रदेश सरकारले प्राकृतिक स्रोत मध्ये आफ्नो क्षेत्र भित्रको ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, दहत्तर बहत्तरको सङ्कलन निकासी वा बिक्रीमा तोकिए बमोजिमको शुल्क लगाउने छ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। साथै ऐ.दफा १५ को उपदफा (६) मा "ढुङ्गा, गिट्टी ,बालुवा, दहत्तर बहत्तरको सङ्कलनबाट उठेको शुल्क मध्येबाट साठी प्रतिशतले हुने रकम गाउँपालिका वा नगरपालिकाले स्थानीय सञ्चित कोषमा राखी चालीस प्रतिशतले हुने रकम मासिक रुपमा प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्नेछ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। सो व्यवस्था अनुसार ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवालगायत दहत्तर बहत्तरको सङ्कलन निकासी वा बिक्रीमा प्रदेश सरकारले निर्धारण गरे बमोजिमको शुल्क लाग्ने देखिन्छ। बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) ले मिति २०७७/०३/२५ गते जारी गरेको प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७७ को दफा ९ को उपदफा (१) मा "आर्थिक बर्ष २०७७/०७८ मा माटो, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, चुनढुङ्गा,ग्राभेल खरिढुङ्गा, अभ्रख र दहत्तर बहत्तरको संकलनमा अनुसूची-५ बमोजिम शुल्क लगाईने र असूल उपर गरिनेछ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। ऐ.ऐनको दफा ९ को उपदफा (२) मा "स्थानीय तहले प्रचलित कानुनमा तोकिएको दरमा नघट्ने उपदफा (१) बमोजिमको सामग्रीको बिक्री मुल्य तोक्न सक्नेछ" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिएकोमा सोही ऐनको अनुसूची-५ मा दहत्तर बहत्तर (ढुङ्गा, चुनढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, ग्राभेल र रोडा) को घाटगद्दी एवं बिक्री प्रति घनफिट दर रू.९।- (नौ) शुल्क लाग्ने व्यवस्था गरेको देखिन्छ। साथै नेपालको संविधानको धारा २३६ मा अन्तर प्रदेश व्यापारः यस संविधानमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि एक प्रदेश वा स्थानीय तहबाट अर्को प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने वस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तार वा कुनै प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने वस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तारमा कुनै किसिमको बाधा अवरोध गर्न वा कुनै कर, शुल्क, दस्तुर वा महसूल लगाउन वा त्यस्तो सेवा वा वस्तुको ढुवानी वा विस्तारमा कुनै किसिमको भेदभाव गर्न पाइने छैन भनी स्पष्ट संवैधानिक व्यवस्था भएको रहेको देखिंदा देखिंदै उपरोक्त संवैधानिक तथा कानूनी प्राबधान विपरित आरोप पत्रको प्रतिवादी महलमा उल्लेखित गोदावरी नगरपालिकाका तत्कालिन नगरप्रमुख लगायत सो पालिकाका राजस्व निर्धारण समितिका पदाधिकारीहरु एवं ठेकेदारहरु समेतको मिलेमतोमा निकासी कर वापत रु.२.५०।- प्रति घनफिट मात्र असुल गरि नगरपालिकाले प्राप्त गर्ने खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ ढुङ्गा गिट्टी बालुवा लगायतको निकासी करमा रु.१८,६३,२१,५८९।-(अक्षरुपी अठार करोड त्रिसट्ठी लाख एक्काइस हजार पाँच सय उन्नानब्बे) हानी नोक्सानी गरेको तथ्य पुष्टि भई रहेको अवस्थामा सो तथ्यको सुक्ष्म मुल्यांकन नगरि प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने ठहर गरि भएको फैसला त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदरभागी छ। छ.बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) को कर तथा गैरकर राजस्व सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा १५ को उपदफा (६) बमोजिम बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) अन्तगर्तको उक्त ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा लगायत साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थबाट उठेको शुल्क मध्येबाट ४०% प्रतिशतले हुने रकम गोदावरी नगरपालिकाले मासिक रुपमा बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ, त्यस्तै मूल्य अभिवृद्धि कर (VAT) संघीय सरकार अन्तर्गतको अधिकार क्षेत्र भित्र रहेको देखिन्छ। मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २३ख. बमोजिम करका व्यवस्थाहरुमा कुनै पनि संशोधन, परिवर्तन वा कर सम्वन्धी अन्य व्यवस्थाहरु गर्न सक्ने छैन भनी कानूनी व्यवस्था गरेको देखिन्छ। तसर्थ राजस्व छुट दिंदा संघ र प्रदेशको हिस्सालाई असर गर्ने गरी आफ्नो अधिकार क्षेत्र भन्दा वाहिर गई निर्णय गर्न मिल्ने अवस्था देखिदैंन, उल्लेखित संवैधानिक व्यवस्था, संघीय ऐन, बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) ऐनको प्रतिकूल हुने गरी प्रतिवादीहरुले आफू, अन्य राष्ट्रसेवक तथा कर्मा कन्स्ट्रक्सन तथा निजका संचालक रवि महर्जन, निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. (PAN:३०३१५९७९१), मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.लि.(PAN :३०३४२९३८६), सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि.(PAN :६०५९९०७२४), विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि.(अनुमति प्रमाण पत्र नं.६६९/८९६ ०४८/०४९) लाई गैरकानूनी लाभ पुर्याउने र नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/गोदावरी नगरपालिकालाई गैरकानूनी राजस्व चुहावट/हानीनोक्सानी पुर्याउने बद्नियतले गोदावरी नगरपालिकाको आ.व.२०७७/०७८ का लागि ढुङ्गा, गिट्टी,

			मल्टीप्रपोज प्रा.ली. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही र विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जनको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको नगद वा लाभ प्राप्त गर्ने प्रकृतिको मतियार भई सोही ऐनको दफा २२ बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा प्रतिवादीहरुलाई मुख्य कसुरदारहरु गजेन्द्र महर्जनसमेतलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरे बमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम हुने सजाय र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम विगो रु.१८,६३,२१,५८९।-(अक्षरुपी अठार करोड त्रिसठी लाख एकाइस हजार पाँच सय उनानब्बे) को दोब्बर जरिवाना हुने सजायलाई आधार मानी प्रतिवादीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सोको सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जनलाई सोही ऐनको दफा २२ को प्रतिवन्धात्मक		रोडा, बालुवा, ग्राभेल र माटोको निकासी शुल्कको दर प्रति घनफिट रु.२.७५।- उठाउने गरी राजस्व परामर्श समितिबाट सिफारिस गरी गर्न लगाई सोही बमोजिम मिति २०७७/०२/२५ गतेको कार्यपालिकाको बैठकबाट शुल्कको दर रु.२.५० प्रति घनफिट हुने गरी निर्णय गरी गराई उक्त सामाग्रीको ठेक्का नं.०१/Internal Resources/०७७/०७८ को शुल्कको दर प्रति घनफिट रु.२.७५।– र न्यूनतम कवोल अंक रू.७,२५,५०,०००।- कायम गरी गराई सोही मिति २०७७/०४/०२ गतेको राजधानी दैनिकमा बोलपत्र आह्वान सूचना प्रकाशन गरे गराएको देखाई सो बदनियत पूर्ण कार्य ढाकछोप गर्न गराउन गोदावरी नगरपालिका नगरकार्यपालिकाको बैठकवाट पत्रिकामा सूचना प्रकाशन गरे वमोजिम ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्रावेल र माटोको निकासी शुल्क रु.२.५० प्रति घनफिट उठाउने भन्ने निर्णय गरे गराएको पाईन्छ। त्यसैगरी उक्त बदनियतपूर्ण कार्य ढाकछोप गर्न गराउन नै वोलपत्र सुचना प्रकाशन र नगरपालिकाको निर्णय पश्चात मिति २०७७।०४।०१ गते देखि लागु हुने गरी गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७७ को दफा १५ मा ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल र माटोको निकासी शुल्क रु.२.५०।- प्रति घनफिट भनी व्यवस्था गरे गराएको देखिन्छ। उक्त राजस्व निर्धारण गर्दा बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) आर्थिक ऐन, २०७७ को दफा ९ मा ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल र माटोको बिक्री कर रु.९ प्रति घनफिट हुने कानूनी व्यवस्थालाई पूर्णरुपमा बेवास्ता गरेको देखिन्छ। साथै उक्त ठेक्का नं. ०१/Internal Resources/०७७/०७८ को प्रस्तावदाताहरु १)Karma construction Lalitpur, २) Shailung diplomatic JV, Lalitpur, ३) Drama construction company Pvt. Ltd, Lalitpur, ४) Maharjan nirman sewa Lalitpur, ५) Timalsina-freedom-renaissance JV Lalitpur ले मात्र प्रस्ताव पेश गरेको देखिएकोबाट उक्त ठेक्कामा घटी राजस्व दर निर्धारण गर्दा गराउदा लाभ प्राप्त गर्ने ठेकेदार/प्रस्तावदातासमेत स्थानीय ठेकादारहरु बीच नै प्रतिस्पर्धा गरी गराई Karma construction Lalitpur, ले ठेक्का प्राप्त गरे गराएको देखिन्छ। उक्त ठेक्का प्राप्त गर्दा Karma construction Lalitpur, ले न्यूनतम कवोल अंक रु.९,६६,७७,७७८।२८(मूल्य अभिवृद्धि कर सहित) मा प्रस्ताव गरी गराई ठेक्का प्राप्त गरी गराई मिति २०७७/०६/१९ गते सम्झौता गरेको देखिन्छ। राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुको उल्लेखित कार्य कसुरवाट खानी उद्योग तथा क्रसर व्यवसायीहरु संचालक मधुसुदन डोटेल रहेको निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि(PAN:३०३१५९७९१), संचालक केदारनाथ तिमल्सेना रहेको मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली (PAN :३०३४२९३८६), संचालक शशिराज शाही रहेको सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली.(PAN :६०५९९०७२४), संचालक विरेन्द्र महर्जन संचालक रहेको विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. (अनुमति प्रमाण पत्र नं.६६९/८९६ ०४८/०४९) समेतवाट कर्मा कन्स्ट्रक्सन तथा सञ्चालक रवि महर्जनले ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल र माटोको निकासी शुल्क वापत रु.२.७५।- प्रति घनफिट असुल गर्ने गरेको देखिएकोवाट उक्त शुल्क रु.९ प्रति घनफिटको सट्टा रु.२.७५।- प्रति घनफिट कायम गर्दा रु.६.२५ प्रति घनफिट रकमको प्रत्यक्ष लाभ उक्त खानी उद्योग तथा क्रसर व्यवसायीहरुलाई दिए दिन लगाएको तथ्य पुष्टि भई रहेको अवस्थामा सो तथ्यलाइ नजरअन्दाज गरि प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने ठहर गरि भएको फैसला त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदरभागी छ। ज.गोदावरी नगरपालिकाको कार्यालयवाट आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को लागी गोदावरी क्षेत्र भित्रबाट ढुङ्गा, गिट्टी, ग्राभेल, रोडा, बालुवासमेतको निकासी कर असुल गर्न ठेक्का नं.०१/आन्तरिक आय/०७९/८० को बोलपत्र आह्वानको सार्वजनिक सूचना मिति २०८०।०३।२० गते प्रकाशित भएको देखिन्छ। बागमती प्रदेश सरकारको आ.व २०८०/०८१ का लागि प्रदेश आर्थिक ऐन २०८० मा उल्लेखित व्यवस्थाको शुल्कमा कुनै फेरबदल गरेमा सोही बमोजिमको निकासी शुल्क लगाइने छ" भनी तपसिल खण्डको बुदां नं.१. ढुङ्गा, गिट्टी, ग्राभेल, रोडा, बालुवा, स्लेट, खरिढुङ्गा तथा सिमेन्टलाई आवश्यक पर्ने कच्चा पदार्थहरुः- प्रति घनफिट रु.९।००(भ्याट बाहेक) भनी सूचना प्रकाशन भएको देखिएकोवाट स्वंय गोदावरी नगरपालिकाले बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकारको आर्थिक ऐनमा व्यवस्था भए वमोजिम नै ढुङ्गा, गिट्टी, ग्राभेल, रोडा, बालुवा, स्लेट, खरिढुङ्गा तथा सिमेन्टलाई आवश्यक पर्ने कच्चा पदार्थहरुको निकासी कर/दस्तुर असुल गर्नु पर्ने गरी गोदावरी नगरपालिकाको राजस्व परामर्श समितिको सिफारिसमा गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐनमा दररेटको व्यवस्था गर्नु पर्ने भनी स्वीकार गरेको देखिन्छ। गोदावरी नगरपालिकामा बि.सं २०७४ देखि २०७९ सम्म नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन र नगर उपप्रमुख मुना अधिकारीसमेतले नै निर्णय गरी गराई उक्त मिति २०८०।०३।२० गते समेत निजहरुको नै निर्णयवाट बोलपत्र आह्वान सार्वजनिक सूचनाको प्रकाशन भए गरेकोवाट निज

			वाक्यासं बमोजिम मुख्य कसुरदार सरह सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो।		प्रतिवादीहरुको बदनियत थप पुष्टि भएको देखिन्छ। यसरी गोदावरी नगरपालिकाका नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन समेतका यि प्रतिवादीहरुले आ.व. २०७७/०७८ मा ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्रावेल र माटोको निकासी शुल्क रु.२.७५ प्रति घनफिट उठाउने गरि सुचना प्रकाशित गरि पछीवाट सोही करको दरलाई बैधानिकता दिने गरि गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७७ मा उक्त व्यवस्था समावेश गरि नगरपालिकालाई नोक्सानी र ठेकेदार कम्पनिहरुलाई फाईदा हुने कार्य गरेको तथ्य स्वयं सोही नगरपालिकाले आ.व. २०८०/०८१ मा जारी गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन २०८० मा पुनः प्रदेश आर्थिक ऐन बमोजिम कै दरमा ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्रावेल र माटोको निकासी शुल्क रु.९।- प्रति घनफिट उठाउने गरि गरेको निर्णय एवं जारि गरेको ऐनबाट नै थप पुष्टी भएकोले सो पालिकाले आ.व. २०७५/०७६ देखि २०७९/०८० सम्म सो शिर्षकहरुमा जारी गरेको करको दरहरु बदनियतपुर्ण तवरबाट लगाईएको तथ्य सप्रमाण पुष्टि भईरहेकोमा भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७(ख) को परिभाषा समेतले घटी राजश्व निर्धारण गर्ने वा गराउने कार्यलाई समेत राजश्व चुहावट भनी परिभाषा गरेको तथा प्रतिवादीहरूको बदनियत पुष्टि भएकैले मुद्दा दायर भएको हो। राजश्व निर्धारण गर्ने राष्ट्रसेवक कर्मचारीले घटी राजश्व निर्धारण गर्नु राजश्व मास्नु सरह हुने सन्दर्भमा राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु तथा निर्माण व्यवसायीहरु प्रतिवादीहरुसँग मिलेमतो गरी राजश्व चुहावटमा यी प्रतिवादीहरू संलग्न रहेको देखिंदा देखिंदै प्रतिवादीहरुलाई सफाई हुने गरी भएको फैसला त्रुटीपूर्ण रहेकोले बदर भागी छ। झ. सोही सन्दर्भमा, खिमा खड्कासमेत विरुद्ध त्रिवेणी गाउँपालिका, त्रिवेणी गाउँपालिकाको कार्यालय, सिम्रुतु खारानेटा, रुकुम (पश्चिम) समेत भएको मुद्दामा "स्थानीय तहले आफ्नो भौगोलिक क्षेत्राधिकारभित्र लागू हुने गरी कानून निर्माण गर्न सक्ने भए पनि संघीय कानून र प्रदेश कानूनले तोकिदिएको सिमाभित्र रहेर कानून निर्माण गर्नुपर्ने हुन्छ। संघीय तथा प्रदेश कानून विपरीत हुने गरी कानून निर्माण गर्ने छुट कुनै पनि स्थानीय तहलाई रहे भएको देखिँदैन।" (मुद्दा नं. ०७५-WO-०६४९, सर्वोच्च अदालत, संयुक्त अदालत) भनी सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट व्याख्या विश्लेषण गरी सकेको अवस्थामा उक्त सर्वोच्च अदालतको फैसलाको प्रतिकुल हुने गरी आधार लिई विशेष अदालतवाट प्रस्तुत मुद्दाका प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटीपुर्ण भई बदर भगी छ। ञ.प्रस्तुत फैसलाको प्रकरण नम्बरहरु ७४, ७५ र ७७ समेतमा प्रस्तुत बिवादको बिषय संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कर निर्धारण र कानुन सम्बन्धी बिषय रहेकोले विशेष अदालतले व्याख्या गर्न नमिल्ने भनि विश्लेषण गरेको देखिएकोमा सोही फैसलाको प्रकरण नं. १०३ समेतमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कानून निर्माण अधिकारको सम्वन्ध विशेष अदालतको अधिकार क्षेत्रमानी फैसला नै गरेकोसमेत देखिन्छ। साथै, फैसलाको प्रकरण नंम्बरहरु ९४, ९६, ९७, ९८, ९९ लगायतमा आरोपदावीको सम्वन्धमा केही हदसम्म प्रवेश गरी व्याख्या विश्लेषण गरी फैसला गरेको देखिन्छ। यसरी प्रचलित कानूनको अधिनमा रही मुद्दाको कार्वाही किनारा गर्नु पर्ने देखिएकोमा प्रस्तुत मुद्दाको फैसला गर्दा विशेष अदालत विषयान्तर भई आरोपदावी वमोजिमको न्याय निरुपणको विषय नै ओझेलमा परी मुद्दाको कारवाही किनारा भई सोहीको आधारमा प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटि पूर्ण भई बदर भागी छ। ट.यसैगरी, सर्बोच्च अदालत संबैधानिक इजलास मुद्दा न.०७७-WC-००९९ मा मिति २०७९/०१/०७ गते फैसलाको प्रकरण न.३८ मा समेत नेपालको संघिय संरचना अनुसार ढुँङ्गा, गिटीको बिषय स्थानिय सरकारको मात्र बिषय होईन भनि व्याख्या भइ सकेको देखिन्छ। उक्त फैसलाकोसमेत प्रतिकुल हुने गरी माथि विवेचना गरिए वमोजिम विशेष अदालतले व्याख्या विश्लेषण गरी भएको फैसला उक्त सर्वोच्च अदालतको संबैधानिक इजलासवाट भएको फैसलाकोसमेत प्रतिकुल भई बदर भागी छ। ठ. प्रस्तुत मुद्दाको फैसलाको प्रकरण नंम्बरहरु ९४, ९५, ९८ समेतमा निर्माण सामग्रीको संकलन दस्तुर वा शुल्क तोकेको नभई खानी विभागबाट अनुमति प्राप्त गर्दा निजी व्यक्तीको जग्गाबाट संकलन गरेका त्यस्ता खनिज पदार्थ निकासी गर्दा लिने शुल्क तोकेको देखिन्छ भनी आधार लिई प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिएको सम्वन्धमा हेर्दा खानी तथा खनिज पदार्थ ऐन २०५६ को दफा ३ मा "नेपाल भित्र निजी वा सरकारी स्वामित्वमा रहेको जुनसुकै जमीनको सतह वा भूगर्भभित्र रहेको वा पाइएको सम्पूर्ण खनिज पदार्थ नेपाल सरकारको सम्पत्ति हुनेछ" भन्ने व्यवस्था रहेकोले खनिज पदार्थको हकमा कुनै पनि खानिजन्य पदार्थ निजि हुने देखिदैन। साथै, उक्त उद्योगहरु खानीजन्य उद्योगहरूको नबिकरण भएको अवस्था देखिदैन। त्यसैगरी, खानीजन्य उद्योगहरू बन, सार्बजनिक तथा

गुठीको जग्गामा संचालनमा रहेको भन्ने तथ्य मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुवाट पुष्टि भई रहेको देखिएको अवस्थामा समेत मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुको अध्ययन विश्लेषण नै नगरी सो बमोजिमको प्रमाण समेत नबुझी भएको भएको प्रस्तुत फैसला प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ५४ लगायतको प्रचलित कानूनको रोहमा त्रुटी पूर्ण भई बदर भागी छ।

ड. नेपालको संबिधानको धारा २३६ बमोजिम निकाशी कर लगाउन सक्ने अवस्था देखिदैन। बागमती प्रदेशले जारी गरेको कानून वमोजिमको “दहतर बहतर शुल्क” बमोजिमको शुल्क उठाउने कानुनी व्यवस्था उल्लेख गरी गोदावरी नगरपालिकाले शुल्क उठाएको नदेखिई “निकाशी कर” मात्र संकलन गरे गराएको देखिन्छ। गोदावरी नगरपालिका नगरकार्यपालिका तथा नगरसभाका राष्ट्रसेवक पदाधिकारीहरुले वयान गर्दा यी दुई करका विषय भिन्ना भिन्नै हो नभनी कोराना तथा भुकम्पवाट स्थानीयलाई राहत दिन करको दर घटाएको हो, संघ र प्रदेशको कानूनको विषयमा छलफल भएको थिएन भई वयान गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी आरोपपत्रको पाना नं.४७ को तालिका नं.२ विस्तृत विश्लेषण गरिए वमोजिम स्थानीय राहत प्राप्त भएको नदेखिएवाट राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु आफू निर्णय प्रक्रियाको मूख्य भई कार्य गर्ने गरेको र अन्य राष्ट्रसेवक पदाधिकारीहरुलाई गुमराहा तथा गफलतमा पारी आफू समेतका राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु संलग्न रही स्थानीय राजस्व परामर्श समितिवाट घटी राजस्व दर सिफारिस गरी गराई आफूसमेतका प्रतिवादीहरुलाई लाभ हुने र नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/गोदावरी नगरपालिकालाई राजस्व चुहावट तथा हानीनोक्सानी गर्न बदनियत राखि सोही बमोजिम राजस्व परामर्शवाट सिफारिस गरे गराए वमोजिमको घटी राजस्व कार्यान्वयन गर्न गराउन अन्य कार्य गरे गराएको मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुवाट पुष्टि भई रहेको अवस्थामा फैसलाको प्रकरण नं. १०३ समेतमा गोदावरी नगरपालिकाको निकाशी कर र बागमति प्रदेशको दहतर बहतर शुल्क भिन्नाभिन्नै हो भनी गलत आधार लिई प्राप्त प्रमाणको मूल्याङ्कन नै नगरी विशेष अदालतवाट प्रतिवादीहरुलाई आरोपदावीवाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटी पूर्ण भई बदर भागी।

ढ.आपराधिक मनसाय(Mens Rea) को निर्क्योल अपराधिक कार्य(Actus Reus) वाट गरिन्छ भन्ने अपराधिक दायित्वको सामान्य र सर्वमान्य सिद्धान्त हो।यसै सन्दर्भमा वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी हरिप्रसाद ढकालसमेत भएको भ्रष्टाचार मुद्दामा “मनसाय तत्त्व आपराधिक कार्यबाट नै खोजिने र हेरिने विषय हो; त्यसैले यो सधैं मुखरित अवस्थामा नहुन पनि सक्छ। कार्यको प्रकृति, सम्भावित परिणाम र सो परिणाम ल्याउन अभियुक्तले चालेको कदमहरूको समग्रतामा नै मनसाय तत्त्वको खोजी गर्नुपर्ने“ (ने.का.प २०७८, नि.नं १०७४८ अंक ९) मा सम्मानीत सर्वोच्च अदालतवाट नजिर प्रतिपादन भई सकेको अवस्था उक्त नजिरसमेतको प्रतिकुल हुने गरी प्रतिवादीहरुको राजश्व चुहावट गरी भ्रष्टाचार गर्ने बदनियत रहेको तथ्य पुष्टि भइरहेको अवस्थामासमेत विशेष अदालतवाट प्रतिवादीहरुको बदनियत तत्वको अभाव रहेको भनी आधारलाई आरोपदावीवाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण भई बदर भागी छ।

ण.यसै सन्दर्भमा वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी मथुरा नेपाल भएको भ्रष्टाचार मुद्दामा “भ्रष्टाचारजन्य कार्य हुनका लागि आर्थिक लाभ वा हानि मात्र पर्याप्त आधार होइन। अवाञ्छित किसिमको दोषपूर्ण गतिविधि पनि भ्रष्टाचारजन्य कसुरको अर्को महत्त्वपूर्ण आधार हो। प्रतिवादीको गैरकानूनी र अवाञ्छित किसिमको दोषपूर्ण गतिविधिबाट कसैको हानि हुने र कसैले लाभ पाउने अवस्था हुन्छ भने सो कार्य पनि भ्रष्टाचारजन्य कसुरको दायराभित्र पर्ने नै हुन्छ। साथै प्रतिवादीले त्यस किसिमको गैरकानूनी र अवाञ्छित किसिमको गतिविधि केवल आर्थिक लाभ हानि पुऱ्याउने मनसायका साथ गरेको थिएन भन्ने आधारमा मात्र उक्त दोषपूर्ण कार्यबाट निजले उन्मुक्ति पाउने अवस्था नरहने” (ने.का.प २०७५, नि.नं १०१४२ अंक ११) भनी सम्मानीत सर्वोच्च अदालतवाट नजिर सिद्धान्त प्रतिपादन भई सकेको अवस्था देखिएकोमा उक्त नजिरको प्रतिकुल हुने गरी प्रतिवादीहरुले राजस्व चुहावट गरेको पुष्टि भई रहेको अवस्थाको प्रमाणहरुलाई अन्देखा गरी उक्त नजिरको प्रतिकुल हुने गरी आधारहरुलाई प्रतिवादीहरुलाई आरोपदावीवाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटि पूर्ण भई बदरभागी छ।

त.त्यस्तै पुष्परत्न भन्ने आश्विनकुमार स्थापित विरुद्ध नेपाल सरकार भएको मुद्दामा “घटनाको कारणका रुपमा प्रस्तुत गरिएको तथ्य अन्य स्वतन्त्र प्रमाणहरूबाट पनि प्रमाणित भएबाट सो वयान स्वेच्छा प्रतिकूलको भनी अदालत समक्ष दावी लिँदैमा त्यस्तो वयानको प्रामाणिक मूल्यमा प्रश्न उठाउन नमिल्ने ।” (ने.का.प.२०६६, नि.न.८०६९, भाग ५१, अंक २, जेष्ठ, पूर्ण इजलास) भनी सर्वोच्च

					अदालतवाट नजिर प्रतिपादन भई सकेको अवस्थामा केवल प्रतिवादीहरुले सजायवाट बच्न कसुरमा इन्कारी वयान गरेको आधारमा सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण भई बदरभागी छ। अतः मिसिल संलग्न उपर्युक्त उल्लेखित प्रमाण कागजहरुको आधारमा यि प्रतिवादीहरु गोदावरी नगरपालिकाका तत्कालिन नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन, सोही पालिकाको उपप्रमुख तथा राजस्व परामर्श समिति संयोजक मुना अधिकारी, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत कृष्ण प्रसाद जैसी, राजस्व परामर्श समितिका सदस्य सचिव श्रीराम आचार्य, कर्मा कन्स्ट्रक्सन तथा सोको सञ्चालक रवि महर्जन, निराकर ढुंगा उद्योग प्रा.लि, तथा सोका संचालक मधुसुदन डोटेल, मच्छिन्द्रनाथ मल्टीपर्पोज प्रा.लि. तथा सोका संचालक केदारनाथ तिमल्सिना, सजिलो ढुंगा उद्योग प्रा.लि. तथा सोका संचालक शशिराज शाही, र वीरेन्द्र महर्जन ढुंगा उद्योग प्रा.लि तथा सोका संचालक वीरेद्र महर्जनको आपसी मिलेमतो तथा योजनामा गोदावरी नगरपालिकाले राजस्व निर्धारण गर्दा बदनियत राखी नेपालको संविधान, संघीय आर्थिक ऐन, २०७७, प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७७, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ समेतको प्रचलित कानूनलाई बेवास्ता गरी गराई आवश्यक प्रमाण सङ्कलन नगरी नगराई बदनियत राखी बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) को प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७७ ले निर्धारण गरेको राजस्व दर प्रति घनफिट रु.९।- मा घटाइ प्रति घनफिट रु.२.७५।- मात्र राजस्व दर निर्धारण गरी गराई नेपाल सरकारले प्राप्त गर्ने मूल्य अभिवृद्धि कर(VAT), बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकारको राजस्व हिस्सा ४० प्रतिशत र गोदावरी नगरपालिकाले प्राप्त गर्ने ६० प्रतिशत हिस्सा र राजस्व छुट १०% समेत गरी आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा ढुङ्गा, गिट्टी, ग्राभेल, रोडा, बालुवा, माटो, खरिढुङ्गाको निकासी करको ठेक्का नं. ०१/Internal Resources/०७७/०७८ ठेक्कामा संघीय सरकार, बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकार र गोदावरी नगरपालिकामा चुहावट भएको राजस्व (आरोप पत्रको तालिका नं.४ मा उल्लेखित) रकम जम्मा रु. १८,६३,२१,५८९।-(अक्षरुपी अठार करोड त्रिसट्ठी लाख एक्काइस हजार पाँच सय उन्नानब्बे) राजस्व चुहावट गरी गराई नेपाल सरकारलाई हानी पुर्याएको तथ्य प्रमाणित हुन आएकोले निज प्रतिवादी गजेन्द्र महर्जन, मुना अधिकारी, कृष्ण प्रसाद जैसी, श्रीराम आचार्य, कर्मा कन्स्ट्रक्सन तथा सोको सञ्चालक रवि महर्जन, खानी उद्योग तथा क्रसर व्यवसायीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि तथा सोको संचालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली तथा सोको संचालक केदारनाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. तथा सोको संचालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. तथा सोको संचालक विरेन्द्र महर्जनसमेतलाई आरोप दावीबाट सफाइ दिने ठहर गरि भएको विशेष अदालत, काठमाण्डौको फैसला बदर गरि आरोप दावी बमोजिमको सजाय गरि पाउन सादर अनुरोध गरिन्छ।

(आ.व.०७८/०७९)

१.	गोदावरी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, बज्रबाराही, ललितपुरको कार्यपालिका तत्कालिन नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जनसमेत (आ.व.०७८/०७९) **<u>(मु.नं.०८०-CR-०१८४) फैसला मिति</u>** २०८१/४/३०	राजस्व चुहावट गरी भ्रष्टाचार गरेको	**क. गोदावरी नगरपालिकाको तत्कालिन नगरप्रमुख गजेन्द्र महर्जनको हकमाः-** प्रतिवादी गजेन्द्र महर्जनले गरेको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई विगो रु.२०,४९,५३,७५०।- (अक्षेरुपी बिस करोड उन्पचास लाख त्रिपन्न हजार सात सय पचास) कायम गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम कैद सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम रु.२०,४९,५३,७५०।- (अक्षेरुपी बिस करोड उन्पचास लाख त्रिपन्न हजार सात सय पचास) को दोब्बर जरिवाना सजाय हुन मागदाबी लिइएको छ। **ख.गोदावरी नगरपालिकाको तत्कालिन नगर उपप्रमुख मुना अधिकारीको हकमाः-**प्रतिवादी मुना अधिकारीले गरेको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई विगो रु.२०,४९,५३,७५०।- (अक्षेरुपी बिस करोड उन्पचास	**फैसलाः** प्रतिवादीहरु गोदावरी नगरपालिकाका तत्कालिन नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन, नगर उपप्रमुख मुना अधिकारी, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वीरेन्द्रदेव भारती, राजस्व परामर्श समितिका सदस्य सचिव श्रीराम आचार्य, कर्मा कन्स्ट्रक्सन तथा सोको सञ्चालक रवि महर्जन, खानी उद्योग तथा क्रसर व्यवसायीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि तथा सोको संचालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली तथा सोको संचालक केदारनाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. तथा सोको संचालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. तथा सोको संचालक विरेन्द्र महर्जनसमेतले आरोप दाबीबाट सफाई पाउने ठहर गरि मिति २०८१/०४/३० गते फैसला भएको देखियो।	**१.बिशेष अदालत, काठमाण्डौंबाट दावी पुग्न नसक्ने ठहर गरि भएको फैसला निम्न आधार कारणवाट बदर भागी छ।** क.स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा (२) को देहाय (घ) मा गाउँपालिका र नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार अन्तर्गत स्थानीय कर, सेवा शुल्क तथा दस्तुर सम्बन्धी अधिकारको व्यवस्था गरेको देखिन्छ। सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (२) को देहाय (घ) को खण्ड (६) मा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो, काठ दाउरा, जराजुरी, स्लेट, खरिढुङ्गा आदी प्राकृतिक बस्तुको बिक्री तथा निकासी शुल्क, दस्तुर सङ्कलन भन्ने व्यवस्था रहेको छ तर ऐ. बस्तुको कर निर्धारणको अधिकार दिएको देखिदैंन। सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (२) को देहाय (घ) को खण्ड (२) मा स्थानीय पूर्वाधार तथा सेवा शुल्क निर्धारण, सङ्कलन र व्यवस्थापन कर निर्धारणको अधिकार स्थानीय तहलाई दिएको देखिन्छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६४ मा रहेको ढुङ्गा, गिट्टी बालुवालगायत दहहत्तर बहतर सम्बन्धी बिषय संघीय आर्थिक ऐन, २०७५ को दफा ३४ ले खारेज गरे पश्चात मिति २०७५/११/१९ गतेको केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७५ ले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा दफा ६२क. थप गरी स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्र भित्र रहेको ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा लगायत दहत्तर बहत्तरको बिक्री गर्न सक्ने व्यवस्था गरेको भएता पनि सो बस्तुहरूको बिक्रीको दर र कर निर्धारण गर्ने अधिकार स्थानीय तहलाई दिएको देखिदैन। बिक्रीको दर र कर निर्धारण गर्ने अधिकार सम्बन्धमा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा (२) को देहाय (घ) खण्ड (२) को व्यवस्था नै कायम रहेको देखिन्छ। त्यसै गरि सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (३) मा "गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले संघ तथा प्रदेशसँगको सहकार्यमा प्रयोग गर्ने साझा अधिकार संविधानको अनुसूची -९ मा उल्लेख भए बमोजिम हुने छ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (४) मा "उपदफा (३) को सर्बमान्यतामा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी देहायको बिषयमा संघ तथा प्रदेशको अधिनमा रही गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुने" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (३) को देहाय (घ) मा सेवा शुल्क, दस्तुर, दण्ड जरिवाना तथा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी, पर्यटन शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था रहेको छ। सो अन्तर्गत खण्ड (२) मा "प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शल्क, रोयल्टी सङ्कलन, समन्वय र नियमन" र खण्ड (३) मा "खनिज पदार्थको उत्खनन् र सो सम्बन्धी रोयल्टी सङ्कलन" सम्बन्धी व्यवस्था रहेको देखिन्छ। उल्लेखित कानूनी व्यवस्था अनुसार स्थानीय तहले नेपालको संविधानको अनुसूची-९ अन्तर्गतको बिषयसँग सम्बन्धित कानून बनाउँदा अनिवार्य रुपले संघ तथा प्रदेशको कानूनको अधिनमा रही कानून बनाउनु पर्नेमा अनिवार्यता गरेको देखिन्छ। बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) ले मिति २०७५/०१/२० गते जारी गरेको "गाउँ/नगर/जिल्ला सभा सञ्चालन (कार्यबिधी) ऐन, २०७५" को दफा २३ मा "नगर सभा वा गाउँ सभाले कानून बनाउँदा बिचार पुर्याउनु पर्ने" व्यवस्था अन्तर्गत सोही दफा २३ को उपदफा (१) को देहाय (ख) मा संविधान, संघीय कानून तथा प्रदेश कानून सम्बन्धी व्यवस्था उल्लेख भएको छ भने ऐ.दफा २३ को उपदफा (२) मा " सभाले संविधानको अनुसूची -९ को बिषयमा स्थानीय कानून बनाउँदा त्यस्तो बिषयमा संघीय संसद वा प्रदेश सभाले बनाएको कानूनको प्रतिकूल नहुने गरी निर्माण गर्ने छ" भनी उल्लेख गरिएको देखिन्छ। बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) ले मिति २०७५/०३/३२ गते जारी गरेको "कर तथा गैरकर राजस्व सम्बन्धी ऐन, २०७५" को दफा १५ को उपदफा (१) मा "प्रदेश सरकारले प्राकृतिक स्रोत मध्ये आफ्नो क्षेत्र भित्रको ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, दहत्तर बहत्तरको सङ्कलन निकासी वा बिक्रीमा तोकिए बमोजिमको शुल्क लगाउने छ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। साथै ऐ.दफा १५ को उपदफा (६) मा "ढुङ्गा, गिट्टी ,बालुवा, दहत्तर बहत्तरको सङ्कलनबाट उठेको शुल्क मध्येबाट साठी प्रतिशतले हुने रकम गाउँपालिका वा नगरपालिकाले स्थानीय सञ्चित कोषमा राखी चालीस प्रतिशतले हुने रकम मासिक रुपमा प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्नेछ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। सो व्यवस्था अनुसार ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवालगायत दहत्तर बहत्तरको सङ्कलन निकासी वा बिक्रीमा प्रदेश सरकारले निर्धारण गरे बमोजिमको शुल्क लाग्ने देखिन्छ। बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) ले मिति २०७८/०३/३० गते जारी गरेको प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७८ को दफा ९ को उपदफा (१) मा "आर्थिक बर्ष २०७८/०७९ मा माटो, ढुङ्गा, चुनढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, ग्राभेल र रोडा ,घाटगद्दी एवं बिक्री

			लाख त्रिपन्न हजार सात सय पचास) कायम गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम कैद सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम रु.२०,४९,५३,७५०।- (अक्षेरुपी बिस करोड उन्पचास लाख त्रिपन्न हजार सात सय पचास) को दोब्बर जरिवाना सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो। **ग.गोदावरी नगरपालिकाको तत्कालिन प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वीरेन्द्रदेव भारतीको हकमाः-**प्रतिवादी वीरेन्द्रदेव भारतीले गरेको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई विगो रु.२०,४९,५३,७५०।- (अक्षेरुपी बिस करोड उन्पचास लाख त्रिपन्न हजार सात सय पचास) कायम गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम कैद सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम रु.२०,४९,५३,७५०।- (अक्षेरुपी बिस करोड उन्पचास	**बिशेष अदालतले फैसला गर्दा लिएका आधारः** क. उक्त विवादित कार्य दहत्तर बहत्तर संक बिक्रीसंग सम्बन्धित व्यक्तिको दर्ता भित्रको ख उत्पादित वस्तु निकासी गर्दा निकासी करसम्म नगरपा असुल गरेको देखिएको ख. प्रतिवादीहरुले बयान आरोपित कसूरमा इन्क नगरसभाले बनाएको प्रावधानको कार्यान्व गरेको हो भन्ने समेत उल्लेख गरेको देखिएको ग. स्थानीय सरकार संचाल २०७४ को दफा ६ व्यवस्था खारेज भई ६२क. थप भए पश्चात सरकारले विवादित कर तोक्न सक्ने कानुनी व्यव प्रदेश सरकारलाई नरहेव सोही ऐनको दफा ११(२ (६) अनुसार स्थानीय विवादित निकासी लगायतका करका दरहरु सक्ने देखिएको। घ. वागमती प्रदेश सरकार र नगरपालिकाले बनाएको ऐन बाझिएको भन्ने प्रश्न भएको सबैधानिक बिषयको यस अदालतको कार्यक्षेत्र नपर्ने। ङ. गोदावरी नगरपालिकाले निर्माण गर्दा नै भ्रष्टाच	दहत्तर बहत्तरको संकलनमा अनुसूची-६ बमोजिमको शुल्क लगाईने र असूल गरिनेछ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। ऐ.ऐनको दफा ९ को उपदफा (२) मा "स्थानीय तहले प्रचलित कानुनमा तोकिएको दरमा नघट्ने उपदफा(१) बमोजिमको सामग्रीको बिक्री मुल्य तोक्न सक्नेछ" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिएकोमा सोही ऐनको अनुसूची-६ मा दहत्तर बहत्तर (ढुङ्गा, चुनढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, ग्राभेल र रोडा) को घाटगद्दी एवं बिक्री प्रति घनफिट दर रू.९।- (नौ) शुल्क लाग्ने व्यवस्था गरेको देखिन्छ। विनियोजन ऐन, २०७८ को दफा ६ को उपदफा (३) मा स्थानीय तहले संकलन गरेको मनोरञ्जन कर, बिज्ञापन कर तथा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, दहत्तर बहत्तर, माटोको शुल्क लगायतको प्रदेश सरकारको समेत अंश रहेको राजस्वको चालिस प्रतिशत हुने हरेक महिना बाँडफाट गरी प्रदेश लेखा नियन्त्रक मार्फत प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला गर्नुपर्ने छ भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ।साथै नेपालको संविधानको धारा २३६ मा अन्तर प्रदेश व्यापारः यस संविधानमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि एक प्रदेश वा स्थानीय तहबाट अर्को प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने वस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तार वा कुनै प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने वस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तारमा कुनै किसिमको बाधा अवरोध गर्न वा कुनै कर, शुल्क, दस्तुर वा महसूल लगाउन वा त्यस्तो सेवा वा वस्तुको ढुवानी वा विस्तारमा कुनै किसिमको भेदभाव गर्न पाइने छैन भनी स्पष्ट संवैधानिक व्यवस्था भएको रहेको देखिंदा देखिंदै उपरोक्त संवैधानिक तथा कानूनी प्राबधान विपरित आरोप पत्रको प्रतिवादी महलमा उल्लेखित गोदावरी नगरपालिकाका तत्कालिन नगरप्रमुख लगायत सो पालिकाका राजस्व निर्धारण समितिका पदाधिकारीहरु एवं ठेकेदारहरु समेतको मिलेमतोमा निकासी कर वापत रु.२.७५।- प्रति घनफिट मात्र असुल गरि नगरपालिकाले प्राप्त गर्ने खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ ढुङ्गा गिट्टी बालुवा लगायतको निकासी करमा रु.२०,४९,५३,७५०।-(अक्षरुपी बिस करोड उनानचास लाख त्रिपन्न हजार सात सय पचास) हानी नोक्सानी गरेको तथ्य पुष्टि भई रहेको अवस्थामा सो तथ्यको सुक्ष्म मुल्यांकन नगरि प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने ठहर गरि भएको फैसला त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदरभागी छ। ख.प्रस्तुत मुद्दाको भ्रष्टाचारजन्य कार्यको शुरु विन्दु स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ६५ बमोजिम गठित स्थानीय राजस्व परामर्श समितिमा मुख्य भई कार्य गर्ने राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुले आफू तथा अन्य प्रतिवादीहरुलाई गैरकानूनी लाभ तथा नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/गोदावरी नगरपालिकालाई हानीनोक्सानी गर्ने बदनियत राखि राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुले आफ्नो पद तथा ओहदाको दुरुपयोग गरी गराई ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल तथा माटो निकासी शुल्क प्रचलित कानून भन्दा अश्वभाविक घटी रु.२.७५ प्रति घनफिट कायम गरी गराई सिफारिस गरी गराई सोही कार्य कसूरको निरन्तरताको स्वरुपमा राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु आफै मुख्य भई कार्य गर्ने गोदावरी नगरपालिकाको नगर कार्यपालिकाबाट निर्णय गरी गराई नगरसभाबाटसमेत मूख्य भई कार्य गर्ने रुपमा आफूसमेत सलग्न रही अन्य राष्ट्रसेवक पदाधिकारीहरुलाई गफलत तथा गुमराहामा पारी गोदावारी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७८ मा उक्त घटी राजस्व असूल गर्ने विषय समावेश गरी गराई बदनियत साथ कानूनको रुप दिई कार्यान्वियन गरे गराई आरोपदावी बमोजिमको हानीनोक्सानी गरेको तथ्य मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुवाट पुष्टि भई रहेको अबस्थामा बिशेष अदालतबाट फैसलाको प्रकरण नं.४३ मा न्याय निरुपणको विषय संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कानून निर्माणको विषय भनी विषयान्तर गरी बुझ्न पर्ने प्रमाण नबुझी तथा बुझ्न नपर्ने प्रमाण बुझी आरोपदावीको मूल विषयमा प्रवेश नै नगरी प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ५४ लगायतको प्रचलित कानूनको रोहमा त्रुटी पूर्ण भई बदरभागी छ। ग.स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १६ मा स्थानीय तहका पदाधिकारीहरुको कार्यविभाजन र कार्यसम्पादनको व्यवस्था गरेको देखिन्छ। सोही दफा १६ को उपदफा (४) र सोही ऐनको दफा ८४ बमोजिम नगरकार्यपालिका र नगरसभामा मुख्य भई कार्य गर्नेमा नगर प्रमुख, उपप्रमुख र प्रमुख प्रशासकिय प्रमुख मुख्य भुमिकामा रहे भएको देखिन्छ। प्रस्तुत मुद्दाको राजस्व चुहावटको निर्णय गर्ने गराउने तथा प्रमाणिकरण गर्ने भुमिका/दस्तखतमा निज राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुनै संलग्न भएको देखिन्छ। साथै, कार्यपालिकाका सदस्य मोहन बहादुर नगरकोटीसमेतले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष वयान गर्दा कोरोना तथा भुकम्पको कारण स्थानीयको सहुलियतको लागी घटी राजस्व दर निर्धारण गरेको भनी वयान गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी कार्यपालिका सदस्य लक्ष्मी बहादुर नगरकोटीसमेतले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष वयान गर्दा प्रदेश र संघको कानूनी व्यवस्थामा नगरसभामा कहिले पनी

			लाख त्रिपन्न हजार सात सय पचास) को दोब्बर जरिवाना सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो। **घ. गोदावरी नगरपालिकाको तत्कालिन लेखा शाखा प्रमुख तथा राजस्व परामर्श समिति सदस्य सचिव श्रीराम आचार्यको हकमाः-** प्रतिवादी श्रीराम आचार्यले गरेको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई बिगो रु.२०,४९,५३,७५०।- (अक्षेरुपी बिस करोड उन्पचास लाख त्रिपन्न हजार सात सय पचास) कायम गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम कैद सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम रु.२०,४९,५३,७५०।-(अक्षेरुपी बिस करोड उन्पचास लाख त्रिपन्न हजार सात सय पचास) को दोब्बर जरिवाना सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो। **ङ.कर्मा कन्स्ट्रक्सन र सो को सञ्चालक रवी महर्जनको हकमाः-** प्रतिवादीहरु कर्मा कन्सन्ट्रक्सन र सोको सञ्चालक रवि महर्जनलाई मुख्य कसुरदारहरु गजेन्द्र महर्जनसमेतलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले	उद्देश्य राखी बनाएक सकिने अवस्था नदेखिए	छलफल भएन भनी अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष वयान गरेको देखिएको र उक्त वयान प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ९(२)(क) र दफा १० वमोजिम प्रमाणमा लिनु पर्ने देखिन्छ। यसरी राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु आफू निर्णय प्रक्रियाको मुख्य भई कार्य गर्ने गरेको र अन्य राष्ट्रसेवक पदाधिकारीहरुलाई गुमराहा तथा गफलतमा पारी आफू समेतका राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु संलग्न रही स्थानीय राजस्व परामर्श समितिवाट घटी राजस्व दर सिफारिस गरी गराई आफूसमेतका प्रतिवादीहरुलाई लाभ हुने र नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/गोदावरी नगरपालिकालाई राजस्व चुहावट तथा हानीनोक्सानी गर्न बदनियत राखि सोही बमोजिम राजस्व परामर्शवाट सिफारिस गरे गराए वमोजिमको घटी राजस्व कार्यान्वयन गर्न गराउन अन्य कार्य गरे गराएको मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुवाट पुष्टि भई रहेको अवस्थामा फैसलाको प्रकरण नं. ९६ समेतमा कानुन निर्माण संलग्न पदाधिकारी उपर अभियोजन नभएको भन्ने आधार लिई प्राप्त प्रमाणको मूल्याङ्कन नै नगरी विशेष अदालतवाट प्रतिवादीहरुलाई आरोपदावीवाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटी पूर्ण भई बदर भागी छ। घ.जिल्ला ललितपुर, गोदावरी नगरपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ(ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा लगायत) को बोलपत्र आह्वान गरी ठेक्का सम्झौता गर्दा ठेकेदारलाई गैरकानूनी आर्थिक लाभ हुने गरी राजस्व कम निर्धारण गरी राजस्व चुहावट गरेको भन्ने समेत व्यहोराको उजुरीको आधारमा अनुसन्धान प्रारम्भ भएको प्रस्तुत मुद्दामा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा लगायत साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ नेपालको संविधानको अनुसूची-९ संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको साझा सूचीको बिषय रहेको तथ्यमा विवाद देखिदैन। सोही अनुसूची-९ अन्तर्गत क्र.स ६ मा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टी र क्र.सं.८ मा खानी तथा खनिज सम्बन्धी अधिकारको व्यवस्था गरेको देखिन्छ।नेपालको संविधानको धारा ५७ को उपधारा (५) मा अनुसूची-९ बमोजिमको संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको साझा सूचीको बिषय संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकार हुने, सोही धाराको उपधारा (६) मा स्थानीय तह र प्रदेशले कानून बनाउँदा संघको कानूनसँग नबाझिने गरी बनाउनु पर्ने, उपधारा (७) मा स्थानीय तहले कानून बनाउँदा प्रदेश कानूनसँग नबाझिने गरी बनाउनु पर्ने, बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः अमान्य हुनेछ भन्ने स्पष्ट संवैधानिक व्यवस्था गरेको देखिन्छ।त्यसैगरी धारा २२६ को उपधारा (१) मा गाउँ सभा र नगर सभाले अनुसूची-८ र अनुसूची-९ बमोजिमको सूचीमा उल्लेखित विषयमा आवश्यक कानून बनाउन सक्नेछ, सोही धारा २२६ को उपधारा (२) मा उपधारा (१) बमोजिम कानून बनाउने प्रक्रिया प्रदेश कानून बमोजिम हुनेछ भन्ने संवैधानिक व्यवस्था रहेको देखिंदा विधायिकी मनसायको सिद्धान्त (Theory of Legislative Intent) अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो कानून बनाउँदा उक्त संवैधानिक व्यवस्था अनुसार प्रदेश कानूनसँग नवाझिने गरि बनाउनु पर्ने तथ्यमा विवाद देखिंदैन।नेपालको संविधानमा तीनै तहका सरकारहरुले कानून निर्माण गर्दा सहकारी शासनको सिद्धान्त (Principle of Cooperative Government) लाई आत्मसाथ गरेको पाइन्छ। यस सिद्धान्त अनुसार केन्द्र, प्रदेश र स्थानिय सरकारहरुको विचमा सहकार्य समन्वय र साझेदारीका आधारमा कानून बनाउने प्रक्रिया अवलम्वन गर्नुपर्ने अनिवार्यता देखिन्छ।गोदावरी नगरपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ(ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा लगायत) उत्खनन तथा निकासीको लागि उपरोक्त संवैधानिक व्यवस्था एवं संविधानले अवलम्वन गरेको सिद्धान्त विपरित गई निकासी करमा प्रदेश कानूनको विपरित न्युन करका दर कायम गरि ठेक्का प्रक्रियामा संलग्न ठेकेदार कम्पनीहरुलाई फाईदा हुने र नगरपालिकालाई हानी नोक्सानी हुने गरि भएको भ्रष्टाचार जन्य कार्यमा संलग्न यि प्रतिवादीहरुलाई आरोप दावीबमोजिम सजाय गर्नुपर्नेमा सफाई दिने ठहर गरि भएको फैसला राजस्व कानूनको व्याख्याको रोहमा (Strict Interpretation of Revenue\Tax law) त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदरयोग्य छ। ङ.नेपालको संविधानको धारा २२८ को उपधारा (२) मा "स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको विषयमा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश वा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल नहुने गरी कानून बनाई कर लगाउन सक्नेछ" भन्ने संवैधानिक प्रावधान देखिन्छ। यसको अर्थ संविधान, संघीय कानून, प्रदेश कानून समेतका विपरित नहुने गरी कुनैपनि स्थानीय तहले कानून बनाउनु पर्ने बाध्यात्मक संवैधानिक व्यवस्थाका साथै त्यसरी स्थानीय तहले कर सम्बन्धी कानून बनाउँदा स्थानीय तहका आम नागरिकको हित विपरीत नहुने गरी बनाउनु पर्ने किटानी कर्तब्य तोकिएको छ। अर्थात स्थानीय तहलाई

			निर्दिष्ट गरे बमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम हुने सजाय र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम रु.२०,४९,५३,७५०।- (अक्षेरुपी बिस करोड उन्पचास लाख त्रिपन्न हजार सात सय पचास) को दोब्बर जरिवाना हुने सजायलाई आधार मानी प्रतिवादीहरु कर्मा कन्स्ट्रक्सन प्रा.ली. र सो को सञ्चालक रवि महर्जनलाई सोही ऐनको दफा २२ को प्रतिवन्धात्मक वाँक्यांस बमोजिम मुख्य कसुरदार सरह सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो। **च.निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सोको सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जनको हकमाः-** प्रतिवादीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सो को सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही र विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जनको उक्त		प्रतिकूल नहुने गरी कर लगाउनु पर्ने गरी संविधानलेनै स्थानीय तहलाई कर्तव्य तोकेको प्रष्टै देखिन्छ। गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७८ को दफा १५ बमोजिम पालिकाले ढुङ्गा, चुनढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, ग्राभेल, रोडाको दहत्तर बहत्तर लगायतका कर तथा शुल्कका दर राख्दा नगर प्रमुख, नगर उपप्रमुख, प्रशासकीय अधिकृत एवं राजश्व विषय हेर्ने सम्बन्धित शाखाका राष्ट्रसेवक र ढुङ्गा, चुनढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, ग्राभेल, रोडाको दहत्तर बहत्तर लगायतका ठेक्का लिने व्यवसायीका कम्पनी तथा फर्मका सञ्चालक प्रतिवादीहरु समेतको एक आपसको मिलेमतोमा आर्थिक ऐन, २०७८ को दफा १५ बमोजिम करका दर घटाई भ्रष्टाचार भएको तथ्य स्थापित भएको देखिन्छ।यस प्रकृतिको कसूरलाई विशेष अदालतबाट विषयान्तर ब्याख्या विश्लेषण गरी गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७८ नेपालको संविधान वा प्रदेश कानून समेतसँग बाझिएको भन्ने विवाद भएमा सर्वोच्च अदालतको संवैधानिक इजलासले हेर्ने भनी प्रतिवादीहरुले गरेको भ्रष्टाचारजन्य कसूरलाई आफ्नो क्षेत्राधिकार भन्दा बाहिरको विषय देखाई मिशिल संलग्न संकलित सवूद प्रमाणको विश्लेषण नगरी प्रतिवादीहरु उपरको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर गरि भएको फैसला त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदरभागी छ। च.जिल्ला ललितपुर, गोदावरी नगरपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ ढुङ्गा गिट्टी बालुवा लगायतको राजस्व दर निर्धारण गर्नको लागि उपरोक्त संवैधानिक व्यवस्था अनुसार बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकारले निर्माण गरेको प्रदेश आर्थिक ऐन २०७८ ले निर्धारण गरेको राजस्व दर लाई आधार मानी ऐन निर्माण गर्नु पर्नेमा सो प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७८ भन्दा फरक हुने गरि एवं सो प्रदेश अन्तर्गतका अन्य नगरपालिकाले निर्धारण गरेको प्रतिघन फिट रु. ९।- को दरमा फरक पार्ने र आफ्नो नगरपालिकाले प्राप्त गर्ने सोही अनुसारको करको दरमा कम हुने एवं निकासीकर्ता प्रतिवादीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सो को सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जन र कर्मा कन्स्ट्रक्सन र सो कम्पनीका सञ्चालक रवि महर्जन समेतलाई फाईदा हुने गरि बदनियतपुर्ण तवरवाट गोदावरी नगरपालिकाका तत्कालिन नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन समेतले नगरसभालाई समेत प्रभावमा पारी उक्त संवैधानिक व्यवस्था विपरित प्रदेशले कानून बमोजिम निर्धारण गरेको करका दरमा कम हुने गरि गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७८ मा प्रतिघन फिट रु.२.७५ को करको दर लगाई बोलपत्रको माध्यमबाट गरेको खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ ढुङ्गा गिट्टी बालुवा लगायतको निकासी गर्ने कार्य गरेको तथ्य मिसिल संलग्न उजुरी व्यहोरा, गोदावरी नगरपालिका, ललितपुरबाट प्राप्त राय प्रतिक्रिया, वोलपत्रसँग सम्बन्धित कागजातहरु गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७८ लगायतका लिखित प्रमाणहरुबाट स्थापित हुँदाहुँदै सो प्रमाणहरुको अन्यथा ब्याख्या गरि प्रतिवादीहरुलाई आरोप दावीबाट सफाई दिने ठहर गरि भएको फैसला त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदरभागी छ। छ.बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) को कर तथा गैरकर राजस्व सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा १५ को उपदफा (६) बमोजिम बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) अन्तर्गतको उक्त ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा लगायत साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थबाट उठेको शुल्क मध्येबाट ४०% प्रतिशतले हुने रकम गोदावरी नगरपालिकाले मासिक रुपमा बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ, त्यस्तै मूल्य अभिवृद्धि कर(VAT) संघीय सरकार अन्तर्गतको अधिकार क्षेत्र भित्र रहेको देखिन्छ।मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २३ख. बमोजिम करका व्यवस्थाहरुमा कुनै पनि संशोधन, परिवर्तन वा कर सम्वन्धी अन्य व्यवस्थाहरु गर्न सक्ने छैन भनी कानूनी व्यवस्था गरेको देखिन्छ।तसर्थ राजस्व छुट दिंदा संघ र प्रदेशको हिस्सालाई असर गर्ने गरी आफ्नो अधिकार क्षेत्र भन्दा वाहिर गई निर्णय गर्न मिल्ने अवस्था देखिदैंन, उल्लेखित संवैधानिक व्यवस्था, संघीय ऐन, बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) ऐनको प्रतिकूल हुने गरी प्रतिवादीहरुले आफू, अन्य राष्ट्रसेवक तथा कर्मा कन्स्ट्रक्सन तथा सञ्चालक रवि महर्जन, निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि.(PAN:३०३१५९७९१), मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली.(PAN :३०३४२९३८६), सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली.(PAN :६०५९९०७२४), विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली.(अनुमति प्रमाण पत्र नं.६६९/८९६ ०४८/०४९) लाई गैरकानूनी लाभ पुर्याउने र नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/गोदावरी नगरपालिकालाई गैरकानूनी

			कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको नगद वा लाभ प्राप्त गर्ने प्रकृतिको मतियार भई सोही ऐनको दफा २२ बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा प्रतिवादीहरुलाई मुख्य कसुरदारहरु गजेन्द्र महर्जनसमेतलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरे बमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम हुने सजाय र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम रु.२०,४९,५३,७५०।-(अक्षेरुपी बिस करोड उन्पचास लाख त्रिपन्न हजार सात सय पचास) को दोब्बर जरिवाना हुने सजायलाई आधार मानी प्रतिवादीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सोको सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जनलाई सोही ऐनको दफा २२ को प्रतिवन्धात्मक वाक्यासं बमोजिम मुख्य कसुरदार सरह सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो।		राजस्व चुहावट/हानीनोक्सानी पुर्याउने बद्नियतले गोदावरी नगरपालिकाको आ.व.२०७८/०७९ का लागि ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल र माटोको निकासी शुल्कको दर प्रति घनफिट रु.२.७५।- उठाउने गरी राजस्व परामर्श समितिबाट सिफारिस गरी गर्न लगाई सोही बमोजिम मिति २०७८/०३/०७ गतेको कार्यपालिकाको बैठकबाट समेत निर्णय गरी गराई उक्त सामाग्रीको ठेक्का नं.०३/Internal resources/०७७/०७८ को न्यूनतम कवोल अंक रू.७,९८,०५,०००।- कायम गरी गराई सोही मिति २०७८/०२/३० गतेको नै हिमालय टाईम्समा बोलपत्र आह्वान सूचना प्रकाशन गरे गराएको देखाई सो बदनियत पूर्ण कार्य ढाकछोप गर्न गराउन गोदावरी नगरपालिका नगरकार्यपालिकाको बैठकवाट पत्रिकामा सूचना प्रकाशन गरे वमोजिम ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्रावेल र माटोको निकासी शुल्क रु.२.७५ प्रति घनफिट उठाउने भन्ने निर्णय गरे गराएको पाईन्छ। त्यसैगरी उक्त बदनियतपूर्ण कार्य ढाकछोप गर्न गराउन नै वोलपत्र सुचना प्रकाशन र नगरपालिकाको निर्णय पश्चात मिति २०७९।०४।०१ गते मात्र गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७८ को दफा १५ मा ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल र माटोको निकासी शुल्क रु.२.७५।- प्रति घनफिट भनी व्यवस्था गरे गराएको देखिन्छ। उक्त राजस्व निर्धारण गर्दा बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) आर्थिक ऐन, २०७८ को दफा ९ मा ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल र माटोको बिक्री कर रु.९ प्रति घनफिट हुने कानूनी व्यवस्थालाई पूर्णरुपमा बेवास्ता गरेको देखिन्छ। साथै उक्त ठेक्का नं. ०३/Internal resources/०७७/०७८ को प्रस्तावदाताहरु १) Karma Construction, Lalitpur, २) Maharjan Nirman Sewa, Lalitpur, ३) Drama Construction Company Pvt.Ltd, Lalitpur, ४) PR-Timalsena JV, ५) Shiva Engineering and Builders Pvt.Ltd ले मात्र प्रस्ताव पेश गरेको देखिएकोबाट उक्त ठेक्कामा घटी राजस्व दर निर्धारण गर्दा गराउFदा लाभ प्राप्त गर्ने ठेकेदार/प्रस्तावदातासमेत स्थानीय ठेकादारहरु बीच नै प्रतिस्पर्धा गरी गराई Karma Construction, Lalitpur ले ठेक्का प्राप्त गरे गराएको देखिन्छ। उक्त ठेक्का प्राप्त गर्दा Karma Construction, Lalitpur ले न्यूनतम कवोल अंक रु.११,३६,७८,०००।-(मूल्य अभिवृद्धि कर सहित) प्रस्ताव गरी गराई ठेक्का प्राप्त गरी गराई मिति २०७८/०४/०७ गते सम्झौता गरेको देखिन्छ। राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुको उल्लेखित कार्य कसुरवाट खानी उद्योग तथा क्रसर व्यवसायीहरु संचालक मधुसुदन डोटेल रहेको निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि(PAN:३०३१५९७९१), संचालक केदारनाथ तिमल्सेना रहेको मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली (PAN :३०३४२९३८६), संचालक शशिराज शाही रहेको सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली.(PAN :६०५९९०७२४), संचालक विरेन्द्र महर्जन संचालक रहेको विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. (अनुमति प्रमाण पत्र नं.६६९/८९६ ०४८/०४९) समेतवाट कर्मा कन्स्ट्रकसन तथा सञ्चालक रवि महर्जनले ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल र माटोको निकासी शुल्क वापत रु.२.७५।- प्रति घनफिट असुल गर्ने गरेको देखिएकोवाट उक्त शुल्क रु.९ प्रति घनफिटको सट्टा रु.२.७५ प्रति घनफिट कायम गर्दा रु.६.२५ प्रति घनफिट रकमको प्रत्यक्ष लाभ उक्त खानी उद्योग तथा क्रसर व्यवसायीहरुलाई दिए दिन लगाएको तथ्य पुष्टि भई रहेको अवस्थामा सो तथ्यलाइ नजरअन्दाज गरि प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने ठहर गरि भएको फैसला त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदरभागी छ। ज.गोदावरी नगरपालिकाको कार्यालयवाट आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को लागी गोदावरी क्षेत्र भित्रबाट ढुङ्गा, गिट्टी, ग्राभेल, रोडा, बालुवासमेतको निकासी कर असुल गर्न ठेक्का नं.०१/आन्तरिक आय/०७९/८० को बोलपत्र आह्वानको सार्वजनिक सूचना मिति २०८०।०३।२० गते प्रकाशित भएको देखिन्छ। बागमती प्रदेश सरकारको आ.व २०८०/०८१ का लागि प्रदेश आर्थिक ऐन, २०८० मा उल्लेखित व्यवस्थाको शुल्कमा कुनै फेरबदल गरेमा सोही बमोजिमको निकासी शुल्क लगाइने छ" भनी तपसिल खण्डको बुदां नं.१. ढुङ्गा, गिट्टी, ग्राभेल, रोडा, बालुवा, स्लेट, खरिढुङ्गा तथा सिमेन्टलाई आवश्यक पर्ने कच्चा पदार्थहरुः- प्रति घनफिट रु.९।००(भ्याट बाहेक) भनी सूचना प्रकाशन भएको देखिएकोवाट स्वंय गोदावरी नगरपालिकाले बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३)सरकारको आर्थिक ऐनमा व्यवस्था भए वमोजिम नै ढुङ्गा, गिट्टी, ग्राभेल, रोडा, बालुवा, स्लेट, खरिढुङ्गा तथा सिमेन्टलाई आवश्यक पर्ने कच्चा पदार्थहरुको निकासी कर/दस्तुर असुल गर्नु पर्ने गरी गोदावरी नगरपालिकाको राजस्व परामर्श समितिको सिफारिसमा गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐनमा दररेटको व्यवस्था गर्नु पर्ने भनी स्वीकार गरेको देखिन्छ। गोदावरी नगरपालिकामा बि.सं २०७४ देखि २०७९ सम्म नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन र नगर उपप्रमुख मुना अधिकारीसमेतले नै निर्णय गरी गराई उक्त मिति २०८०।०३।२० गते समेत निजहरुको नै निर्णयवाट बोलपत्र आह्वान सार्वजनिक सूचनाको प्रकाशन भए गरेकोवाट निज प्रतिवादीहरुको बदनियत थप

					पुष्टि भएको देखिन्छ। यसरी गोदावरी नगरपालिकाका नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन समेतका यि प्रतिवादीहरुले आ.व. २०७८\०७९मा ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्रावेल र माटोको निकासी शुल्क रु.२.७५ प्रति घनफिट उठाउने गरि सुचना प्रकाशित गरि पछीवाट सोही करको दरलाई बैधानिकता दिने गरि गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन २०७८ मा उक्त व्यवस्था समावेश गरि नगरपालिकालाई नोक्सानी र ठेकेदार कम्पनिहरुलाई फाईदा हुने कार्य गरेको तथ्य स्वयं सोही नगरपालिकाले आ.व. २०८०\०८१ मा जारी गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन २०८० मा पुनः प्रदेश आर्थिक ऐन बमोजिम कै दरमा ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्रावेल र माटोको निकासी शुल्क रु.९।- प्रति घनफिट उठाउने गरि गरेको निर्णय एवं जारि गरेको ऐनबाट नै थप पुष्टी भएकोले सो पालिकाले आ.व. २०७५\०७६ देखि २०७९\०८० सम्म सो शिर्षकहरुमा जारी गरेको करको दरहरु बदनियतपुर्ण तवरबाट लगाईएको तथ्य सप्रमाण पुष्टि भईरहेकोमा भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७(ख) को परिभाषा समेतले घटी राजश्व निर्धारण गर्ने वा गराउने कार्यलाई समेत राजश्व चुहावट भनी परिभाषा गरेको तथा प्रतिवादीहरूको बदनियत पुष्टि भएकैले मुद्दा दायर भएको हो। राजश्व निर्धारण गर्ने राष्ट्रसेवक कर्मचारीले घटी राजश्व निर्धारण गर्नु राजश्व मास्नु सरह हुने सन्दर्भमा राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु तथा निर्माण व्यवसायीहरु प्रतिवादीहरुसँग मिलेमतो गरी राजश्व चुहावटमा यी प्रतिवादीहरू संलग्न रहेको देखिंदा देखिंदै प्रतिवादीहरुलाई सफाई हुने गरी भएको फैसला त्रुटीपूर्ण रहेकोले बदर भागी छ। झ.सोही सन्दर्भमा, खिमा खड्कासमेत विरुद्ध त्रिवेणी गाउँपालिका, त्रिवेणी गाउँपालिकाको कार्यालय, सिम्रुतु खारानेटा, रुकुम (पश्चिम) समेत भएको मुद्दामा "स्थानीय तहले आफ्नो भौगोलिक क्षेत्राधिकारभित्र लागू हुने गरी कानून निर्माण गर्न सक्ने भए पनि संघीय कानून र प्रदेश कानूनले तोकिदिएको सिमाभित्र रहेर कानून निर्माण गर्नुपर्ने हुन्छ। संघीय तथा प्रदेश कानून विपरीत हुने गरी कानून निर्माण गर्ने छुट कुनै पनि स्थानीय तहलाई रहे भएको देखिँदैन।" (मुद्दा नं. ०७५-WO-०६४९, सर्वोच्च अदालत, संयुक्त अदालत) भनी सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट व्याख्या विश्लेषण गरी सकेको अवस्थामा उक्त सर्वोच्च अदालतको फैसलाको प्रतिकुल हुने गरी आधार लिई विशेष अदालतवाट प्रस्तुत मुद्दाका प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटीपुर्ण भई बदर भगी छ। ञ.प्रस्तुत फैसलाको प्रकरण नम्बरहरु ८२, ८३ र ८५ समेतमा प्रस्तुत विवादको बिषय संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कर निर्धारण र कानुन सम्बन्धी बिषय रहेकोले विशेष अदालतले व्याख्या गर्न नमिल्ने भनि विश्लेषण गरेको देखिएकोमा सोही फैसलाको प्रकरण न.१११ समेतमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कानून निर्माण अधिकारको सम्वन्ध विशेष अदालतको अधिकार क्षेत्रमानी फैसला नै गरेकोसमेत देखिन्छ। साथै, फैसलाको प्रकरण नंम्बरहरु १०५, १०६, १०७, १०८ लगायतमा आरोपदावीको सम्वन्धमा केही हदसम्म प्रवेश गरी व्याख्या विश्लेषण गरी फैसला गरेको देखिन्छ। यसरी प्रचलित कानूनको अधिनमा रही मुद्दाको कार्वाही किनारा गर्नु पर्ने देखिएकोमा प्रस्तुत मुद्दाको फैसला गर्दा विशेष अदालत विषयान्तर भई आरोपदावी वमोजिमको न्याय निरुपणको विषय नै ओझेलमा परी मुद्दाको कारवाही किनारा भई सोहीको आधारमा प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटि पूर्ण भई बदर भागी छ। ट.यसैगरी, सर्वोच्च अदालत संबैधानिक इजलास मुद्दा नं.०७७-WC-००९९ मा मिति २०७९/०१/०७ गते फैसलाको प्रकरण नं.३८ मा समेत नेपालको संघिय संरचना अनुसार ढुँङ्गा, गिटीको बिषय स्थानिय सरकारको मात्र बिषय होईन भनि व्याख्या भइ सकेको देखिन्छ। उक्त फैसलाकोसमेत प्रतिकुल हुने गरी माथि विवेचना गरिए वमोजिम विशेष अदालतले व्याख्या विश्लेषण गरी भएको फैसला उक्त सर्वोच्च अदालतको संबैधानिक इजलासवाट भएको फैसलाकोसमेत प्रतिकुल भई बदर भागी छ। ठ.प्रस्तुत मुद्दाको फैसलाको प्रकरण नंम्बरहरु १०४ समेतमा निर्माण सामग्रीको संकलन दस्तुर वा शुल्क तोकेको नभई खानी विभागबाट अनुमति प्राप्त गर्दा निजी व्यक्तीको जग्गाबाट संकलन गरेका त्यस्ता खनिज पदार्थ निकासी गर्दा लिने शुल्क तोकेको देखिन्छ भनी आधार लिई प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिएको सम्वन्धमा हेर्दा खानी तथा खनिज पदार्थ ऐन २०५६ को दफा ३ मा "नेपाल भित्र निजी वा सरकारी स्वामित्वमा रहेको जुनसुकै जमीनको सतह वा भूगर्भभित्र रहेको वा पाइएको सम्पूर्ण खनिज पदार्थ नेपाल सरकारको सम्पत्ति हुनेछ" भन्ने व्यवस्था रहेकोले खनिज पदार्थको हकमा कुनै पनि खानिजन्य पदार्थ निजि हुने देखिदैन। साथै, उक्त उद्योगहरु खानीजन्य उद्योगहरूको नबिकरण भएको अवस्था देखिदैन। त्यसैगरी, खानीजन्य उद्योगहरू बन, सार्बजनिक तथा गुठीको जग्गामा संचालनमा रहेको भन्ने तथ्य मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुवाट पुष्टि भई रहेको देखिएको अवस्थामा समेत मिसिल

					संलग्न आधार प्रमाणहरुको अध्ययन विश्लेषण नै नगरी सो बमोजिमको प्रमाण समेत नबुझी भएको भएको प्रस्तुत फैसला प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ५४ लगायतको प्रचलित कानूनको रोहमा त्रुटी पूर्ण भई बदर भागी छ। ड.नेपालको संबिधानको धारा २३६ बमोजिम निकाशी कर लगाउन सक्ने अवस्था देखिदैन। बागमती प्रदेशले जारी गरेको कानून वमोजिमको "दहतर बहतर शुल्क" बमोजिमको शुल्क उठाउने कानुनी व्यवस्था उल्लेख गरी गोदावरी नगरपालिकाले शुल्क उठाएको नदेखिई "निकाशी कर" मात्र संकलन गरे गराएको देखिन्छ। गोदावरी नगरपालिका नगरकार्यपालिका तथा नगरसभाका राष्ट्रसेवक पदाधिकारीहरुले वयान गर्दा यी दुई करका विषय भिन्ना भिन्नै हो नभनी कोराना तथा भुकम्पवाट स्थानीयलाई राहत दिन करको दर घटाएको हो, संघ र प्रदेशको कानूनको विषयमा छलफल भएको थिएन भई वयान गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी आरोपपत्रको पाना नं.४७ को तालिका नं.२ विस्तृत विश्लेषण गरिए वमोजिम स्थानीय राहत प्राप्त भएको नदेखिएवाट राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु आफू निर्णय प्रक्रियाको मूख्य भई कार्य गर्ने गरेको र अन्य राष्ट्रसेवक पदाधिकारीहरुलाई गुमराहा तथा गफलतमा पारी आफू समेतका राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु संलग्न रही स्थानीय राजस्व परामर्श समितिवाट घटी राजस्व दर सिफारिस गरी गराई आफूसमेतका प्रतिवादीहरुलाई लाभ हुने र नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/गोदावरी नगरपालिकालाई राजस्व चुहावट तथा हानीनोक्सानी गर्न बदनियत राखि सोही बमोजिम राजस्व परामर्शवाट सिफारिस गरे गराए वमोजिमको घटी राजस्व कार्यान्वयन गर्न गराउन अन्य कार्य गरे गराएको मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुवाट पुष्टि भई रहेको अवस्थामा फैसलाको प्रकरण नं. १०८ समेतमा गोदावरी नगरपालिकाको निकाशी कर र बागमति प्रदेशको दहतर बहतर शुल्क भिन्नाभिन्नै हो भनी गलत आधार लिई प्राप्त प्रमाणको मूल्याङ्कन नै नगरी विशेष अदालतवाट प्रतिवादीहरुलाई आरोपदावीवाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटी पूर्ण भई बदर भागी। ढ.आपराधिक मनसाय(Mens Rea) को निर्क्योल अपराधिक कार्य(Actus Reus) वाट गरिन्छ भन्ने अपराधिक दायित्वको सामान्य र सर्वमान्य सिद्धान्त हो। यसै सन्दर्भमा वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी हरिप्रसाद ढकालसमेत भएको भ्रष्टाचार मुद्दामा "मनसाय तत्त्व आपराधिक कार्यबाट नै खोजिने र हेरिने विषय हो; त्यसैले यो सधैं मुखरित अवस्थामा नहुन पनि सक्छ। कार्यको प्रकृति, सम्भावित परिणाम र सो परिणाम ल्याउन अभियुक्तले चालेको कदमहरूको समग्रतामा नै मनसाय तत्त्वको खोजी गर्नुपर्ने" (ने.का.प २०७८, नि.नं १०७४८ अंक ९) मा सम्मानीत सर्वोच्च अदालतवाट नजिर प्रतिपादन भई सकेको अवस्था उक्त नजिरसमेतको प्रतिकुल हुने गरी प्रतिवादीहरुको राजश्व चुहावट गरी भ्रष्टाचार गर्ने बदनियत रहेको तथ्य पुष्टि भइरहेको अवस्थामासमेत विशेष अदालतवाट प्रतिवादीहरुको बदनियत तत्वको अभाव रहेको भनी आधारलाई आरोपदावीवाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण भई बदर भागी छ। ण.यसै सन्दर्भमा वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी मथुरा नेपाल भएको भ्रष्टाचार मुद्दामा "भ्रष्टाचारजन्य कार्य हुनका लागि आर्थिक लाभ वा हानि मात्र पर्याप्त आधार होइन। अवाञ्छित किसिमको दोषपूर्ण गतिविधि पनि भ्रष्टाचारजन्य कसुरको अर्को महत्त्वपूर्ण आधार हो। प्रतिवादीको गैरकानूनी र अवाञ्छित किसिमको दोषपूर्ण गतिविधिबाट कसैको हानि हुने र कसैले लाभ पाउने अवस्था हुन्छ भने सो कार्य पनि भ्रष्टाचारजन्य कसुरको दायराभित्र पर्ने नै हुन्छ। साथै प्रतिवादीले त्यस किसिमको गैरकानूनी र अवाञ्छित किसिमको गतिविधि केवल आर्थिक लाभ हानि पुऱ्याउने मनसायका साथ गरेको थिएन भन्ने आधारमा मात्र उक्त दोषपूर्ण कार्यबाट निजले उन्मुक्ति पाउने अवस्था नरहने"(ने.का.प २०७५, नि.नं १०१४२ अंक ११) भनी सम्मानीत सर्वोच्च अदालतवाट नजिर सिद्धान्त प्रतिपादन भई सकेको अवस्था देखिएकोमा उक्त नजिरको प्रतिकुल हुने गरी प्रतिवादीहरुले राजस्व चुहावट गरेको पुष्टि भई रहेको अवस्थाको प्रमाणहरुलाई अन्देखा गरी उक्त नजिरको प्रतिकुल हुने गरी आधारहरुलाई प्रतिवादीहरुलाई आरोपदावीवाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटि पूर्ण भई बदरभागी छ। त.त्यस्तै पुष्परत्न भन्ने आश्विनकुमार स्थापित विरुद्ध नेपाल सरकार भएको मुद्दामा "घटनाको कारणका रुपमा प्रस्तुत गरिएको तथ्य अन्य स्वतन्त्र प्रमाणहरूबाट पनि प्रमाणित भएबाट सो वयान स्वेच्छा प्रतिकूलको भनी अदालत समक्ष दावी लिँदैमा त्यस्तो वयानको प्रामाणिक मूल्यमा प्रश्न उठाउन नमिल्ने।" (ने.का.प.२०६६, नि.न.८०६९, भाग ५१, अंक २, जेष्ठ, पूर्ण इजलास) भनी सर्वोच्च अदालतवाट नजिर प्रतिपादन भई सकेको अवस्थामा केवल प्रतिवादीहरुले सजायवाट बच्न कसुरमा इन्कारी वयान गरेको आधारमा

					सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण भई बदरभागी छ। अतः मिसिल संलग्न उपर्युक्त उल्लेखित प्रमाण कागजहरुको आधारमा यि प्रतिवादीहरु गोदावरी नगरपालिकाका तत्कालिन नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन, सोही पालिकाको उपप्रमुख तथा राजस्व परामर्श समिति संयोजक मुना अधिकारी, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वीरेन्द्रदेव भारती, राजस्व परामर्श समितिका सदस्य सचिव श्रीराम आचार्य, कर्मा कन्स्ट्रक्सन तथा सोको सञ्चालक रवि महर्जन, निराकर ढुंगा उद्योग प्रा.लि, तथा सोका संचालक मधुसुदन डोटेल, मच्छिन्द्रनाथ मल्टीपर्पोज प्रा.लि. तथा सोका संचालक केदारनाथ तिमल्सिना, सजिलो ढुंगा उद्योग प्रा.लि. तथा सोका संचालक शशिराज शाही, र वीरेन्द्र महर्जन ढुंगा उद्योग प्रा.लि तथा सोका संचालक वीरेद्र महर्जनको आपसी मिलेमतो तथा योजनामा गोदावरी नगरपालिकाले राजस्व निर्धारण गर्दा बदनियत राखी नेपालको संविधान, संघीय आर्थिक ऐन, २०७८, प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७८, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ समेतको प्रचलित कानूनलाई बेवास्ता गरी गराई आवश्यक प्रमाण सङ्कलन नगरी नगराई बदनियत राखी बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) को प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७८ ले निर्धारण गरेको राजस्व दर प्रति घनफिट रु.९।- मा घटाइ प्रति घनफिट रु.२.७५।- मात्र राजस्व दर निर्धारण गरी गराई नेपाल सरकारले प्राप्त गर्ने मूल्य अभिवृद्धि कर(VAT), बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकारको राजस्व हिस्सा ४० प्रतिशत र गोदावरी नगरपालिकाले प्राप्त गर्ने ६० प्रतिशत हिस्सा र राजस्व छुट १०% समेत गरी आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा ढुङ्गा, गिट्टी, ग्राभेल, रोडा, बालुवा, माटो, खरिढुङ्गाको निकासी करको ठेक्का नं. ०३/Internal resources/०७७/०७८ ठेक्कामा संघीय सरकार, बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकार र गोदावरी नगरपालिकामा चुहावट भएको राजस्व (आरोप पत्रको तालिका नं.४ मा उल्लेखित) रकम जम्मा रु. २०,४९,५३,७५०।-(अक्षरुपी बिस करोड उनानचास लाख त्रिपन्न हजार सात सय पचास) राजस्व चुहावट गरी गराई नेपाल सरकारलाई पुर्याएकोले तथ्य प्रमाणित हुन आएकोले निज प्रतिवादी गजेन्द्र महर्जन, मुना अधिकारी, वीरेन्द्रदेव भारती, श्रीराम आचार्य, कर्मा कन्स्ट्रक्सन तथा सोको सञ्चालक रवि महर्जन,खानी उद्योग तथा क्रसर व्यवसायीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि तथा सोको संचालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.लि. तथा सोको संचालक केदारनाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि. तथा सोको संचालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.लि. तथा सोको संचालक विरेन्द्र महर्जनसमेतलाई आरोप दावीबाट सफाइ दिने ठहर गरि भएको विशेष अदालत, काठमाण्डौको फैसला बदर गरि आरोप दावी बमोजिमको सजाय गरि पाउन सादर अनुरोध गरिन्छ।

(आ.व.०७९/०८०)

१.	गोदावरी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, बज्रबाराही, ललितपुरको कार्यपालिका तत्कालिन नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जनसमेत (आ.व.०७९/०८०) **(मु.नं.०८०-CR-०१८५) फैसला मिति** २०८१/०४/३०	राजस्व चुहावट गरी भ्रष्टाचार गरेको।	**क) गोदावरी नगरपालिकाको तत्कालिन नगरप्रमुख गजेन्द्र महर्जनको हकमाः-** प्रतिवादी गजेन्द्र महर्जनले गरेको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई बिगो रु.२६,६३,३७,३९८।१२(अक्षरुपी छब्बिस करोड त्रिसठी लाख सैंतिस हजार तीन सय अन्ठानब्बे रुपैया र बाह पैसा)कायम गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम कैद सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम रु.२६,६३,३७,३९८।१२(अक्षरुपी छब्बिस करोड त्रिसठी लाख सैंतिस हजार तीन सय अन्ठानब्बे रुपैया र वाह पैसा) को दोब्बर जरिवाना सजाय हुन मागदाबी लिइएको थियो। साथै प्रतिवादी गजेन्द्र महर्जनसमेतले गोदावरी नगरपालिकाको आ.व.२०७५/०७६ र २०७६/०७७ को राजस्व परामर्श समितिको बैठकको निर्णयहरु उपलब्ध हुन/गर्न नसकेको पुष्टि भएको समेतको आधार प्रमाणहरुबाट निज प्रतिवादीले बदनियत राखी उक्त सरकारी सार्वजनिक कागजातहरु लुकाएको/नष्ट गरे गराएको पुष्टि भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १२ बमोजिमको कसुरमा सोही ऐनको दफा १२ बमोजिम	**फैसलाः** प्रतिवादीहरु गोदावरी नगरपालिकाका तत्कालिन नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन, नगर उपप्रमुख मुना अधिकारी, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत प्रविन कोइराला, राजस्व परामर्श समितिका सदस्य सचिव श्रीकण्ठ घिमिरे, कर्मा कन्स्ट्रक्सन तथा सोको सञ्चालक रवि महर्जन, खानी उद्योग तथा क्रसर व्यवसायीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि तथा सोको संचालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली तथा सोको संचालक केदारनाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. तथा सोको संचालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. तथा सोको संचालक विरेन्द्र महर्जनसमेतले आरोप दाबीबाट सफाई पाउने ठहर गरि मिति	**१.बिशेष अदालत, काठमाण्डौंबाट दावी पुग्न नसक्ने ठहर गरि भएको फैसला निम्न आधार कारणवाट बदर भागी छ।** **क.** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा (२) को देहाय (घ) मा गाउँपालिका र नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार अन्तर्गत स्थानीय कर, सेवा शुल्क तथा दस्तुर सम्बन्धी अधिकारको व्यवस्था गरेको देखिन्छ। सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (२) को देहाय (घ) को खण्ड (६) मा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो, काठ दाउरा, जराजुरी, स्लेट, खरिढुङ्गा आदी प्राकृतिक बस्तुको बिक्री तथा निकासी शुल्क, दस्तुर सङ्कलन भन्ने व्यवस्था रहेको छ तर ऐ. बस्तुको कर निर्धारणको अधिकार दिएको देखिदैंन। सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (२) को देहाय (घ) को खण्ड (२) मा स्थानीय पूर्वाधार तथा सेवा शुल्क निर्धारण, सङ्कलन र व्यवस्थापन कर निर्धारणको अधिकार स्थानीय तहलाई दिएको देखिन्छ।स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६४ मा रहेको ढुङ्गा, गिट्टी बालुवालगायत दहत्तर बहतर सम्बन्धी बिषय संघीय आर्थिक ऐन, २०७५ को दफा ३४ ले खारेज गरे पश्चात मिति २०७५/११/१९ गतेको केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७५ ले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा दफा ६२क. थप गरी स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्र भित्र रहेको ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा लगायत दहत्तर बहत्तरको बिक्री गर्न सक्ने व्यवस्था गरेको भएता पनि सो बस्तुहरूको बिक्रीको दर र कर निर्धारण गर्ने अधिकार स्थानीय तहलाई दिएको देखिदैन।बिक्रीको दर र कर निर्धारण गर्ने अधिकार सम्बन्धमा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा (२) को देहाय (घ) खण्ड (२) को व्यवस्था नै कायम रहेको देखिन्छ।त्यसै गरि सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (३) मा "गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले संघ तथा प्रदेशसँगको सहकार्यमा प्रयोग गर्ने साझा अधिकार संविधानको अनुसूची -९ मा उल्लेख भए बमोजिम हुने छ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (४) मा "उपदफा (३) को सर्बमान्यतामा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी देहायको बिषयमा संघ तथा प्रदेशको अधिनमा रही गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुने" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। सोही ऐनको दफा ११ को उपदफा (३) को देहाय (घ) मा सेवा शुल्क, दस्तुर, दण्ड जरिवाना तथा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी, पर्यटन शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था रहेको छ। सो अन्तर्गत खण्ड (२) मा "प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शल्क, रोयल्टी सङ्कलन, समन्वय र नियमन" र खण्ड (३) मा "खनिज पदार्थको उत्खनन् र सो सम्बन्धी रोयल्टी सङ्कलन" सम्बन्धी व्यवस्था रहेको देखिन्छ।उल्लेखित कानूनी व्यवस्था अनुसार स्थानीय तहले नेपालको संविधानको अनुसूची-९ अन्तर्गतको बिषयसँग सम्बन्धित कानून बनाउँदा अनिवार्य रुपले संघ तथा प्रदेशको कानूनको अधिनमा रही कानून बनाउनु पर्नेमा अनिवार्यता गरेको देखिन्छ।बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) ले मिति २०७५/०१/२० गते जारी गरेको "गाउँ/नगर/जिल्ला सभा सञ्चालन (कार्यविधी) ऐन, २०७५" को दफा २३ मा "नगर सभा वा गाउँ सभाले कानून बनाउँदा बिचार पुर्याउनु पर्ने" व्यवस्था अन्तर्गत सोही दफा २३ को उपदफा (१) को देहाय (ख) मा संविधान, संघीय कानून तथा प्रदेश कानून सम्बन्धी व्यवस्था उल्लेख भएको छ भने ऐ.दफा २३ को उपदफा (२) मा " सभाले संविधानको अनुसूची -९ को बिषयमा स्थानीय कानून बनाउँदा त्यस्तो बिषयमा संघीय संसद वा प्रदेश सभाले बनाएको कानूनको प्रतिकूल नहुने गरी निर्माण गर्ने छ" भनी उल्लेख गरिएको देखिन्छ।बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) ले मिति २०७५/०३/३२ गते जारी गरेको "कर तथा गैरकर राजस्व सम्बन्धी ऐन, २०७५" को दफा १५ को उपदफा (१) मा "प्रदेश सरकारले प्राकृतिक स्रोत मध्ये आफ्नो क्षेत्र भित्रको ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, दहत्तर बहत्तरको सङ्कलन निकासी वा बिक्रीमा तोकिए बमोजिमको शुल्क लगाउने छ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ।साथै ऐ.दफा १५ को उपदफा (६) मा "ढुङ्गा, गिट्टी ,बालुवा, दहत्तर बहत्तरको सङ्कलनबाट उठेको शुल्क मध्येबाट साठी प्रतिशतले हुने रकम गाउँपालिका वा नगरपालिकाले स्थानीय सञ्चित कोषमा राखी

			समेत सजाय हुन मागदावी लिइएको थियो। **ख) गोदावरी नगरपालिकाको तत्कालिन नगर उपप्रमुख मुना अधिकारीको हकमा:**-प्रतिवादी मुना अधिकारीले गरेको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई विगो रु.२६,६३,३७,३९८।१२(अक्षरुपी छब्बिस करोड त्रिसठी लाख सैंतिस हजार तीन सय अन्ठानब्बे रुपैंया र बाह्र पैसा)कायम गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम कैद सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम रु.२६,६३,३७,३९८।१२(अक्षरुपी छब्बिस करोड त्रिसठी लाख सैंतिस हजार तीन सय अन्ठानब्बे रुपैंया र बाह्र पैसा)को दोब्बर जरिवाना सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो। साथै प्रतिवादी मुना अधिकारीसमेतले गोदावरी नगरपालिकाको आ.व.२०७५/०७६ र २०७६/०७७ को राजस्व परामर्श समितिको बैठकको निर्णयहरु उपलब्ध हुन/गर्न नसकेको पुष्टि भएको समेतको आधार प्रमाणहरुबाट निज प्रतिवादीले बदनियत राखी उक्त सरकारी सार्वजनिक कागजातहरु लुकाएको/नष्ट गरे गराएको पुष्टि भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १२ बमोजिमको कसुरमा सोही ऐनको दफा १२ बमोजिम समेत सजाय हुन	२०८१/०४/३० गते फैसला भएको देखियो। **विशेष अदालतले फैसला गर्दा लिएका आधारः** च.उक्त विवादित विषयको कार्य दहत्तर बहत्तर संकलन र बिक्रीसंग सम्बन्धित नभई व्यक्तिको दर्ता भित्रको खानीबाट उत्पादित वस्तु निकासी गर्दा लाग्ने निकासी करसम्म नगरपालिकाले असुल गरेको देखिएको छ. प्रतिवादीहरुले बयान गर्दा आरोपित कसूरमा इन्कार भई नगरसभाले बनाएको कानुनी प्रावधानको कार्यान्वयनसम्म गरेको हो भन्ने समेत व्यहोरा उल्लेख गरेको देखिएको। ज. स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ६४ को व्यवस्था खारेज भई दफा ६२क. थप भए पश्चात प्रदेश सरकारले विवादित	 **ख.**	चालीस प्रतिशतले हुने रकम मासिक रुपमा प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्नेछ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। सो व्यवस्था अनुसार ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवालगायत दहत्तर बहत्तरको सङ्कलन निकासी वा बिक्रीमा प्रदेश सरकारले निर्धारण गरे बमोजिमको शुल्क लाग्ने देखिन्छ। बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) ले मिति २०७९/०३/३० गते जारी गरेको प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७९ को दफा ९ को उपदफा (१) मा "प्रदेशभित्र अनुसूची-६ बमोजिम ढुङ्गा, चुनढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, ग्राभेल र रोडा ,घाटगद्दी एवं बिक्री दहत्तर बहत्तर शुल्क लगाई असूल उपर गरिनेछ। साथै गाउँपालिका वा नगर कार्यपालिकाले प्रचलित कानूनमा तोकिएको दरमा नघट्ने गरी बिक्री मुल्य तोक्न सक्नेछ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। ऐ.ऐनको दफा ९ को उपदफा (२) मा "उपदफा (१) बमोजिमको शुल्कको सङ्कलन सम्बन्धित गाउँपालिका वा नगरपालिकाले गर्नेछ" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिएकोमा सोही ऐनको अनुसूची-६ मा दहत्तर बहत्तर (ढुङ्गा, चुनढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, ग्राभेल र रोडा) को घाटगद्दी एवं बिक्री प्रति घनफिट दर रू.९।- (नौ) शुल्क लाग्ने व्यवस्था गरेको देखिन्छ। साथै नेपालको संविधानको धारा २३६ मा अन्तर प्रदेश व्यापारः यस संविधानमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि एक प्रदेश वा स्थानीय तहबाट अर्को प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने वस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तार वा कुनै प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने वस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तारमा कुनै किसिमको बाधा अवरोध गर्न वा कुनै कर, शुल्क, दस्तुर वा महसुल लगाउन वा त्यस्तो सेवा वा वस्तुको ढुवानी वा विस्तारमा कुनै किसिमको भेदभाव गर्न पाइने छैन भनी स्पष्ट संवैधानिक व्यवस्था भएको रहेको देखिंदा देखिँदै उपरोक्त संवैधानिक तथा कानूनी प्राबधान विपरित आरोप पत्रको प्रतिवादी महलमा उल्लेखित गोदावरी नगरपालिकाका तत्कालिन नगरप्रमुख लगायत सो पालिकाका राजस्व निर्धारण समितिका पदाधिकारीहरु एवं ठेकेदारहरु समेतको मिलेमतोमा निकासी कर वापत रु.२.७५।- प्रति घनफिट मात्र असुल गरि नगरपालिकाले प्राप्त गर्ने खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ ढुङ्गा गिट्टी बालुवा लगायतको निकासी करमा रु.२६,६३,३७,३९८।-(अक्षरुपी छब्बीस करोड त्रिसठ्ठी लाख सैंतिस हजार तीन सय अन्ठानब्बे) हानी नोक्सानी गरेको तथ्य पुष्टि भई रहेको अवस्थामा सो तथ्यको सुक्ष्म मुल्यांकन नगरि प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने ठहर गरि भएको फैसला त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदरभागी छ। बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) को कर तथा गैरकर राजस्व सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा १५ को उपदफा (६) बमोजिम बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) अन्तगर्तको उक्त ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा लगायत साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थबाट उठेको शुल्क मध्येबाट ४०% प्रतिशतले हुने रकम गोदावरी नगरपालिकाले मासिक रुपमा बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ, त्यस्तै मूल्य अभिवृद्धि कर(VAT) संघीय सरकार अन्तर्गतको अधिकार क्षेत्र भित्र रहेको देखिन्छ। विनियोजन ऐन, २०७८ को दफा ६ को उपदफा (३) मा स्थानीय तहले संकलन गरेको मनोरञ्जन कर, बिज्ञापन कर तथा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, दहत्तर बहत्तर, माटोको शुल्क लगायतको प्रदेश सरकारको समेत अंश रहेको राजस्वको चालिस प्रतिशत हुने हरेक महिना बाँडफाट गरी प्रदेश लेखा नियन्त्रक मार्फत प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला गर्नुपर्ने छ भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २३ख. बमोजिम करका व्यवस्थाहरुमा कुनै पनि संशोधन, परिवर्तन वा कर सम्वन्धी अन्य व्यवस्थाहरु गर्न सक्ने छैन भनी कानूनी व्यवस्था गरेको देखिन्छ। तसर्थ राजस्व छुट दिंदा संघ र प्रदेशको हिस्सालाई असर गर्ने गरी आफ्नो अधिकार क्षेत्र भन्दा वाहिर गई निर्णय गर्न मिल्ने अवस्था देखिदैन, उल्लेखित संवैधानिक व्यवस्था, संघीय ऐन, बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) ऐनको प्रतिकूल हुने गरी प्रतिवादीहरुले आफू, अन्य राष्ट्रसेवक तथा कर्मा कन्स्ट्रक्सन प्रा.लि तथा सञ्चालक रवि महर्जन, निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. (PAN:३०३१५९७९१), मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली.(PAN :३०३४२९३८६), सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली.(PAN :६०५९९०७२४), बिरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली.(अनुमति प्रमाण पत्र नं.६६९/८९६ ०४८/०४९) लाई गैरकानूनी लाभ पुर्याउने र नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/गोदावरी नगरपालिकालाई गैरकानूनी राजस्व चुहावट/हानीनोक्सानी पुर्याउने बद्नियतले गोदावरी नगरपालिकाको

			मागवादी लिइएको थियो। **ग) गोदावरी नगरपालिकाको तत्कालिन प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत प्रविन कोइरालाको हकमाः**-प्रतिवादी प्रविन कोइरालाले गरेको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई विगो रु.२६,६३,३७,३९८।१२(अक्षरुपी छब्बिस करोड त्रिसठी लाख सैंतिस हजार तीन सय अन्ठानब्बे रुपैंया र वाह पैसा)कायम गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम कैद सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम रु.२६,६३,३७,३९८।१२(अक्षरुपी छब्बिस करोड त्रिसठी लाख सैंतिस हजार तीन सय अन्ठानब्बे रुपैंया र वाह पैसा)को दोब्बर जरिवाना सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो। साथै प्रतिवादी प्रविन कोइरालासमेतले गोदावरी नगरपालिकाको आ.व.२०७५/०७६ र २०७६/०७७ को राजस्व परामर्श समितिको बैठकको निर्णयहरु उपलब्ध हुन/गर्न नसकेको पुष्टि भएको समेतको आधार प्रमाणहरुबाट निज प्रतिवादीले बदनियत राखी उक्त सरकारी सार्वजनिक कागजातहरु लुकाएको/नष्ट गरे गराएको पुष्टि भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १२ बमोजिमको कसुरमा सोही ऐनको दफा १२ बमोजिम समेत सजाय हुन मागवादी लिइएको थियो।	करको दर तोक्न सक्ने कानुनी व्यवस्था नै प्रदेश सरकारलाई नरहेको हुँदा सोही ऐनको दफा ११(२) (घ) (६) अनुसार स्थानीय तहले विवादित निकासी शुल्क लगायतका करका दरहरु तोक्न सक्ने देखिएको। झ. वागमती प्रदेश सरकार र गोदावरी नगरपालिकाले बनाएको आर्थिक ऐन बाझिएको भन्ने प्रश्न समावेस भएको सबैधानिक बिषयको विवाद यस अदालतको कार्यक्षेत्र भित्र नपर्ने। ञ. गोदावरी नगरपालिकाले कानून निर्माण गर्दा नै भ्रष्टाचार गर्ने उद्देश्य राखी बनाएको भन्न सकिने अवस्था नदेखिएको।	आ.व.२०७९/०८० का लागि ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल र माटोको निकासी शुल्कको दर प्रति घनफिट रु.२.७५।- उठाउने गरी राजस्व परामर्श समितिबाट सिफारिस गरी गर्न लगाई सोही बमोजिम मिति २०७९/०२/२९ गतेको कार्यपालिकाको बैठकबाट समेत निर्णय गरी गराई उक्त सामाग्रीको ठेक्का नं.०१/internal resources/०७८/०७९ को न्यूनतम कवोल अंक रू.१०,३७,०६,५९८।५० कायम गरी गराई मिति २०७९/०३/०१ गतेको नै राजधानी राष्ट्रिय दैनिकमा बोलपत्र आह्वान सूचना प्रकाशन गरे गराएको देखाई सो बदनियत पूर्ण कार्य ढाकछोप गर्न गराउन मिति २०७९।०३।०१ मा नै गोदावरी नगरपालिका नगरकार्यपालिकाको बैठकवाट पत्रिकामा सूचना प्रकाशन गरे वमोजिम ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्रावेल र माटोको निकासी शुल्क रु.२.७५ प्रति घनफिट उठाउने भन्ने निर्णय गरे गराएको पाईन्छ। त्यसैगरी उक्त बदनियतपूर्ण कार्य ढाकछोप गर्न गराउन नै वोलपत्र सुचना प्रकाशन र नगरपालिकाको निर्णय पश्चात मिति २०७९।०४।०१ गते मात्र गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७९ को दफा १५ मा ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल र माटोको निकासी शुल्क रु.२.७५।- प्रति घनफिट भनी व्यवस्था गरे गराएको देखिन्छ। उक्त राजस्व निर्धारण गर्दा बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) आर्थिक ऐन, २०७९ को दफा ९ मा ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल र माटोको बिक्री कर रु.९ प्रति घनफिट हुने कानूनी व्यवस्थालाई पूर्णरुपमा बेवास्ता गरेको देखिन्छ। साथै उक्त ठेक्का नं. ०१/internal resources/०७८/०७९ को प्रस्तावदाताहरु Karma Construction, Lalitpur ले मात्र प्रस्ताव पेश गराएको देखिएकोबाट उक्त ठेक्कामा घटी राजस्व दर निर्धारण गर्दा गराउँदा लाभ प्राप्त गर्ने ठेकेदार/प्रस्तावदातासमेत स्थानीय ठेकादारहरु बीच नै प्रतिस्पर्धा गरी गराई Karma Construction, Lalitpur ले ठेक्का प्राप्त गरे गराएको देखिन्छ। उक्त ठेक्का प्राप्त गर्दा Karma Construction, Lalitpur ले न्यूनतम कवोल अंक रु.१३,०६,२२,७७६।-(मूल्य अभिवृद्धि कर समेत) प्रस्ताव गरी गराई ठेक्का प्राप्त गरी गराई मिति २०७९/०४/२४ गते सम्झौता गरेको देखिन्छ। राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुको उल्लेखित कार्य कसुरवाट खानी उद्योग तथा क्रसर व्यवसायीहरु संचालक मधुसुदन डोटेल रहेको निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि(PAN:३०३१५९७९१), संचालक केदारनाथ तिमल्सेना रहेको मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली (PAN :३०३४२९३८६), संचालक शशिराज शाही रहेको सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली.(PAN :६०५९९०७२४), संचालक विरेन्द्र महर्जन संचालक रहेको विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. (अनुमति प्रमाण पत्र नं.६६९/८९६ ०४८/०४९) समेतवाट सप्तपथ निर्माण कम्पनी प्रा.लि तथा सञ्चालक मदन के.सीले ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल र माटोको निकासी शुल्क वापत रु.२.७५।- प्रति घनफिट असुल गर्ने गरेको देखिएकोवाट उक्त शुल्क रु.९ प्रति घनफिटको सट्टा रु.२.७५ प्रति घनफिट कायम गर्दा रु.६.२५ प्रति घनफिट रकमको प्रत्यक्ष लाभ उक्त खानी उद्योग तथा क्रसर व्यवसायीहरुलाई दिए दिन लगाएको तथ्य पुष्टि भई रहेको अवस्थामा सो तथ्यलाइ नजरअन्दाज गरि प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने ठहर गरि भएको फैसला त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदरभागी छ। **ग.** प्रस्तुत मुद्दाको भ्रष्टाचारजन्य कार्यको शुरु विन्दु स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ६५ बमोजिम गठित स्थानीय राजस्व परामर्श समितिमा मुख्य भई कार्य गर्ने राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुले आफू तथा अन्य प्रतिवादीहरुलाई गैरकानूनी लाभ तथा नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/गोदावरी नगरपालिकालाई हानीनोक्सानी गर्ने बदनियत राखि राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुले आफ्नो पद तथा ओहदाको दुरुपयोग गरी गराई ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्राभेल तथा माटो निकासी शुल्क प्रचलित कानून भन्दा अस्वभाविक घटी रु.२.७५ प्रति घनफिट कायम गरी गराई सिफारिस गरी गराई सोही कार्य कसूरको निरन्तरताको स्वरुपमा राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु आफै मुख्य भई कार्य गर्ने गोदावरी नगरपालिकाको नगर कार्यपालिकाबाट निर्णय गरी गराई नगरसभाबाटसमेत मूख्य भई कार्य गर्ने रुपमा आफूसमेत सलग्न रही अन्य राष्ट्रसेवक पदाधिकारीहरुलाई गफलत तथा गुमराहामा पारी गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७९ मा उक्त घटी राजस्व असूल गर्ने विषय समावेश गरी गराई बदनियत साथ कानूनको रुप दिई कार्यान्वयन गरे गराई आरोपदावी बमोजिमको हानीनोक्सानी गरेको तथ्य मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुवाट पुष्टि भई रहेको अवस्थामा बिशेष अदालतबाट फैसलाको प्रकरण नं.४५ मा

			घ) गोदावरी नगरपालिकाको तत्कालिन लेखा शाखा प्रमुख तथा राजस्व परामर्श समिति सदस्य सचिव श्रीकण्ठ घिमिरेको हकमाः-प्रतिवादी श्रीकण्ठ घिमिरेले गरेको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई विगो रु.२६,६३,३७,३९८।१२(अक्षरुपी छब्बिस करोड त्रिसठी लाख सैंतिस हजार तीन सय अन्ठानब्बे रुपैंया र वाह पैसा)कायम गरी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरेबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम कैद सजाय हुन र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम रु.२६,६३,३७,३९८।१२(अक्षरुपी छब्बिस करोड त्रिसठी लाख सैंतिस हजार तीन सय अन्ठानब्बे रुपैंया र वाह पैसा)को दोब्बर जरिवाना सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो। साथै प्रतिवादी श्रीकण्ठ घिमिरे समेतले गोदावरी नगरपालिकाको आ.व.२०७५/०७६ र २०७६/०७७ को राजस्व परामर्श समितिको बैठकको निर्णयहरु उपलब्ध हुन/गर्न नसकेको पुष्टि भएको समेतको आधार प्रमाणहरुबाट निज प्रतिवादीले बदनियत राखी उक्त सरकारी सार्वजनिक कागजातहरु लुकाएको/नष्ट गरे गराएको पुष्टि भएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १२ बमोजिमको कसुरमा सोही ऐनको दफा १२ बमोजिम समेत सजाय हुन मागवादी लिइएको छ।		न्याय निरुपणको विषय संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कानून निर्माणको विषय भनी विषयान्तर गरी बुझ्न पर्ने प्रमाण नबुझी तथा बुझ्न नपर्ने प्रमाण बुझी आरोपदावीको मूल विषयमा प्रवेश नै नगरी प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ५४ लगायतको प्रचलित कानूनको रोहमा त्रुटी पूर्ण भई बदरभागी छ। घ. स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १६ मा स्थानीय तहका पदाधिकारीहरुको कार्यविभाजन र कार्यसम्पादनको व्यवस्था गरेको देखिन्छ। सोही दफा १६ को उपदफा (४) र सोही ऐनको दफा ८४ बमोजिम नगरकार्यपालिका र नगरसभामा मुख्य भई कार्य गर्नेमा नगर प्रमुख, उपप्रमुख र प्रमुख प्रशासकिय प्रमुख मुख्य भुमिकामा रहे भएको देखिन्छ। प्रस्तुत मुद्दाको राजस्व चुहावटको निर्णय गर्ने गराउने तथा प्रमाणिकरण गर्ने भुमिका/दस्तखतमा निज राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरुनै संलग्न भएको देखिन्छ। साथै, कार्यपालिकाका सदस्य मोहन बहादुर नगरकोटीसमेतले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष वयान गर्दा कोरोना तथा भुकम्पको कारण स्थानीयको सहुलियतको लागी घटी राजस्व दर निर्धारण गरेको भनी वयान गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी कार्यपालिका सदस्य लक्ष्मी बहादुर नगरकोटीसमेतले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष वयान गर्दा प्रदेश र संघको कानूनी व्यवस्थामा नगरसभामा कहिले पनी छलफल भएन भनी अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष वयान गरेको देखिएको र उक्त वयान प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ९(२)(क) र दफा १० वमोजिम प्रमाणमा लिनु पर्ने देखिन्छ। यसरी राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु आफू निर्णय प्रक्रियाको मूख्य भई कार्य गर्ने गरेको र अन्य राष्ट्रसेवक पदाधिकारीहरुलाई गुमराहा तथा गफलतमा पारी आफू समेतका राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु संलग्न रही स्थानीय राजस्व परामर्श समितिवाट घटी राजस्व दर सिफारिस गरी गराई आफूसमेतका प्रतिवादीहरुलाई लाभ हुने र नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/गोदावरी नगरपालिकालाई राजस्व चुहावट तथा हानीनोक्सानी गर्न बदनियत राखि सोही बमोजिम राजस्व परामर्शवाट सिफारिस गरे गराए वमोजिमको घटी राजस्व कार्यान्वयन गर्न गराउन अन्य कार्य गरे गराएको मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुवाट पुष्टि भई रहेको अवस्थामा फैसलाको प्रकरण नं. ९२ समेतमा कानुन निर्माण संलग्न पदाधिकारी उपर अभियोजन नभएको भन्ने आधार लिई प्राप्त प्रमाणको मूल्याङ्कन नै नगरी विशेष अदालतवाट प्रतिवादीहरुलाई आरोपदावीवाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटी पूर्ण भई बदर भागी। ङ. जिल्ला ललितपुर, गोदावरी नगरपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ (ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा लगायत) को बोलपत्र आह्वान गरी ठेक्का सम्झौता गर्दा ठेकेदारलाई गैरकानूनी आर्थिक लाभ हुने गरी राजस्व कम निर्धारण गरी राजस्व चुहावट गरेको भन्ने समेत व्यहोराको उजुरीको आधारमा अनुसन्धान प्रारम्भ भएको प्रस्तुत मुद्दामा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा लगायत साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ नेपालको संविधानको अनुसूची-९ संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको साझा सूचीको बिषय रहेको तथ्यमा विवाद देखिदैन। सोही अनुसूची-९ अन्तर्गत क्र.स ६ मा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टी र क्र.सं.८ मा खानी तथा खनिज सम्बन्धी अधिकारको व्यवस्था गरेको देखिन्छ। नेपालको संविधानको धारा ५७ को उपधारा (५) मा अनुसूची-९ बमोजिमको संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको साझा सूचीको बिषय संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकार हुने, सोही धाराको उपधारा (६) मा स्थानीय तह र प्रदेशले कानून बनाउँदा संघको कानूनसँग नबाझिने गरी बनाउनु पर्ने, उपधारा (७) मा स्थानीय तहले कानून बनाउँदा प्रदेश कानूनसँग नबाझिने गरी बनाउनु पर्ने, बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः अमान्य हुनेछ भन्ने स्पष्ट संवैधानिक व्यवस्था गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी धारा २२६ को उपधारा (१) मा गाउँ सभा र नगर सभाले अनुसूची-८ र अनुसूची-९ बमोजिमको सूचीमा उल्लेखित विषयमा आवश्यक कानून बनाउन सक्नेछ, सोही धारा २२६ को उपधारा (२) मा उपधारा (१) बमोजिम कानून बनाउने प्रक्रिया प्रदेश कानून बमोजिम हुनेछ भन्ने संवैधानिक व्यवस्था रहेको देखिंदा विधायिकी मनसायको सिद्धान्त (Theory of Legislative Intent) अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो कानून बनाउँदा उक्त संवैधानिक व्यवस्था अनुसार प्रदेश कानूनसँग नवाझिने गरि बनाउनु पर्ने तथ्यमा विवाद देखिंदैन। नेपालको संविधानमा तीनै तहका सरकारहरुले कानून निर्माण गर्दा सहकारी शासनको सिद्धान्त (Principle of Cooperative Government) लाई

			ङ) कर्मा कन्स्ट्रक्सन र सो को सञ्चालक रवी महर्जनको हकमाः- प्रतिवादीहरु कर्मा कन्सन्ट्रक्सन र सोको सञ्चालक रवि महर्जनलाई मुख्य कसुरदारहरु गजेन्द्र महर्जनसमेतलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरे बमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम हुने सजाय र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम रु.२६,६३,३७,३९८।१२(अक्षरुपी छब्बिस करोड त्रिसठी लाख सैंतिस हजार तीन सय अन्ठानब्बे रुपैंया र बाह्र पैसा)को दोब्बर जरिवाना हुने सजायलाई आधार मानी प्रतिवादीहरु कर्मा कन्सट्रक्सन प्रा.ली. र सो को सञ्चालक रवि महर्जनलाई सोही ऐनको दफा २२ को प्रतिवन्धात्मक वाँक्यांस बमोजिम मुख्य कसुरदार सरह सजाय हुन मागदाबी लिइएको देखियो। **च) निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सोको सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जनको हकमाः-** प्रतिवादीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सो को सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही र विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक		आत्मसाथ गरेको पाइन्छ। यस सिद्धान्त अनुसार केन्द्र, प्रदेश र स्थानिय सरकारहरुको विचमा सहकार्य समन्वय र साझेदारीका आधारमा कानून बनाउने प्रक्रिया अवलम्वन गर्नुपर्ने अनिवार्यता देखिन्छ। गोदावरी नगरपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ(ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा लगायत) उत्खनन तथा निकासीको लागि उपरोक्त संवैधानिक व्यवस्था एवं संविधानले अवलम्वन गरेको सिद्धान्त विपरित गई निकासी करमा प्रदेश कानूनको विपरित न्युन करका दर कायम गरि ठेक्का प्रक्रियामा संलग्न ठेकेदार कम्पनीहरुलाई फाईदा हुने र नगरपालिकालाई हानी नोक्सानी हुने गरि भएको भ्रष्टाचार जन्य कार्यमा संलग्न यि प्रतिवादीहरुलाई आरोप दावीबमोजिम सजाय गर्नुपर्नेमा सफाई दिने ठहर गरि भएको फैसला राजस्व कानूनको व्याख्याको रोहमा (Strict Interpretation of Revenue\Tax law) त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदरयोग्य छ। **च.** नेपालको संविधानको धारा २२८ को उपधारा (२) मा "स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको विषयमा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश वा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल नहुने गरी कानून बनाई कर लगाउन सक्नेछ" भन्ने संवैधानिक प्रावधान देखिन्छ । यसको अर्थ संविधान, संघीय कानून, प्रदेश कानून समेतका विपरित नहुने गरी कुनैपनि स्थानीय तहले कानून बनाउनु पर्ने बाध्यात्मक संवैधानिक व्यवस्थाका साथै त्यसरी स्थानीय तहले कर सम्बन्धी कानून बनाउँदा स्थानीय तहका आम नागरिकको हित विपरीत नहुने गरी बनाउनु पर्ने किटानी कर्तब्य तोकिएको छ। अर्थात स्थानीय तहलाई प्रतिकूल नहुने गरी कर लगाउनु पर्ने गरी संविधानलेनै स्थानीय तहलाई कर्तव्य तोकेको प्रष्टै देखिन्छ । गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७९ को दफा १५ बमोजिमको अनुसूची-१४ मा पालिकाले ढुङ्गा, चुनढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, ग्राभेल, रोडाको दहत्तर बहत्तर लगायतका कर तथा शुल्कका दर राख्दा अनुसूची-१४ मा नगर प्रमुख, नगर उपप्रमुख, प्रशासकीय अधिकृत एवं राजश्व विषय हेर्ने सम्बन्धित शाखाका राष्ट्रसेवक र ढुङ्गा, चुनढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, ग्राभेल, रोडाको दहत्तर बहत्तर लगायतका ठेक्का लिने व्यवसायीका कम्पनी तथा फर्मका सञ्चालक प्रतिवादीहरु समेतको एक आपसको मिलेमतोमा आर्थिक ऐन, २०७९ को दफा १५ बमोजिमको अनुसूची-१४ मा करका दर घटाई भ्रष्टाचार भएको तथ्य स्थापित भएको देखिन्छ । यस प्रकृतिको कसूरलाई विशेष अदालतबाट विषयान्तर ब्याख्या विश्लेषण गरी गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७९ नेपालको संविधान वा प्रदेश कानून समेतसँग बाझिएको भन्ने विवाद भएमा सर्वोच्च अदालतको संवैधानिक इजलासले हेर्ने भनी प्रतिवादीहरुले गरेको भ्रष्टाचारजन्य कसूरलाई आफ्नो क्षेत्राधिकार भन्दा बाहिरको विषय देखाई मिशिल संलग्न संकलित सबूद प्रमाणको विश्लेषण नगरी प्रतिवादीहरु उपरको आरोप दावी पुग्न नसक्ने ठहर गरि भएको फैसला त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदरभागी छ। **छ.** जिल्ला ललितपुर, गोदावरी नगरपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ ढुङ्गा गिट्टी बालुवा लगायतको राजस्व दर निर्धारण गर्नको लागि उपरोक्त संवैधानिक व्यवस्था अनुसार बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकारले निर्माण गरेको प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७९ ले निर्धारण गरेको राजस्व दर लाई आधार मानी ऐन निर्माण गर्नुपर्नेमा सो प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७९ भन्दा फरक हुने गरि एवं सो प्रदेश अन्तर्गतका अन्य नगरपालिकाले निर्धारण गरेको प्रतिघन फिट रु. ९।- को दरमा फरक पार्ने र आफ्नो नगरपालिकाले प्राप्त गर्ने सोही अनुसारको करको दरमा कम हुने एवं निकासीकर्ता प्रतिवादीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सो को सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जन र कर्मा कन्स्ट्रक्सन प्रा.ली. र सो कम्पनीका सञ्चालक रवि महर्जन समेतलाई फाईदा हुने गरि बदनियतपुर्ण तवरवाट गोदावरी नगरपालिकाका तत्कालिन नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन समेतले नगरसभालाई समेत प्रभावमा पारी उक्त संवैधानिक व्यवस्था विपरित प्रदेशले कानून बमोजिम निर्धारण गरेको करका दरमा कम हुने गरि गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७९ मा प्रतिघन फिट रु.२.७५ को करको दर लगाई बोलपत्रको माध्यमबाट गरेको खानीजन्य/नदीजन्य साधारण निर्माणमुखी खनिज

			वीरेन्द्र महर्जनको उक्त कार्य भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ को देहाय (ख) बमोजिमको नगद वा लाभ प्राप्त गर्ने प्रकृतिको मतियार भई सोही ऐनको दफा २२ बमोजिमको कसुर अपराध भएको हुँदा प्रतिवादीहरुलाई मुख्य कसुरदारहरु गजेन्द्र महर्जनसमेतलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७ ले निर्दिष्ट गरे बमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३ को उपदफा (१) को देहाय (झ) बमोजिम हुने सजाय र सोही ऐनको दफा ७ बमोजिम चुहावट भएको राजस्व रकम रु.२६,६३,३७,३९८।१२(अक्षरुपी छब्बिस करोड त्रिसठी लाख सैंतिस हजार तीन सय अन्ठानब्बे रुपैंया र बाह पैसा)को दोब्बर जरिवाना हुने सजायलाई आधार मानी प्रतिवादीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि. र सोको सञ्चालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली. र सोको सञ्चालक केदार नाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. र सोको सञ्चालक वीरेन्द्र महर्जनलाई सोही ऐनको दफा २२ को प्रतिवन्धात्मक वाक्यासं बमोजिम मुख्य कसुरदार सरह सजाय हुन मागदाबी लिइएको।		पदार्थ ढुङ्गा गिट्टी बालुवा लगायतको निकासी गर्ने कार्य गरेको तथ्य मिसिल संलग्न उजुरी व्यहोरा, गोदावरी नगरपालिका, ललितपुरबाट प्राप्त राय प्रतिक्रिया, वोलपत्रसँग सम्बन्धित कागजातहरु गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७९ लगायतका लिखित प्रमाणहरुबाट स्थापित हुँदाहुँदै सो प्रमाणहरुको अन्यथा व्याख्या गरि प्रतिवादीहरुलाई आरोप दावीबाट सफाई दिने ठहर गरि भएको फैसला त्रुटीपुर्ण देखिंदा बदरभागी छ। ज. गोदावरी नगरपालिकाको कार्यालयवाट आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को लागी गोदावरी क्षेत्र भित्रबाट ढुङ्गा, गिट्टी, ग्राभेल, रोडा, बालुवासमेतको निकासी कर असुल गर्न ठेक्का नं.०१/आन्तरिक आय/०७९/८० को बोलपत्र आह्वानको सार्वजनिक सूचना मिति २०८०।०३।२० गते प्रकाशित भएको देखिन्छ।बागमती प्रदेश सरकारको आ.व २०८०/०८१ का लागि प्रदेश आर्थिक ऐन, २०८० मा उल्लेखित व्यवस्थाको शुल्कमा कुनै फेरबदल गरेमा सोही बमोजिमको निकासी शुल्क लगाइने छ" भनी तपसिल खण्डको बुदां नं.१. ढुङ्गा, गिट्टी, ग्राभेल, रोडा, बालुवा, स्लेट, खरिढुङ्गा तथा सिमेन्टलाई आवश्यक पर्ने कच्चा पदार्थहरुः- प्रति घनफिट रु.९।००(भ्याट बाहेक) भनी सूचना प्रकाशन भएको देखिएकोवाट स्वंय गोदावरी नगरपालिकाले बागमती प्रदेश (तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकारको आर्थिक ऐनमा व्यवस्था भए वमोजिम नै ढुङ्गा, गिट्टी, ग्राभेल, रोडा, बालुवा, स्लेट, खरिढुङ्गा तथा सिमेन्टलाई आवश्यक पर्ने कच्चा पदार्थहरुको निकासी कर/दस्तुर असुल गर्नु पर्ने गरी गोदावरी नगरपालिकाको राजस्व परामर्श समितिको सिफारिसमा गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐनमा दररेटको व्यवस्था गर्नु पर्ने भनी स्वीकार गरेको देखिन्छ। गोदावरी नगरपालिकामा बि.सं २०७४ देखि २०७९ सम्म नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन र नगर उपप्रमुख मुना अधिकारीसमेतले नै निर्णय गरी गराई उक्त मिति २०८०।०३।२० गते समेत निजहरुको नै निर्णयवाट बोलपत्र आह्वान सार्वजनिक सूचनाको प्रकाशन भए गरेकोवाट निज प्रतिवादीहरुको बदनियत थप पुष्टि भएको देखिन्छ। यसरी गोदावरी नगरपालिकाका नगर प्रमुख गजेन्द्र महर्जन समेतका यि प्रतिवादीहरुले आ.व. २०७९\०८० मा ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्रावेल र माटोको निकासी शुल्क रु.२.७५ प्रति घनफिट उठाउने गरि सुचना प्रकाशित गरि पछीवाट सोही करको दरलाई बैधानिकता दिने गरि गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७९ मा उक्त व्यवस्था समावेश गरि नगरपालिकालाई नोक्सानी र ठेकेदार कम्पनिहरुलाई फाईदा हुने कार्य गरेको तथ्य स्वयं सोही नगरपालिकाले आ.व. २०८०\०८१ मा जारी गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक ऐन २०८० मा पुनः प्रदेश आर्थिक ऐन बमोजिम कै दरमा ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, ग्रावेल र माटोको निकासी शुल्क रु.९।- प्रति घनफिट उठाउने गरि गरेको निर्णय एवं जारि गरेको ऐनबाट नै थप पुष्टी भएकोले सो पालिकाले आ.व. २०७५\०७६ देखि २०७९\०८० सम्म सो शिर्षकहरुमा जारी गरेको करको दरहरु बदनियतपुर्ण तवरबाट लगाईएको तथ्य सप्रमाण पुष्टि भईरहेकोमा भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ७(ख) को परिभाषा समेतले घटी राजश्व निर्धारण गर्ने वा गराउने कार्यलाई समेत राजश्व चुहावट भनी परिभाषा गरेको तथा प्रतिवादीहरूको बदनियत पुष्टि भएकैले मुद्दा दायर भएको हो। राजश्व निर्धारण गर्ने राष्ट्रसेवक कर्मचारीले घटी राजश्व निर्धारण गर्नु राजश्व मास्नु सरह हुने सन्दर्भमा राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु तथा निर्माण व्यवसायीहरु प्रतिवादीहरुसँग मिलेमतो गरी राजश्व चुहावटमा यी प्रतिवादीहरू संलग्न रहेको देखिंदा देखिंदै प्रतिवादीहरुलाई सफाई हुने गरी भएको फैसला त्रुटीपूर्ण रहेकोले बदर भागी छ। झ. सोही सन्दर्भमा, खिमा खड्कासमेत विरुद्ध त्रिवेणी गाउँपालिका, त्रिवेणी गाउँपालिकाको कार्यालय, सिम्रुतु खारानेटा, रुकुम (पश्चिम) समेत भएको मुद्दामा "स्थानीय तहले आफ्नो भौगोलिक क्षेत्राधिकारभित्र लागू हुने गरी कानून निर्माण गर्न सक्ने भए पनि संघीय कानून र प्रदेश कानूनले तोकिदिएको सिमाभित्र रहेर कानून निर्माण गर्नुपर्ने हुन्छ। संघीय तथा प्रदेश कानून विपरीत हुने गरी कानून निर्माण गर्ने छुट कुनै पनि स्थानीय तहलाई रहे भएको देखिँदैन।" (मुद्दा नं. ०७५-WO-०६४९, सर्वोच्च अदालत, संयुक्त अदालत) भनी सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट व्याख्या विश्लेषण गरी सकेको अवस्थामा उक्त सर्वोच्च अदालतको फैसलाको प्रतिकुल हुने गरी आधार लिई विशेष अदालतवाट प्रस्तुत मुद्दाका प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटीपुर्ण भई बदर भगी छ।

					ञ. प्रस्तुत फैसलाको प्रकरण नम्बरहरु ७८, ७९ र ८१ समेतमा प्रस्तुत बिवादको बिषय संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कर निर्धारण र कानुन सम्बन्धी बिषय रहेकोले विशेष अदालतले व्याख्या गर्न नमिल्ने भनि विश्लेषण गरेको देखिएकोमा सोही फैसलाको प्रकरण न.१०७ समेतमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कानून निर्माण अधिकारको सम्वन्ध विशेष अदालतको अधिकार क्षेत्रमानी फैसला नै गरेकोसमेत देखिन्छ। साथै, फैसलाको प्रकरण नंम्बरहरु ९६ देखि १०४ सम्म लगायतमा आरोपदावीको सम्वन्धमा केही हदसम्म प्रवेश गरी व्याख्या विश्लेषण गरी फैसला गरेको देखिन्छ। यसरी प्रचलित कानूनको अधिनमा रही मुद्दाको कार्वाही किनारा गर्नु पर्ने देखिएकोमा प्रस्तुत मुद्दाको फैसला गर्दा विशेष अदालत विषयान्तर भई आरोपदावी वमोजिमको न्याय निरुपणको विषय नै ओझेलमा परी मुद्दाको कारवाही किनारा भई सोहीको आधारमा प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटि पूर्ण भई बदर भागी छ। ट. यसैगरी, सर्बोच्च अदालत संबैधानिक इजलास मुद्दा न.०७७-WC-००९९ मा मिति २०७९/०१/०७ गते फैसलाको प्रकरण न.३८ मा समेत नेपालको संघिय संरचना अनुसार ढुँङ्गा, गिटीको बिषय स्थानिय सरकारको मात्र बिषय होईन भनि व्याख्या भइ सकेको देखिन्छ। उक्त फैसलाकोसमेत प्रतिकुल हुने गरी माथि विवेचना गरिए वमोजिम विशेष अदालतले व्याख्या विश्लेषण गरी भएको फैसला उक्त सर्वोच्च अदालतको संबैधानिक इजलासवाट भएको फैसलाकोसमेत प्रतिकुल भई बदर भागी छ। ठ. प्रस्तुत मुद्दाको फैसलाको प्रकरण नं.९८ समेतमा निर्माण सामग्रीको संकलन दस्तुर वा शुल्क तोकेको नभई खानी विभागबाट अनुमति प्राप्त गर्दा निजी व्यक्तीको जग्गाबाट संकलन गरेका त्यस्ता खनिज पदार्थ निकासी गर्दा लिने शुल्क तोकेको देखिन्छ भनी आधार लिई प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिएको सम्वन्धमा हेर्दा खानी तथा खनिज पदार्थ ऐन २०५६ को दफा ३ मा "नेपाल भित्र निजी वा सरकारी स्वामित्वमा रहेको जुनसुकै जमीनको सतह वा भूगर्भभित्र रहेको वा पाइएको सम्पूर्ण खनिज पदार्थ नेपाल सरकारको सम्पत्ति हुनेछ" भन्ने व्यवस्था रहेकोले खनिज पदार्थको हकमा कुनै पनि खानिजन्य पदार्थ निजि हुने देखिदैन। साथै, उक्त उद्योगहरु खानीजन्य उद्योगहरूको नबिकरण भएको अवस्था देखिदैन। त्यसैगरी, खानीजन्य उद्योगहरू बन, सार्बजनिक तथा गुठीको जग्गामा संचालनमा रहेको भन्ने तथ्य मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुवाट पुष्टि भई रहेको देखिएको अवस्थामा समेत मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुको अध्ययन विश्लेषण नै नगरी सो बमोजिमको प्रमाण समेत नबुझी भएको भएको प्रस्तुत फैसला प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ५४ लगायतको प्रचलित कानूनको रोहमा त्रुटी पूर्ण भई बदर भागी छ। ड. नेपालको संविधानको धारा २३६ बमोजिम निकाशी कर लगाउन सक्ने अवस्था देखिदैन। बागमती प्रदेशले जारी गरेको कानून वमोजिमको "दहतर बहतर शुल्क" बमोजिमको शुल्क उठाउने कानुनी व्यवस्था उल्लेख गरी गोदावरी नगरपालिकाले शुल्क उठाएको नदेखिई "निकाशी कर" मात्र संकलन गरे गराएको देखिन्छ। गोदावरी नगरपालिका नगरकार्यपालिका तथा नगरसभाका राष्ट्रसेवक पदाधिकारीहरुले वयान गर्दा यी दुई करका विषय भिन्ना भिन्नै हो नभनी कोराना तथा भुकम्पवाट स्थानीयलाई राहत दिन करको दर घटाएको हो, संघ र प्रदेशको कानूनको विषयमा छलफल भएको थिएन भई वयान गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी आरोपपत्रको पाना नं.४४ को तालिका नं.२ विस्तृत विश्लेषण गरिए वमोजिम स्थानीय राहत प्राप्त भएको नदेखिएवाट राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु आफू निर्णय प्रक्रियाको मुख्य भई कार्य गर्ने गरेको र अन्य राष्ट्रसेवक पदाधिकारीहरुलाई गुमराहा तथा गफलतमा पारी आफू समेतका राष्ट्रसेवक प्रतिवादीहरु संलग्न रही स्थानीय राजस्व परामर्श समितिवाट घटी राजस्व दर सिफारिस गरी गराई आफूसमेतका प्रतिवादीहरुलाई लाभ हुने र नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/गोदावरी नगरपालिकालाई राजस्व चुहावट तथा हानीनोक्सानी गर्न बदनियत राखि सोही बमोजिम राजस्व परामर्शवाट सिफारिस गरे गराए वमोजिमको घटी राजस्व कार्यान्वयन गर्न गराउन अन्य कार्य गरे गराएको मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरुवाट पुष्टि भई रहेको अवस्थामा फैसलाको प्रकरण नं. १०४ समेतमा गोदावरी नगरपालिकाको निकाशी कर र बागमति प्रदेशको दहतर बहतर शुल्क भिन्नाभिन्नै हो भनी गलत आधार लिई प्राप्त प्रमाणको मूल्याङ्कन नै नगरी

					विशेष अदालतवाट प्रतिवादीहरुलाई आरोपदावीवाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटी पूर्ण भई बदर भागी। **ढ.** आपराधिक मनसाय (Mens Rea) को निर्क्योल अपराधिक कार्य (Actus Reus) वाट गरिन्छ भन्ने अपराधिक दायित्वको सामान्य र सर्वमान्य सिद्धान्त हो।यसै सन्दर्भमा वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी हरिप्रसाद ढकालसमेत भएको भ्रष्टाचार मुद्दामा "मनसाय तत्त्व आपराधिक कार्यबाट नै खोजिने र हेरिने विषय हो; त्यसैले यो सधैं मुखरित अवस्थामा नहुन पनि सक्छ। कार्यको प्रकृति, सम्भावित परिणाम र सो परिणाम ल्याउन अभियुक्तले चालेको कदमहरूको समग्रतामा नै मनसाय तत्त्वको खोजी गर्नुपर्ने" (ने.का.प २०७८, नि.नं १०७४८ अंक ९) मा सम्मानीत सर्वोच्च अदालतवाट नजिर प्रतिपादन भई सकेको अवस्था उक्त नजिरसमेतको प्रतिकुल हुने गरी प्रतिवादीहरुको राजश्व चुहावट गरी भ्रष्टाचार गर्ने बदनियत रहेको तथ्य पुष्टि भइरहेको अवस्थामासमेत विशेष अदालतवाट प्रतिवादीहरुको बदनियत तत्वको अभाव रहेको भनी आधारलाई आरोपदावीवाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण भई बदर भागी छ। **ण.** यसै सन्दर्भमा वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी मथुरा नेपाल भएको भ्रष्टाचार मुद्दामा "भ्रष्टाचारजन्य कार्य हुनका लागि आर्थिक लाभ वा हानि मात्र पर्याप्त आधार होइन। अवाञ्छित किसिमको दोषपूर्ण गतिविधि पनि भ्रष्टाचारजन्य कसुरको अर्को महत्त्वपूर्ण आधार हो। प्रतिवादीको गैरकानूनी र अवाञ्छित किसिमको दोषपूर्ण गतिविधिबाट कसैको हानि हुने र कसैले लाभ पाउने अवस्था हुन्छ भने सो कार्य पनि भ्रष्टाचारजन्य कसुरको दायरभित्र पर्ने नै हुन्छ। साथै प्रतिवादीले त्यस किसिमको गैरकानूनी र अवाञ्छित किसिमको गतिविधि केवल आर्थिक लाभ हानि पुऱ्याउने मनसायका साथ गरेको थिएन भन्ने आधारमा मात्र उक्त दोषपूर्ण कार्यबाट निजले उन्मुक्ति पाउने अवस्था नरहने"(ने.का.प २०७५, नि.नं १०१४२ अंक ११) भनी सम्मानीत सर्वोच्च अदालतवाट नजिर सिद्धान्त प्रतिपादन भई सकेको अवस्था देखिएकोमा उक्त नजिरको प्रतिकुल हुने गरी प्रतिवादीहरुले राजस्व चुहावट गरेको पुष्टि भई रहेको अवस्थाको प्रमाणहरुलाई अन्देखा गरी उक्त नजिरको प्रतिकुल हुने गरी आधारहरुलाई प्रतिवादीहरुलाई आरोपदावीवाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटि पूर्ण भई बदरभागी छ। **त.** त्यस्तै पुष्परत्न भन्ने आश्विनकुमार स्थापित विरुद्ध नेपाल सरकार भएको मुद्दामा "घटनाको कारणका रुपमा प्रस्तुत गरिएको तथ्य अन्य स्वतन्त्र प्रमाणहरूबाट पनि प्रमाणित भएबाट सो वयान स्वेच्छा प्रतिकूलको भनी अदालत समक्ष दावी लिँदैमा त्यस्तो वयानको प्रामाणिक मूल्यमा प्रश्न उठाउन नमिल्ने ।" (ने.का.प.२०६६, नि.न.८०६९, भाग ५१, अंक २, जेष्ठ, पूर्ण इजलास) भनी सर्वोच्च अदालतवाट नजिर प्रतिपादन भई सकेको अवस्थामा केवल प्रतिवादीहरुले सजायवाट बच्न कसुरमा इन्कारी वयान गरेको आधारमा सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण भई बदरभागी छ। अतः मिसिल संलग्न उपर्युक्त उल्लेखित प्रमाण कागजहरुको आधारमा यि प्रतिवादीहरु गोदावरी नगरपालिकाका तत्कालिन नगर गजेन्द्र महर्जन, सोही पालिकाको उपप्रमुख तथा राजस्व परामर्श समिति संयोजक मुना अधिकारी, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत कोइराला, राजस्व परामर्श समितिका सदस्य सचिव श्रीकण्ठ घिमिरे, कर्मा कन्स्ट्रक्सन तथा सोको सञ्चालक रवि महर्जन,, निराक उद्योग प्रा.लि, तथा सोका संचालक मधुसुदन डोटेल, मच्छिन्द्रनाथ मल्टीपर्पोज प्रा.लि. तथा सोका संचालक केदारनाथ तिमल्सिना, ढुंगा उद्योग प्रा.लि. तथा सोका संचालक शशिराज शाही, र वीरेन्द्र महर्जन ढुंगा उद्योग प्रा.लि तथा सोका संचालक वीरेंद्र म आपसी मिलेमतो तथा योजनामा गोदावरी नगरपालिकाले राजस्व निर्धारण गर्दा बदनियत राखी नेपालको संविधान, संघीय आर्थि २०७९, प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७९, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ समेतको प्रचलित कानूनलाई बेवास्ता गरी गराई अ प्रमाण सङ्कलन नगरी नगराई बदनियत राखी बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) को प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७९ ले निर्धारण राजस्व दर प्रति घनफिट रु.९।- मा घटाइ प्रति घनफिट रु.२.७५।- मात्र राजस्व दर निर्धारण गरी गराई नेपाल सरकारले प्र मूल्य अभिवृद्धि कर(VAT), बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश नं.३) सरकारको राजस्व हिस्सा ४० प्रतिशत र गोदावरी नगरपालिका गर्ने ६० प्रतिशत हिस्सा र राजस्व छुट १०% समेत गरी आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा ढुङ्गा, गिट्टी, ग्राभेल, रोडा, बालुवा खरिढुङ्गाको निकासी करको ठेक्का नं. ०१/internal resources/०७८/०७९ ठेक्कामा संघीय सरकार, बागमती प्रदेश(तत्कालिन प्रदेश

					सरकार र गोदावरी नगरपालिकामा चुहावट भएको राजस्व (आरोप पत्रको तालिका नं.४ मा उल्लेखित) रकम रु.२६,६३,३७,३९८।-(अक्षरुपी छब्बीस करोड त्रिसट्ठी लाख सैंतिस हजार तीन सय अन्ठानब्बे) राजस्व चुहावट गरी गराई सरकारलाई पुर्याएकोले तथ्य प्रमाणित हुन आएकोले निज प्रतिवादी गजेन्द्र महर्जन, मुना अधिकारी, प्रविन कोइराला, श्रीकण्ठ घिमि कन्स्ट्रक्सन तथा सोको सञ्चालक रवि महर्जन, खानी उद्योग तथा क्रसर व्यवसायीहरु निराकार ढुङ्गा रोडा उद्योग प्रा.लि तथा संचालक मधुसुदन डोटेल, मछिन्द्रनाथ मल्टीप्रपोज प्रा.ली तथा सोको संचालक केदारनाथ तिमल्सेना, सजिलो रोडा ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली सोको संचालक शशिराज शाही, विरेन्द्र महर्जन ढुङ्गा उद्योग प्रा.ली. तथा सोको संचालक विरेन्द्र महर्जनसमेतलाइ आरोप दावीबाट दिने ठहर गरि भएको विशेष अदालत, काठमाण्डौको फैसला बदर गरि आरोप दावी बमोजिमको सजाय बमोजिमको सजाय गरि सादर अनुरोध गरिन्छ।